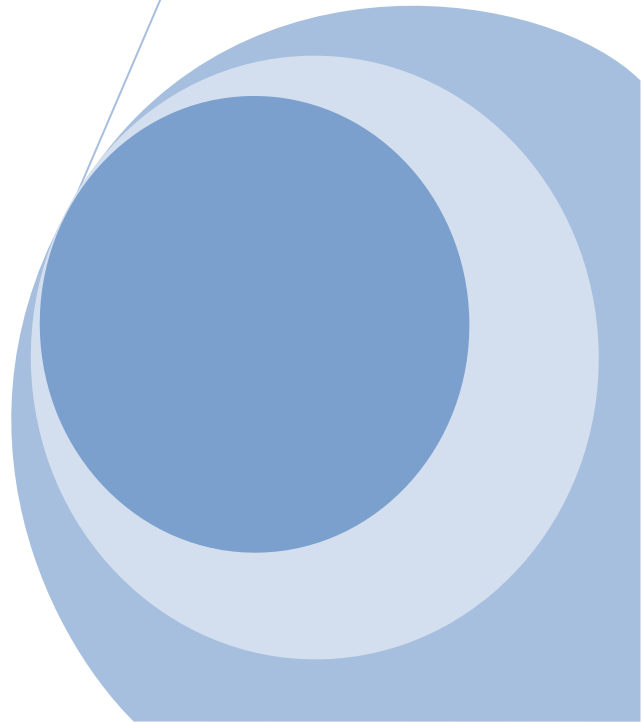
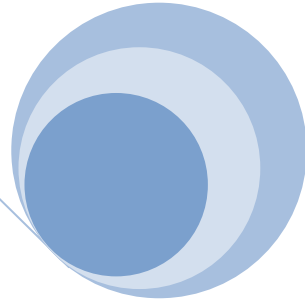
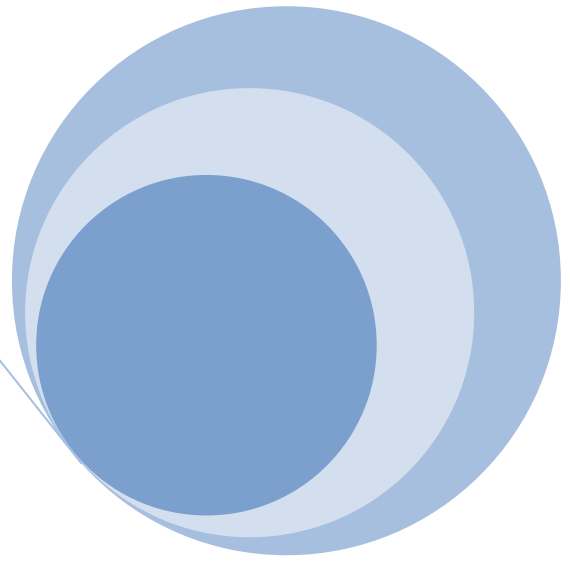

“LGBT ÇOCUKLAR İÇİN NE YAPMALI?”

LGBT Çocuklar ile Çalışan Öğretmenler İçin
Kılavuz Kitabı

Kaos GL Eğitim Grubu
01.11.2014

Merhabalar

Paket niteliğindeki bu kitap öğretmenlerin ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli dönemlerde Kaos GL Eğitim Grubu tarafından hazırlanan bilgilerin bir araya getirilmesi ile oluşturuldu. Yine ihtiyaçlar ve üretim doğrultusunda katkı ve güncellemelerin yapılması ile genişleyip ilerleyecek.

Kitap 5 bölümden oluşuyor. Birinci bölüm Demokratik Eğitim Kurultayı'da sunulmak üzere hazırlanmış rapordan oluşuyor. Rapor hazırlanma sürecinde Eğitim Grubu biz dizi atölye çalışması yaptı. Raporu nihai haline hazırlayan grup üyemiz Yıldız Ayyıldız'ın yazdığı giriş bölümünden raporun ayrıntılı sürecini okuyabilirsiniz.

İkinci bölüm üyemiz Duygu Buğa'nın çeşitli yabancı kaynaklardan çevirdiği öğrenciler için aktivite örneklerinden oluşuyor. Bu dönem okullarda öğretmenlerin geliştirdiği aktiviteleri derleyeceğiz. Eğer örnek aktivitelerinizi bizimle paylaşmak isterseniz egitim@kaosgl.org adresine gönderebilirsiniz.

Üçüncü bölümde Çiğdem Şimşek ve Yıldız Ayyıldız'ın hazırladığı bir modül yer alıyor. Eğitim Grubu'muz önümüzdeki dönemde daha fazla modül hazırlamayı hedefliyor.

Dördüncü bölümde derlenen atölyeler aslında Kaos GL Derneği'nin daha çok akran eğitimlerinde kullandığımız atölyelerden örneklerden meydana geliyor.

Beşinci bölümde ise öğretmenlerin ihtiyaç duyabileceği birkaç belge ve Yasemin Şafak'ın LGBT Çocukları Okul ve Aile Kıskaçına Karşı Nasıl Korunmalı isimli kitabımız için hazırladığı tavsiyeler bölümü bulunuyor.

Başta da söylediğimiz gibi bu kitap ulaşılabilirliği arttırmak için hazırlanmış bir derleme. İhtiyaç değiştikçe ve çalışmalar ilerledikçe başka bir formata evrilebilir.

Kitapta yer alan çalışmalar ve Eğitim Grubu'nun tüm çalışmaları İstanbul Eğitim-Sen 3ve6 nolu şubeleri, İzmir Eğitim-Sen 2nolu şube, Eskişehir Eğitim-Sen LGBT Komisyonları ve Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası (KTÖS) işbirliği ile hazırlanmıştır.

*Kaos GL Eğitim Grubu
GMK Bulvarı 29/12 Demritepe, Çankaya, Ankara
Tel: 0312 230 03 58
Faks: 0312 230 62 77
egitim@kaosgl.org*

LGBT ÇOCUKLAR İLE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLER İÇİN KILAVUZ KİTABI

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm: Eğitimde Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Ayrımcılığı Raporu

Heteroseksist ve Cinsiyetçi Eğitim Sistemi
Tanımlar ve kavramlar:
Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Kimliği
Cinsel Yönelimler, LGBT Terimler ve Tanımlar
LGBT Bireylere Yönelik Ayrımcılık İdeolojileri
Alanda Karşılaşılan Problemlerin Genel Değerlendirmesi:
Okul/Sınıf Ortamı
Müfredat/Ders Kitapları
Oyunlar/Oyuncaklar
Masallar/Çizgi Filmler
Akran Zorbalığı
Yönetim, Öğretmen, Veli Tutumları
Rehberlik Servisi
SONUÇ VE ÖNERİLER
KAYNAKÇA

2. Bölüm: Örnek Aktiviteler

İyilik Bahçesi
Hepimiz Benzer Şekilde Farklıyız
Boya Kalem Kutusu
Veng Şeması

3. Bölüm: Cinsel Yönelim Ayrımcılığına Karşı Örnek Modül

4. Bölüm: Homofobi ve Ayrımcılığa Karşı Atölyeler

Neyi Ne Kadar Biliyoruz Atölyesi
Farklı Kimlikler Benzer Ayrımcılıklar Atölyesi
Eşcinsellikle İlgili Sıkça Sorulan Sorular

5. Bölüm: Ek Metinler

Akran Zorbalığını Önlemek İçin Bilgi Notu
İşyerinde Zorbalık ve Mobinge Karşı Bilgi Notu
11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü Bildirisi
Okullarda LGBT Öğrenciler ve Aileleri ile Çalışmada Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

1. BÖLÜM: DEMOKRATİK EĞİTİM KURULTAYI, EĞİTİMDE CİNSEL YÖNELİM VE CİNSİYET KİMLİĞİ AYRIMCILIĞI RAPORU

GİRİŞ: HETEROSEKSİST VE CİNSİYETÇİ EĞİTİM SİSTEMİ

Egemen ideolojiye göre kabul edilen en genel tanımıyla eğitim, İsmail Ertürk'e göre; "bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik değişiklik oluşturma sürecidir". R. Altunpolat bu hakim paradigmaya referansla "Eğitim bireylerin kişisel hayatında bireyin kasıtlı isteği ile şekillenen planlı bir sistemdir. Fakat eğitim denilen şey öyle veya böyle, insanları hiyerarşik yapılara, asimetrilere bağımlı kılmaktadır." diyerek eğitimin bireylerin eğilim ve taleplerinden bağımsız olarak işleyen bir yapı olduğunun altını çizer.

Eğitim bireyin toplumsallaşma sürecinde, kişiliğinin/kimliğinin oluşmasında aileden sonra çok önemli bir yere sahip ve toplumdaki egemen görüşün aktarımını sağlayan, bu görüş veya ideolojilerin dışında davrananları kabul etmeyen, dışlayan ya da dönüştüren bir araç niteliğini sürdürüyor/sürdürmekte. Toplumsal cinsiyet rejiminin öngördüğü toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimini sağlayan bir mekanizma olarak güçlü varlığını devam ettirmekte.

Türkiye'de okul öncesinden başlayarak, müfredat, ders programları ve kitapları, kılık kıyafet uygulamaları, öğretmen tutumlarına kadar birçok araçla bu alandaki işlevini yinelemektedir. Aileden başlayarak eğitim öğrenim süreci boyunca öğrenciye biyolojik cinsiyetinden hareketle "norm(al)" olarak kabul edilen iki toplumsal sınıflandırma dayatılır: "kadınlık" ve "erkeklik". Bu sınıflandırma içinde, toplumun baskın olarak kabul

ettiği kadınlık-erkeklik rolleri çerçevesindeki tutum ve davranışları kabul eder ve heteroseksist ideolojiyle cinsel yönelimleri, cinsiyet kimliklerini denetler, yok sayar. Aksu Bora'nın ifadesiyle: "Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık, sadece kadınların toplumsal kaynaklardan eşit biçimde yararlanmalarını engellemekle kalmaz, heteroseksüellikten farklı cinsel yönelimleri olan bireylerin (LGBT bireyler) başta yaşam hakları olmak üzere, temel insan hakkı ihlallerine uğramalarına da yol açar. Türkiye'de eşcinselliği yasaklayan herhangi bir yasa olmamakla birlikte, cinsel yönelim ayrımcılığı yaygındır. Bu ayrımcılık, eşcinselliğin bir 'hastalık' olarak görülmesi, dolayısıyla 'tedavi' edilmeye çalışılmasından, trans ve eşcinsel cinayetlerine kadar geniş bir insan hakkı ihlali alanı yaratır." (Bora, 2012)

Bu bağlamdan hareketle formal eğitim sürecinde pekiştirilen heteroseksizm ve homofobinin üzerine düşünerek, Eğitim-Sen 3 No'lu şubenin gönüllü öğretmenleriyle üç atölye çalışması yapılmıştır. Çalışmamızda özellikle eğitim sistemimizde yer alan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ayrımcılıklarına yer verilmesi uygun bulunmuştur. Eğitimde bir kimliğin tanımlanma, tanınma süreci, homofobinin nedenleri ve sonuçları üzerine düşünmeyi, homofobi ile mücadele konusunda yapılabilecekler üzerine fikir üretmeyi, "cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ayrımcılığına" dair tartışmayı, bu bağlamda ayrımcılığı önlemek için eğitimde neler yapılabileceği üzerine fikir yürütmeyi, üyelerle yaşanan sorunları tartışmayı ve çözümler geliştirmek hedeflenmiştir. İki gün süren son çalıştayda eğitim ortamında toplumsal cinsiyet rollerinin, cinsiyetçiliğin ve heteroseksizmin yeniden üretimi, müfredat, ders içeriğini aktarma ve yorumlama üzerine görüş alışverişi yapmanın yanında, öğrenciler açısından okul idaresi, öğretmenler, rehberlik servislerinin durumu ele alınmıştır. Katılımcıların alan deneyimlerini aktarmalarına fırsat verilmiş; birlikte tartışılmış, durum değerlendirmesi yapılmıştır. Okul idaresi, öğretmenler ve rehberlik servislerinin homofobi ve heteronormativite açısından pozisyon alışlarının LGBT öğrenciye yansımalarına yönelik tartışma yürütülmüştür. "İnsan haklarına duyarlı ve homofobik olmayan bir uzman olarak nasıl onların rol modeli olabilirsiniz?" sorusu üzerinden tartışma yürütülmüştür. Yasemin Ş. tarafından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yasemin Şafak, tarafından bu algılama ve yeniden üretim pratiklerinden LGBT öğrenciyi koruma ve destek mekanizması oluşturma aşamaları hakkında bilgi verilmiştir. Şafak "LGBT çocuğa destek vermek neden önemli?", "Uzman olarak ne yapabiliriz?", "Çocukla yapılacak çalışmalar neler olabilir?", "Aile ile yapılacak çalışmalar neler olabilir?" ve "Çocukla ilgili diğer kurum ve kişiler ile ilgili yapılacak çalışmalar neler olabilir?" soruları üzerinden örneklerle tartışma yürüttü. Yapılacak çalışmalar için bir program hazırlanırken "Açılmış kişi", "Açılmamış kişi" ve "Aile" unsuruna dikkat edilmesinin, ayrıca çalışmalarda destek alınabilecek kişileri belirlemenin de önemi

vurgulandı. "Çocuk ve ailesi ile ne zaman, ne şekilde iletişim kurmalı?" sorusunun üzerinde önemle duruldu. Çocukla yapılacak görüşmelerde temel kurallar belirlenirken cinsel duygu ve kimliklerin farkında olan ve saygı duyan açık bir iletişim tarzı, başarılı bir yaklaşımın ana unsuru olarak vurgulandı. Danışmanın dil ve davranışıyla tüm bireylerin ve ailelerin heteroseksüel olmadığını farkında olduğunu iletmesinin önemine dikkat çekildi. Çalıştayın ikinci gününde öğretmenler genel olarak ayrımcılık, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim/cinsiyet kimliği ayrımcılığına karşı okullarda yaptıkları çalışmalardan örnekler verdi. Daha çok ilkökul düzeyindeki çocuklarda doğru algılamayı oluşturacak etkinliklerden örnekler verilerek, toplumsal cinsiyet rollerini ve ayrımcılığı sorgulamalarını sağlayacak hikâye yorumlama, resim yorumlama vb. teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

İstanbul Liseleri Felsefe Kulüpleri Platformu koordinatör öğretmenlerinden Çiğdem Şimşek, liselerde uyguladığı cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına yönelik bir etkinliği tanıttı ve bir bölümünü katılımcılara uyguladı.

Kaos GL Derneğinden Evren E. Çakmak ve Yasemin Şafak'ın yürüttüğü atölye çalışmasında öğretmenlerin okulda karşılaşılabilecekleri 3 öğrenci hikâyesi oluşturuldu. Her grup öğrencilerin hikâyelerine göre yapılabilecek çalışmaları ve kullanılacak yöntemleri kendi içinde tartıştıktan sonra büyük gruba sundu. Yöntem ve teknikler yeniden tartışılarak detaylandırılmıştır..

Çalıştayın son atölye çalışmasında belirlenen sorunlardan ve işlenen örneklerden hareketle çocuklarda cinsiyet eşitliğine yönelik olumlu tutum değişikliğinin gerçekleşmesini sağlamak için, çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının yükselmesine ve cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ayrımcılığının önlenmesine yönelik sınıflarda uygulanabilecek ders modülleri oluşturma çalışmaları yürütüldü. Atölye çalışmasından çıkan etkinlikler, ayrımcılığı önleme hedefine uygunluğu, okullarda uygulanabilirliği gibi kriterler üzerinden değerlendirildi; katılımcıların da fikirleri alınarak yeniden yapılandırıldı.

Bu raporla, atölye çalışmalarında üzerinde durduğumuz tanım ve kavramları, tartışılan sorunları, okullarda ayrımcılığın önlenmesine yönelik yapılabilecek örnek çalışmaları, gönüllü öğretmenlerin oluşturduğu ders modüllerini paylaşıyoruz. Umuyoruz ki bu raporla sunulan ders modülleri, cinsiyete dayalı ayrımcılığın ortadan kaldırılması için bilimsel, demokratik tartışmaların önünü açarak yeni modellerin oluşturulmasına öncü katkı sağlayacaktır. Eğitim alanının ayrımcılığın yeniden üretildiği bir yer olarak kalmasını istemiyorsak, bu tür örnekleri çoğaltarak ayrımcılık karşıtı tutum ve davranışları geliştiren örnek uygulamaları çoğaltmalıyız, düşüncesindeyiz.

Ayrımcı uygulamaların önlenmesi için öncelikle bizim, cinsel kimlik, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) terimler ve tanımlar hakkında bilimsel ve insani bilgilere sahip olmamız gerekir. En çok yanlış bilinenler, sosyo kültürel kodlarımız yüzünden ayrımcı uygulamalara tanık oluyor ya da kendimiz araç oluyoruz. Okulda yapılacak çalışmalarda öğretmenleri doğru bilgilerle tanıştırmak insan haklarına uygun çalışmaların yürütülmesinde yol gösterici olacaktır.

TANIMLAR VE KAVRAMLAR

Aşağıda yer alan kavramlar ve tanımlar Rehber Danışman Yasemin Şafak'ın hazırladığı "LGBT Öğrencileri Aile ve Okul Kısılcasına Karşı Nasıl Korunmalı!" adlı kitaptan alınmıştır. (Şafak, 2013)

"CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET ve CİNSİYET KİMLİĞİ

CİNSİYET (Sex)

Biyolojik cinsiyeti ifade eder; kadın ve erkeğin sahip olduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Canlı türlerinin neredeyse tamamının, özellikle üreme organları ve sistemleri üzerinden dişi ve erkek olarak iki temel biçimde farklılaşması "cinsiyet" olarak tanımlanır.

CİNSEL KİMLİK

Kişinin biyolojik olarak cinsel özelliklerini yansıtır. Bunlar kromozomlar, cinsel hormonlar, dış ve iç cinsel organlar, üreme hücrelerinin geliştiği dokular ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Kişinin kendini hangi cinsiyetle özdeşleştirdiğini ifade etmek için de kullanılır. Ayrıca, kimi zaman cinsel kimlik kavramı cinsel yönelimi ifade etmek için de kullanılabilir.

TOPLUMSAL CİNSİYET (Gender)

Toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin rollerini, sorumluluklarını, güç ilişkilerini ve toplumsal konumlarını belirleyen bir kavramdır. Yaşanılan zaman, coğrafya ve kültüre göre değişen, farklı cinsiyetlere sahip insanlardan beklenen sosyal rol, davranış ve fiziksel görünüşün bütünüdür. Toplumsal cinsiyet kişinin içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak modellerin gözlenmesi yoluyla edinilir. Kadın ve erkekler bu kavramın içindeki normları sosyalleşme süreci içinde öğrenirler. Her iki cinse ait bu tür özellikler; aile, arkadaşlar, söz sahibi kişiler, dini ve kültürel öğretilerin yanısıra okul, işyeri ve basın-yayın organlarının etkileri ile şekillenmektedir.

CİNSİYET ROLÜ (Gender Role)

Toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir oğlan çocuk/erkek veya kız çocuk/kadın konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları insanlar arasında bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Cinsiyet biyolojik varlığımızın bir sonucu iken; toplumsal cinsiyet doğumdan önceki süreçle başlayan ve ölümle son bulan bir kavramdır. Kadınlar ev gibi özel bir alanda sınırlı kalırken, erkekler kendilerini dışarıda gösterirler. Genel olarak yaşamın her anında ve alanında görülebilen bu tablolar "toplumsal cinsiyet eşitsizliğini" oluşturur. "Toplumsal cinsiyet eşitliğini" sağlamak için ise; bireylerin cinsiyetleri nedeni ile fırsatları kullanmasında, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, hizmetlere ulaşmada ayrımcılığa maruz kalmayacağı ve bireylerin kendilerine ayrımcılık yapılmayacağı bir ortam oluşturulmalıdır. Toplumsal cinsiyet vasıtası ile kadın ve erkekler arasındaki sınırlar belirlenir ve bu iki cins arasındaki ilişkiler toplum tarafından denetlenir. Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun görmek istediği kadın-erkek kalıplarına göre şekillenir. Erkeklerle ve kadınlara karşı tutumlar toplumdan topluma değişir, kadın erkek rolleri toplumsal yakıştırma, yapıştırmalardır.

CİNSİYET KİMLİĞİ (Gender Identity)

Kişinin kendini hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımladığı ve ya diğer insanlar tarafından hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımlandığını ifade etmek için kullanılır. Kültürümüzün herhangi bir cinsiyete ait olma durumunda bireyden beklediği nitelik veya karakterdir. Bu, toplumun cinsiyetlere atfettiği özelliklere göre kültürden kültüre değişebilir. Örneğin kıyafet, davranış tarzı kişinin cinsiyet kimliğini oluşturabilir.

Cinsiyet kimliği kişinin vücuduyla ilgili bireysel hislerini içerecek şekilde (tıbbi, cerrahi ya da diğer araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilen), doğumdan itibaren kazandığı biyolojik cinsiyetle uyumlu ya da uyumlu olmayabilen, cinsiyeti hakkında derinden hissettiği içsel ve bireysel duygulara ve giyim, konuşma ve davranış biçimlerini de içerecek şekilde cinsiyetin diğer biçimlerde dışavurumuna atıfta bulunur.

CİNSİYET GEÇİŞ SÜRECİ

Cinsiyet geçişi veya inşası, bireyin toplumsal cinsiyetini biyolojik cinsiyeti ile uyumlu hale getirdiği bir süreçtir. Bu süreç genellikle kişisel, sosyal ve medikal yönleri gerektirmektedir. Tıpta cinsiyet değiştirme denilen, bu süreçteki kişilerin ise cinsiyet geçiş süreci ameliyatı olarak isimlendirdikleri müdahale ile bireyin cinsel organlarının erkekten kadına veya kadından erkeğe dönüştürülmesi en önemli ameliyattır. Bu ameliyat göğüs bölgesi ve diğer bölgelerin değişimini kapsayabilir.

CİNSEL YÖNELİMLER, LGBT TERİMLER ve TANIMLAR

LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans)

Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (travesti ve transseksüel); zaman zaman "cinsel azınlıklar" diye de anılan grup ve kimliklerin tümünü kapsayan terimdir.

CİNSEL YÖNELİM (Sexual Orientation)

Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinsle yönlendiğini belirler. Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eşcinsellik, biseksüellik gibi.

Cinsel yönelim, cinselliği oluşturan dört unsurdan biridir. Diğer üçünden belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimle ayrılır. Cinsellikle ilgili diğer üç unsur da biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet (gender) kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolojik duyum) ve sosyal cinsiyet rolü (eril ya da kadınsı davranışları belirleyen kültürel normlara uyum).

Tanınmış üç cinsel yönelime göre; kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcinsellik, kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi heteroseksüellik, kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir. Eşcinsel yönelimli bireyler "gey" ya da "lezbiyen" olarak da adlandırılırlar. Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını (self-concept) içerdiği için cinsel davranıştan farklıdır.

Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de.

EŞCİNSEL

Kendi cinsinden olanlara duygusal ve cinsel yönelim içinde bulunan kadın veya erkek. Eşcinsel terimi, Homoseksüel (Homosexual) kelimesinin Türkçe karşılığı olarak hem kadın eşcinseller hem de erkek eşcinseller için kullanılmakla birlikte günlük hayatta daha çok erkek eşcinselleri ifade ettiğinden erkek eşcinseller için "gey", kadın eşcinseller için "lezbiyen" isimleri de kullanılır.

EŞCİNSELLİK

"Homosexuality" teriminin birebir çevirisidir. Zamanında bir tıp terimi olarak tanımlanmıştır. Aynı cinsiyetten iki kişi arasındaki cinsel ya da duygusal çekim ve cinsel davranışları ifade eden bir kavramdır. Toplum genelinde ve bazı ruh sağlığı profesyonellerindeki kanının aksine eşcinsellik ile transeksüalizm veya transvestik

davranış birbirinin uzantısı, örneğin transeksüalizm eşcinselliğin daha aşırı bir şekli değildir. Bunlar ayrı düzlemlere ait olgulardır.

GEY

Bu terim, 1970'lerin başında Gey Kurtuluş Hareketiyle (Gay Liberation Movement) birlikte ortaya çıkmıştır. Başlangıçta hem kadın hem erkek eşcinselleri kapsayan bir kelime olmakla beraber, günümüzde sadece erkek eşcinseller kendileri için kullanılmaktadırlar. Terim süreç içinde "homoseksüellik"ten politik bir kopuşa işaret eder. "Homoseksüel" kelimesi, tıp tarafından tanımlanmış olduğu halde, hak temelli bir mücadele eksenini benimsemiş olan Gey Kurtuluş Hareketi ile "gey" kelimesi aynı cinsten insanların birbirlerine karşı duygusal veya cinsel yönelimleriyle yarattıkları hayat tarzını tanımlamak için, eşcinsel bireyler tarafından ortaya konmuştur.

Bu kelimenin, Türkçeye, İngilizceden olduğu gibi alınması 80'lere rastlar. 1999'da "Türkiyeli Eşcinseller Buluşması" sonrasında "gay" Türkçeleştirilerek "gey" olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eylül 2006 tarihinden itibaren de TDK elektronik sözlüğüne gey, "erkek eşcinsel" olarak geçmiştir.

LEZBİYEN

Duygusal, cinsel, erotik yönelimleri kendi cinsinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamak için kullanılmaktadır. Kelime eşcinsel kadın şair Sappho'nun M.Ö. 6. yüzyılda yaşadığı Lesbos (günümüzdeki adıyla Midilli) Adası'nın isminden türemiştir.

BİSEKSÜEL

Hem kendi cinsine hem de karşı cinse duygusal, erotik ve cinsel yönelim içinde olan kadın veya erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

HETEROSEKSÜEL

Duygusal, cinsel ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olan kadın ya da erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

HETEROSEKSÜELLİK

Bireylerin, cinsel, duygusal ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olma halidir. Kendiliğinden ve zorunlu olarak, toplumda egemen varoluştur. Bu kendiliğinden ve zorunluluk hali, heteroseksüel bireylerin kendilerini "heteroseksüel" olarak tanımlamalarına bile gerek duyurmamaktadır. Bu durumdaki bireyler, kendini "eşcinsel" ya da "heteroseksüel olmayan" diye tanımlayan bireylerin ortaya çıkmasını

kavrayamamakta, "homofobik" ve "heteroseksist" olabilmektedir. Doğal olarak bu durum, bütün heteroseksüellerin heteroseksist olduğu anlamına gelmemektedir.

TRANSGENDER

Cinsiyet geçiş sürecini tamamlamış ya da tamamlamamış; ancak biyolojik cinsiyetine ve görünümüne

bir Şekilde müdahale edenleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Travesti, halk arasında cinsiyet geçiş ameliyatı olmamış, yalnızca dış görünümü ve davranışlarıyla kadın kimliğine brnenleri; transseksüel de giyim ve davranışlardan öte cinsiyet geçiş ameliyatı olanları belirlemek için kullanılan kelimelerdir. Bununla birlikte Türkiye'de fazla yaygınlık kazanmamış olan transgender terimi çoğunlukla hem transseksüeller ve travestileri hem de interseks kişileri (cinsiyetlerarası) kapsamaktadır. Türkiye'de LGBT rgtleri, "transgender" terimini karşılayacak Şekilde "trans" adlandırmasını kullanmaktadır.

TRANSSEKSÜEL

Hem "erkek" hem de "kadın" için geçerlidir. Kişinin davranışlarından çok i dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Transseksüel kişinin ruhsal eğilimleri için belirleyici olan bir kelimedir, bu yüzden transseksüeller dış görünümlerinden belirlenemeyebilir. Çünkü kendilerini, karşı cinsten hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtımayabilirler. Transseksüel hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişi "erkek" olduğu halde kadın olmayı, "kadın" olduğu halde erkek olmayı isteyebilir.

TRAVESTİ (Transvestite/Cross Dresser)

Dış görünüşüyle ve davranışlarıyla karşı cinse ait olma isteğini ifade eder. Travesti dendiğinde sık bir Şekilde "kadın kılığındaki erkekler" akla gelse de travesti kelimesi aslında hem "erkek" hem de "kadın" için geçerlidir. Travestiler karşı cinsin eşyalarını kullanmaktan, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymekten, ait olmak istediği cinsin davranışını sergilemekten zevk alan kimselerdir.

LGBT BİREYLERE YÖNELİK AYRIMCILIK İDEOLOJİLERİ

HETERONORMATİVİTE

Heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelim olarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes heteroseksüelmiş gibi kabul edilmesidir.

İnsanların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmasını; cinsel ilişkilerin/evliliklerin sadece ve sadece karşı cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceğini ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünüdür.

HETEROSEKSİZM

Heteroseksüelliği bir zorunluluk olarak gören ve biricik varoluş biçimi olarak dayatan heteroseksizm bir tür ırkçılıktır. Kadınlara yönelik ayrımcılık olan seksizmin (cinsiyetçilik), heteroseksüel olmayanlara yönelik halidir. Heteroseksizm doğal, normal, üstün ve kabul edilir olan cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu öne süren; heteroseksüel olmayan her türlü davranış, kimlik veya ilişkiyi damgalayan, reddeden ve aşağılayan ideolojik sistem anlamına gelmektedir. Bugüne kadar toplumda yerleşmiş, kalıplaşmış olan kadın ve erkek rollerine uymayan, bir anlamda genelden "farklı" olarak görülen eşcinsel bireyler bu anlayış çerçevesinde fiziksel, duygusal ve psikolojik saldırılara maruz kalmaktadır. Eşcinsel bireylerin toplumsal hayatta mağdur oldukları en önemli alanlardan birisi de kuşkusuz eğitim ortamlarıdır. Temel insan haklarından olan eğitim hakkını kullanmak için öğrenim gören eşcinseller, mevcut eğitim sisteminin olumsuz işleyişinin yanı sıra öğrencilerin ve eğitim alanı çalışanlarının eşcinselliğe yönelik ayrımcı bilgi, tutum ve davranışlarına maruz kalmaktadırlar.

Eşcinsellik 1973 yılında psikiyatrik bir hastalık olmaktan çıkartılmış olsa da, eğitimcilerin eşcinselliğe ve eşcinsellere olan bakış açıları, tutum ve davranışlarında bu denli keskin değişimler olmamıştır. Olasılıkla eşcinsellikle ilgili yargı ve düşünceleri şekillendiren dini inanışlar, politik inançlar, kültürel yapı, kişisel özellikler, stereotipler gibi birçok etken tarafından etkileniyor olması buna yol açmaktadır.

HETEROSEKSİST

Heteroseksizmi savunan kişidir. Heteroseksüellik dışında hiçbir varoluşu kabul etmez ve heteroseksüel olmayanlara şiddete varan fizik ya da psikolojik terör uygular. Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin eşit vatandaşlık hakkını tanımayan heteroseksist sistem, LGBT'lerin başta yaşam, ifade ve örgütlenme hakkı olmak üzere temel insan haklarını güvenceye alıp korumaya yanaşmamaktadır.

TRANSFOBİ

Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen seksüel ve toplumsal rollere uymayarak cinsiyetini yeniden inşa etme sürecindeki kişilere karşı bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Terim, travesti ve transseksüellere yönelik önyargı ve nefret sonucunda ortaya çıkan ayrımcılığı anlatır.

GEYFOBİ

Gey kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

LEZFOBİ

Lezbiyen kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

BİFOBİ

Biseksüel kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

HOMOFOBİ

Bu terim, eşcinsellere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Lezbiyen, gey, biseksüel veya trans kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi günümüzde cinsel yönelimi heteroseksüel olmayan kişilere karşı ayrımcılığı ifade etmek için kullanılan genel bir terim olmakla birlikte "geyfobi", "lezfobi", "bifobi" ve "transfobi" gibi farklı biçimlerde de kendisini gösterebilmekte ve ifade edilmektedir. Cinsel yönelim ve cinsel davranışların XIX. yüzyıl sonundan başlayarak tıp disiplini kapsamında sağlık ve hastalık boyutlarıyla değerlendirilmeye başlanması çok sayıda yeni soruna neden olmuştur. O zamana dek günah ve suç kavramları üzerinden ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan eşcinseller, bu kez tedavi uygulamalarının nesnesi haline getirilmiş ve örselenmişlerdir.

1970'li yıllardan sonra eşcinselliğin hastalık kategorisi olmaktan çıkarılması önceki dönemlerde yapılan tedavi çabalarının olumsuz etkilerinin daha nesnel değerlendirilebilmesini sağlamıştır. Eşcinselleri "heteroseksüel yapma" olarak tanımlanabilecek onarım ve dönüştürme tedavilerinin hem eşcinseller hem de bu tedavileri uygulamak zorunda kalan hekimlerde olumsuz etkilere neden olduğu bilinmektedir.

Eşcinselliğin hastalık olarak değerlendirilmesi, tıpkı şizofreni ve benzeri ağır psikiyatrik hastalıklara yakalanmış bireylerin maruz kaldıkları "stigmatizasyon"a onların da hedef olmasını ve toplumda ayrımcılığa uğramalarına yol açmıştır. Bu ayrımcılık, başta homofobi olmak üzere değişik adlandırmalarla tanımlanmaya çalışılmıştır. Eşcinsellere ve eşcinselliğe karşı olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları anlatmak amacıyla temel olarak üç terim kullanılmaktadır; homofobi, homonegativizm ve heteroseksizm.

Homofobi kavramını ilk kez, Amerikalı bir klinik psikolog olan George Weinberg, 1972'de yayınladığı "Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel" adlı çalışmasında kullanmıştır. George Weinberg, kavramı, heteroseksüellerden farklı bir cinsel yönelimi olanlara dair akıl dışı bir korku olarak tanımlamaktadır.

LGBT'lere yönelik olumsuz, korkulu veya nefret dolu tutum ve davranışları ifade etmekte kullanılan homofobi yaygın şekilde kullanılan bir terim olmakla birlikte birkaç nedenden dolayı eleştirilmektedir. Her ne kadar heteroseksüellerin LGBT karşıtı önyargılarını ifade etse de, bu tutumun klinik anlamda "fobi" olmadığı ve bu kişilerin diğer fobilerdeki gibi fobiyle ilişkili fizyolojik reaksiyonları yaşamadıkları gösterilmiştir.

Ayrıca terimin içindeki -fobi sözcüğü nedeniyle, bireysel ve klinik bir durum akla gelmekte ve bu nedenle de eşcinsellere karşı olan önyargıların kültürel ideolojilerden köken alan sosyal bir fenomen oluşuna vurgu yapılmamaktadır.

Heteroseksist ideolojinin bir ürünü olarak homofobi, heteroseksüel olmayan kişilerin kimliklerinin yok edilmesi veya gizli kalmasını dayatmaktadır. Homofobi, bir gruba sahip oldukları kimlikleri nedeniyle yöneltilen her türlü ayrımcılık, olumsuz davranış ve tutumu içerir. Homofobi heteroseksüel ve eşcinsel kişilerde farklı derecelerde bulunabilir. Homofobi toplumsal olarak beslenen cinsiyetçi politik bir tutumdur. Heteroseksüel olmayan kimliklerin gizlenmesi talebi cinsel bir pratiğin gizlenmesiyle sınırlı değildir. Kişilerin kendilerini sahte bir kimlikle heteroseksüel olarak takdimi beklenir. Bu kendini inkârı dayanan, benlik duygusunu olumsuz etkileyen değerler anlayışının hâkim olduğu toplumlarda yetişen eşcinsel kişilerde erken yaşlardan, sıklıkla önergelikten itibaren, kendi cinsine yakınlık duyma korkusu taşır ve homofobik anlayışı içselleştirebilir.

Eşcinsellerin içinde yaşadıkları toplumlarda karşılaştıkları ayrımcılık, önyargılar ve kalıp yargılar özellikle eşcinsellerin, cinsel kimliklerini gizlemeden görünür olmayı daha çok tercih etmeleriyle neredeyse doğru orantılı olarak giderek artan homofobi, sadece eşcinsellerin değil, adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunu haline geliyor." (Şafak, 2013)

ALANDA KARŞILAŞILAN PROBLEMLERİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Eğitimde kullanılan kaynaklar ayrımcılık mekanizmalarının yeniden üretilip pekiştirilmesini sağlar. Bu yönüyle toplumsal kalıpyargıları deşifre ederek hem toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim hem cinsiyet kimliği ayrımcılığı açısından okullarda yaşanan sorunları saptamaya çalıştık. Bu doğrultuda yürüttüğümüz atölye çalışmalarımızın

sonucunda konuşmacılardan ve katılımcılardan gelen tespitleri aşağıdaki başlıklar altında topladık.

Okul/Sınıf Ortamı

Okul atmosferine baktığımızda; okul öncesi öğretim döneminden başlayarak duvarlardan, masalara, dolaplardan çantalara, kıyafetlere kadar toplumsal cinsiyet rollerine uygun inşa edilmiş olduğunu görürüz. Okulun kapısından girdiğimiz anda kız çocuklarına daha "narin" gösteren çiçekli isimlikler, erkek çocuklarına ise daha "güç"ü simgeleyen araba vb. isimlikleriyle başlar yolculuğumuz ve iki renge hapsolmuş öğrencilerimizin eşyalarıyla devam eder. Kurulan bu ikiliği, kız öğrencilere pembe, erkek öğrencilere mavi renkler taşıyan kıyafetler, çantalardan kalemlere, kalemlerden kitap etiketlerine, sınıf ruhuna kadar gözlemlememiz mümkün.

Müfredat/Ders Kitapları

Müfredat doğrultusunda hazırlanan ders kitapları en temel eğitim araçlarından biri olamaya devam etmektedir. Ders kitapları salt bilgiyi aktarmaz, aynı zamanda toplumun siyasal, kültürel, sosyal değerlerinin aktarıcısı işlevini de görür. Son yıllarda ders kitabı alanında yapılan kapsamlı araştırmalar incelendiğinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı alanında birçok çalışmayla karşılaştığımızı görürüz, bu alanda yapılan çalışmalar çok değerlidir ama yeterli değildir. Bu çalışmalar içinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına yönelik ayrıntılı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Tarih Vakfı'nın 2003 ve 2009 tarihli yürüttüğü Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi I ve II'nin bulgu ve sonuçlarına, Eğitim-Sen'in hazırladığı raporlarda yer alan toplumsal cinsiyet eşitliği için yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında bu alanda eskiye göre kazanımlar elde ettiğimizi görsek de erkeklik ve kadınlık rollerinin üstü örtük veya açık bir şekilde devam ettiğini yönelik sonuçlar bu alanda çalışmaların genişletilerek devam etmesi gerekliliğini bize hatırlatıyor. Yapılan iki çalışmanın sonuçlarına bakarsak:

"Cinsiyet Ayrımcılığı; Kadına Biçilen Toplumsal Rol: Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık konusunda ilk proje çalışmasından bu yana geçen beş yıl içinde ders kitapları ve müfredatta olumlu değişiklikler ve bazı kitaplarda toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa karşı duyarlı girişimler gözlemlense de, 2008 bulguları radikal bir değişimin olmadığını göstermektedir. Bu konudaki en belirgin sorunlar şunlardır: Toplumsal cinsiyet normlarının içselleştirilmesinin çok erken yaşlarda başladığı dikkate alınırsa, eşitsiz, cinsiyetçi bir toplumsal rol dağılımı, cinsiyetçi dil kullanımı ve erkek egemen aile tasviriyle

kurgulanan bu ayrımcılığın özellikle ilköğretim kitaplarında daha fazla yer alması kaygı vericidir. Örtük söylemle gerçekleşiyor olması, kadın yazarların kitaplarında daha çok görülmesi, aynı kitabın bazen ayrımcı bazen da ayrımcı olmayan ifadeleri bir arada bulundurması cinsiyete dayalı ayrımcılığın ne denli içselleştirilmiş olduğunun ve bununla mücadelenin ne denli uzun soluklu bir uğraş olduğunun göstergesidir. Olgusalla normatifin sorunlu birlikteliği: Olgu düzeyinde olan bir şeyi, açık ya da örtük olarak, "olması gereken" gibi aktarma yaklaşımı, ülkemizde en yaygın "hane halkı" modeli olan çekirdek aile modelini olması gereken olarak sunarken, bunun dışında var olan yaşam biçimlerini dışlamakta, yok saymakta hatta toplumsal düzene bir tehdit olarak sunmaktadır. **(Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Projesi Bulgular ve Tavsiyeler Raporu Ocak 2009)**

Eğitim-Sen Merkezi Kadın komisyonunun hayat bilgisi ders kitapları üzerinden yürüttüğü çalışma sonuçlarına bakacak olursak:

"Hayat Bilgisi ders kitaplarındaki görsellerin incelenmesi sonucu elde edilen sayısal verilere göre; genelde erkek yetişkin sayısı, kadın yetişkin sayısından fazla, erkek çocuk sayısı, kız çocuk sayısından fazla, kız çocukları daha çok anne ve yetişkin kadınlarla birlikte, okulda, evde ve civarında görülmektedir. Erkek çocukları daha çok baba ve yetişkin erkeklerle birlikte, dışarıda görülmektedir. Yetişkin kadınların büyük çoğunluğu anne ve eş rolünde, meslek sahibi

kadınlar ise annelik rolünün devamı sayılan öğretmenlik, hemşirelik, hasta bakıcılığı gibi mesleklerde görülmektedir, yetişkin erkeklerin meslek yelpazesi kadınların iki katından fazladır.

(Erkek meslekleri; 1. müdür, 2. öğretmen, 3. tamirci, 4. marangoz, 5. çiftçi, 6. garson, 7. aşçı, 8. fırıncı, 9. ütücü, 10. temizlikçi, 11. şoför, 12. asker, 13. polis, 14. doktor, 15. telekomünikasyon uzmanı, 16. gemi kaptanı, 17. davulcu, 18. ressam, 19. oyuncu, 20. müzisyen, 21. hâkim, 22. ayakkabıcı, 23. kasap, 24. halıcı, 25. bilim insanı, 26. itfaiyeci, 27. şair, 28. bekçi, 29. milletvekili, 30. işçi, 31. postacı, 32. laborant)

(Kadın meslekleri; 1. öğretmen, 2. doktor, 3. müzisyen, 4. sekreter, 5. memur, 6. hemşire, 7. eczacı, 8. mimar, 9. terzi, 10. çiftçi, 11. aşçı, 12. hasta bakıcı, 13. kuru temizlemeci).

Meslek sahibi erkekler genellikle, yönetici ve denetleyici konumundadırlar. Erkek çocuklar bağımsız ve etkin, kız çocukları ise edilgen ve bağımlı görülmekte, okulda sınıf ve kulüp

başkanları genellikle erkek çocuklarıdır. Okul kurallarına uymayanlara örnek olarak erkek çocuğu figürleri, kurallara uyan özellikle de görgü kuralları bölümünde kız çocuğu figürleri kullanılmıştır. Toplumsal kurallara uymayanlar (örneğin trafik kurallarına uymayan) bölümünde yine erkek çocuğu figürü kullanılmıştır. Kurallara uymamak bir bakıma özgürlüktür. Kız çocukları kabarık etek ve elbise ile erkek çocukları ise gömlek ve pantolonlu olarak görülmektedir. Pantolon giyen kız çocuğu figürü bir ikiyi geçmemektedir. Kız çocukları genellikle ip ve bebekle oynarken, erkek çocukları çoğunlukla topla oynamaktadır. Hayallerim başlıklı bölümde, hayal kuran, geleceğe ait planları olan erkek çocuğudur. Dış mekânlarda yetişkin erkekler genelde bir meslek icra ederken, dış mekânlarda bulunan yetişkin kadınlar meslek icra etmeksizin görülmektedir. Kamusal alanda bir meslek icra eden kadınlar, genellikle erkeklerin yardımcısı olarak görülmektedir. Örneğin, mahkemede hâkimin yanında yazıcı olarak; laboratuvarında teknisyenin yanında yardımcı gibi). Ders kitaplarındaki ailelerin nerdeyse tamamı kentli, orta ekonomik seviye sahip, mutlu çekirdek aile modelini yansıtmaktadır. Bu tablo kırsal kesimlerde yaşayan veya anne-babadan birini kaybetmiş çocukların yaşamsal gerçeklerine uymadığı gibi çekirdek aile modeline uymayan ailelere mensup çocukların ruhsal durumlarını da olumsuz etkileyebilme olasılığına sahiptir. İncelenen kitaplarda, kadınlar ve erkekler toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılara uygun roller, mekânlar ve eylemler içinde yer almaktadır. Ders kitapları aracılığıyla geleneksel cinsiyetçi bakış açısı yeniden üretilmektedir.” (Eğitim Sen, Ekim, 2009)

İki raporun da sonuç raporlarına bakıldığında ders kitapları ve müfredata bütünüyle toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreten cinsiyetçi yönünün devam ettiğini söyleyebiliriz. Yapılan araştırmalar incelendiğinde; özellikle ilkokul yıllarında Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bu cinsiyetçi öğelere daha sık rastlandığı söylenebilir. Bu bağlamda egemen olan dışındaki cinsel kimlikler hiçbir biçimde ilkokul ders kitaplarında yer bulmamaktadır. Ders kitaplarında kadına yönelik toplumsal cinsiyet ayrımcılığı üzerine önemli çalışmalar yapılmış olmakla birlikte ders kitaplarında heteroseksizm ve eğitimde cinsel yönelim/cinsel kimlik ayrımcılığı üzerine çalışma yapılmamıştır.

Son dönemde bu alanda Kaos GL'nin yürüttüğü ders kitapları izleme çalışması bir durum tespiti yapması açısından çok değerli ve giriş çalışması niteliğindedir:

"Ders Kitaplarında Heteroseksizm: Lise Milli Güvenlik Bilgisi Ders Kitabı (2009) da bütünüyle söz konusu hâkim erkeklik kurgusu üzerine bina edilmiştir. Dolayısıyla kitaba bütünüyle egemen olan erkek/eril dilin yanı sıra kitapta kullanılan görsellerin tamamında erkekler ön plana çıkarılmıştır. Sadece beş görselde kadınlar vardır: İkisinde kadınlar

Atatürk'ün yanında modernlik simgeleri olarak edilgin biçimde durmaktadır; iki resimde ise Türk askeri kadınlara yardım edilirken gösterilmektedir. Yani burada öne çıkarılan "Kahraman Mehmetçğimiz"dir. Emniyet kuvvetlerini tanıtan bir görselde, 5 erkek polis resmi yer alırken sadece 1 kadın polis memuru yer almaktadır. Tahmin edilebileceği gibi kitapta eşcinseller ya da eşcinsellik ile ilgili herhangi bir ifadeye rastlamak mümkün değildir. Öyle ki askerlik erkeklik ile özdeşleştirildiğinden ve "sağlıklı" her Türk erkeği heteroseksüel farz edildiğinden kimlerin askerlik yapacağına kimlerin ise yapamayacağına dair kitapta bir bölüme yer verilmemiş; kadınlar ve TSK'nın çürük raporu verdiği eşcinseller doğallığında dışarıda bırakılmıştır. Başta Aleviler olmak üzere farklı inanışlara mensup ya da herhangi bir inanışa sahip olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Hanefi -Sünni inancının empoze edilmesi dolayısıyla en çok muzdarip oldukları, 1982 Anayasası'nın 24. Maddesiyle zorunlu hale getirilmiş, aslında verilmiş biçimine uygun olarak kısaca "Din dersi" olarak adlandırılan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi" dersleri de heteroseksizmin en belirgin biçimde ifadesini bulduğu derslerden birisidir. Bu amaçla incelediğimiz Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi 9. Sınıf (2009) kitabının "Değerler ve Aile" başlığını taşıyan 5. Ünitesi aile kavramını salt anne-baba ve çocuklardan oluşan heteroseksüel ilişkiler çerçevesinde ele alarak, heteroseksüel aileyi yüceltmektedir. Kitabın 64. sayfasında insani değerlerin temeli öncelikle aile içinde oluşur" denildikten sonra "anne-babaya hürmet..." ifadesine yer verilerek aileden heteroseksüel ailenin anlaşıldığı ortaya koyulmuştur. 75. sayfada ve devamındaki " Aile Toplumun Temelidir" başlığı altında ise önce "Aile, evlilik ve kan bağına dayanan; anne, baba, çocuklardan oluşan en küçük sosyal gruptur. Toplum, ailelerden oluşur. Bu nedenle, aile toplumun temelidir." denilmekte ardından ikinci paragrafta "Ailenin temel amacı, sağlıklı nesiller yetiştirerek insan soyunun devamına katkıda bulunmak ve topluma faydalı bireyler kazandırmaktadır. Çünkü değerler, gelenek ve görenekler, iyi alışkanlıklar ve en sağlıklı bir şekilde ailede kazanılır" ifadelerine yer verilmektedir. Aynı sayfada anne-baba ve çocuktan oluşan bir aile resmi yer almaktadır. 77. sayfada "Dinler Evliliğe Önem Verir" başlığı altında birinci paragrafta; "Evlilik; erkek ve kadının, yaşantılarını paylaşmak, çocuk sahibi olmak ve onları yetiştirmek amacıyla yaptıkları bir sözleşmedir." denilmekte ardından "toplumun çekirdeği olan ailenin evlilikle kurulduğu", "evliliğin Hz. Âdem ve Havva'dan başlayarak günümüze kadar ailenin kurulmasında tek meşru yol olduğu" belirtilmektedir. Aynı sayfanın son paragrafında ise, "İslam dininde evlilik, bir erkek ile bir kadın arasında, ortak bir hayat ve nesil için gerekli bağı meydana getirmek gayesiyle yapılmış bir akit olarak tanımlanmıştır" ifadesine yer verildikten sonra evlenmeyi teşvik eden, ailenin kurulmasını öngören Nisâ Suresi'nin 1 ve Nur Suresi'nin 32. ayetlerine değinilmiştir. 78. sayfada ise, "Dinimizde evlilik dışı ilişki yasaklanmıştır" denilerek İsrâ Suresi'nin zinayı yasaklayan 32. ayetine gönderilmiştir. Sonraki sayfalar da (78-81) ise kadın ve erkekten birlikteliğine dayanan aile ile ilgili olarak "Kur'an'dan ve Hz.

Peygamber'den Aile ile İlgili Öğütler" başlığı altında ayet ve hadisler yer verilmiştir. Görüldüğü gibi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri heteroseksüel aileyi kutsamakta, onun dışındaki bütün ilişki biçimlerini mahkûm etmektedir. Bütünsel bir insan hakları anlayışından hareketle ayrımcılığa uğrayan her grup ve her tür ayrımcılık hakkında bilgi vermesi gereken Demokrasi ve İnsan Hakları derslerinde de cinsel yönelim/cinsel kimlik ayrımcılığından söz edilmemektedir. İncelememize esas olan Tefvik Üçbaş'ın "Demokrasi ve İnsan Hakları: Liseler İçin Ders Kitabı" (2009)7 başlığını taşıyan kitabında belli başlı uluslararası insan hakları belgeleri sayılırken bunlar arasında Türkiye'nin üye olmak için yıllardır çaba sarf ettiği Avrupa Birliği'nin 1999 tarihli Amsterdam Antlaşması'na yer verilmemiştir. Kitabın "Yönetim ve Yaşam Biçimi Olarak Demokrasi" başlığını taşıyan 2. Ünitesinde 58. sayfada, "demokrasi bilincinin toplumsallaşma sürecinde kazanıldığı ... toplumsallaşmanın aile, okul ve sivil toplum örgütlerinde gerçekleşeceği" belirtildikten sonra "demokrasi bilinci önce ailede kazanılır" denilmektedir. 59. sayfada ise, "çocuklar için anne, baba ve kardeş sevgisinin çok önemli olduğu ... anne-baba sevgisinden yoksun yetişen çocukların genellikle uyumsuz, hırçın ve sorunlu olduklarının görüldüğü" ifade edildikten sonra konu "günümüzde tüm uygar ülkelerde olduğu gibi Türk toplumunda da yaygın olan aile tipi çekirdek ailedir." biçiminde bir cümle ile bağlanmaktadır. Kitabın 76. sayfasında Türkiye'de insan hakları ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olan sivil toplum kuruluşlarının gösterildiği bir tabloda (Tablo

3.2) tek bir LGBTT örgütünün adına rastlanmamaktadır. Görüleceği üzere cinsel yönelim/cinsel kimlik insan hakları kitaplarında bile yok sayılmaktadır.

Sonuç olarak; Türkiye'de eğitim sistemi içerisinde egemen olandan farklı cinsel yönelimler/cinsel kimlikler ders kitaplarında ya hiç yer bulamamakta ya da olumsuz ifadelerle değerlendirme konusu yapılmaktadır. Ders kitapları bütünüyle kadın-erkek toplumsal cinsiyet rollerini meşrulaştırmak, yeniden üretmek ve idamesini sağlamak üzere kurgulanmış, bu bağlamda egemen kadın/kadınlık ve erkek/erkeklik rolleri dışındaki kimlikler ve bunlara dayalı heteroseksüel ilişkiler dışındaki ilişki ve pratikler genellikle yok sayılmıştır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rejiminin inşasında temel bir öneme sahip olan ders kitaplarının egemen olan dışındaki farklılıkları gören cins bakış açısıyla yeniden kaleme alınması gerekmektedir. Ancak eğitimde ve özel olarak ders kitaplarında cinsel yönelim/cinsel kimlik ayrımcılığı üzerine yapılacak araştırmaların salt homofobi ve açık ayrımcılık üzerine değil aynı zamanda heteroseksizme/heteronormativizme odaklanarak görünmez kılınmış ayrımcılıkları ifşa etmesi zorunluluğu bulunmaktadır." (Tuncel, 2010)

Bu rapordan alınmış birkaç örnek verili durumun çok da iyi olmadığını gözler önüne seriyor. Umuyoruz ki bundan sonra yapılacak ders kitapları izleme çalışmalarında özellikle görünmez kılınan ayrımcılıkların da deşifresi birlikte yapılabilir, mümkün olabilir.

Oyunlar/Oyuncaklar

Oyunlar çocukların hayatında çok önemli bir yere sahip olmakla birlikte toplumsallaşmanın çok önemli bir aracıdır da. Sosyalleşmenin/hayata hazırlanmanın ilk deneyimlerini yaşadıkları alanlar. Bu alanı da sistem kendi yararına kurarak varlığını devam ettirir. Bu ortam içinde, erkek çocuklar diğer erkek çocuklarla kız çocuklar da kız çocukları ile aynı sırada oturmaya, arkadaşlık etmeye, oyunlar oynamaya yönlendirilmektedir. Oyunlar "kız oyunu", "erkek oyunu" olarak cinsiyetlendirilerek çocuklardan kendi alanındaki oyunlara katılmaları beklenir. Kız çocukları evcilik köşesinde oynamaya yönlendirilirken erkek çocuklar daha çok girişim, güç ve akli sembolize eden tamir köşesi, araba ve topla oynamaya yönlendirilirler. Bu tercihleri yapmayan öğrenciler ise, aile, öğretmen tarafından "norm(al)" bulunmayarak çalışma yürütülmesi gereken kişiler olarak algılanmaktadırlar. Okul psikolojik danışmanlarına/rehber öğretmenlere yönlendirilerek öğrencileri belirli toplumsal cinsiyet rollerini uygulamaya mahkum etmektedirler. Öğretmenlerden bu duruma karşı duruşlar sergileyenler olsa da aileye ne diyeceğini, süreci nasıl yönlendireceğini bilemeyerek sistemin aracı haline gelirler. Öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimlikleri hakkındaki yetersizliği, toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmayan öğrencilerin gereksiz uygulamalara maruz kalmalarına sebep olmaktadır. Davranış kontrol çizelgeleri, oyun grupları oluşturma, zorunlu tedavi vb.

Masallar/Çizgi Filmler

Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Kurbağa Prens, Rapunzel ve birçoğunda daha toplumsal cinsiyet rolleri korunarak yenilenir, küçüklükten itibaren belleğimizde yer alarak okul hayatı boyunca da devam eder. Atölyeye katılan öğretmenlerin önemle üzerinde durdukları konulardan biri de öğrencilere okunan masal, izletilen çizgi filmlerin belirli normları pekiştirme amacıyla kullanıldığıdır. Örneğin Spiderman'de güç, kahramanlık erkeğe yazılmaya, Barbie'nin çizgi filmi gibi filmlerde de kadının hayatı sadece alışveriş, kıyafetten ibaretmiş gibi gösterilmeye devam ediliyor. Öğretmenlerin ders malzemesi olarak kullandıkları bu materyallere dikkat çekmek çok önemli, eleştirel düşündürecek bir etkinliğin içinde kötü malzemeyi iyi hale getirebiliriz lakin biz sanıyorum ki daha çok cinsiyetçiliği pekiştirecek araçlar olarak kullanılmaktayız.

Bu bağlamda yapılan bir araştırmayı bize sunan Melek Özlem Sezer'in kitabında önemli saptamalar var.

"Pamuk Prensesi, yedi cüceleri, kötü kraliçeyi, beyaz atlı prensi ve vicdanlı avcıyı hepimiz nasıl da iyi tanıyoruz değil mi? Zavallı Pamuk'a acımak, kötü kraliçeye lanetler okumak ve Prensin öpücüğüne şükretmekle geçti güzelim çocukluğumuz. Kendisini öldürmeye kararlı birinin elinden kurtulur kurtulmaz, tanımadığı bir eve girip temizlik yapmaya başlayan birini; komşumuz olsa mesela, doktora falan götürmemiz gerekmez mi? Prense ne demeli? Ölmüş kızcağızı neden öpüyorsun arkadaşım, ayıp değil mi! Madem saçının boyu kuleden kurtulmaya yetiyor, kes bağla, in. Yok illa prens kurtaracak Rapunzel'i. Yine sapık prensli Uyuyan Güzel... Kurbağa öpen prenses bile var... Kızlarımız; uysal, itaatkar, ille de hep çalışan, varlıklarını bir erkeğe sunmaya hazır zavallılar olsun diye özenle hazırlanmış görünüyor hepsi, böyle düşününce. Nasıl da birbirlerine benziyorlar üstelik.

Melek Özlem Sezer'in Evrensel Basım Yayın tarafından basılan Masallar ve Toplumsal Cinsiyet kitabı masallarda tekrarlanan simgeler ve bu simgelerin nasıl bir ideolojik anlatı kurduğuna odaklanıyor." (Büyükcacaroğlu, 2011)

Masallarla başlayan şimdi ise daha çok çizgi film, reklamlar, bilgisayar oyunları aracılığıyla süren devasa bir sistemle mücadele etmek zorundayız ki bu oldukça büyük bir sorun olarak karşımızda duruyor.

Akran Zorbalığı

Okullarda cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği hakkında nesnel, bilimsel bilgiler verilmiyor, ayrımcılık araçları yanlış bilinenler ve sosyal kültürel kodlar aracılığıyla öğrencileri kapana kısıyor. Öğrencilerin cinsel yönelimlerine veya cinsel kimliklerine yönelik isim takma, dalga geçme, dışlama, psikolojik ve fiziksel saldırıya kadar varan homofobik şiddet üzerine düşünülmesi gerekiyor.

"Sayısız akademik çalışma homofobik zorbalık ve tacizin birçok Avrupalı eğitim sisteminin yaygın özelliklerinden biri olduğunu tespit etmiştir. 2006 yılı ILGA-Europe ve IGLYO'nun ortak olarak yaptıkları araştırmalarda sorulara yanıt verenlerin %53'ünün okulda zorbalığa maruz kaldıklarını tespit etmiştir. İrlanda'da Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından finanse edilen araştırma İrlanda okullarında yüksek oranda homofobik zorbalık olduğunu ortaya çıkarmıştır: araştırmaya göre okullardaki öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%79) okullarındaki sözel homofobik zorbalığın ve önemli bir bölümü de (%16) okullardaki fiziksel zorbalıkların farkındalar. Araştırma aynı zamanda soruları yanıtlayan katılımcıların %90'ının okullardaki zorbalık karşıtı yönetmeliklerin lezbiyen, gey, biseksüel ve

transgender kişileri içermediğini belirttiler. Okullardaki homofobik zorbalıkların sadece lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender kişiler tarafından tecrübe edildiklerini düşünülmesin, bu her çocuğun, her öğretmenin veya gencin başına gelebilir eğer ki bu kişiler geleneksel olarak belirlenmiş normları taşıyorlarsa yani erkekler maskülen ve kadınlar feminen değilse. "Değişik" olarak nitelendirilen ya da LGBTT kişilere ait olduğu düşünülen karakteristikleri taşıyan herkes bu homofobik zorbalıklarla yüzleşebilir. Zorbalık sadece buna maruz kalan insanları etkilemez çünkü zorbalığın meydana geldiği yer birçok kişinin de eğitim gördüğü bir yerdir ve "bu çok gey" veya diğer "yumuşak veya ibne" gibi homofobik sözlerin insanları aşağılamak için kullanıldığını duymak LGBTT insanları dışlanmış hissettirebilir bu da onları kendi kimliklerini sağlamaya zorlar." (Tuncel, 2010)

Atölye çalışmasına katılan birçok öğretmen arkadaşın da dile getirdiği gibi LGBT bireylere yönelik akran zorbalığı çok önemli bir sorun olarak karşımızda duruyor. Yönetimin, öğretmenlerin ve rehberlik servislerinin önüne geçmediği şiddet, taciz birçok öğrencinin okuldan ayrılmasına neden oluyor.

Yönetim, Öğretmen, Veli Tutumları

Atölye çalışmalarına katılan öğretmenlerin dile getirdiği sorunlardan biri de yönetim, öğretmen ve veli tutumlarıydı. Sosyal ve kültürel kodlarla hareket edilerek toplumsal cinsiyet rollerinin dışında davranan öğrencilere yönelik baskı sürdürülmektedir. Homofobik yaklaşımın sonucu olarak yaşanan bu dayatma öğrencilerin nitelikli eğitim görme hakkını ellerinden almaktadır. Bu konuda duyarlı öğretmenlerin ise ne yapacaklarını, nasıl yol izlemeleri gerektiğiyle ilgili kafalarının karışık olduğu sonucuna varılmıştır.

Rehberlik Servisleri

Yapılan tartışmalarda özellikle rehberlik servisinden yardım almak isteyen sınıf öğretmenlerinin daha büyük sorunlarla karşılaştıkları dile getirilmiştir. Bilimsel olmayan yanlış bilinenler üzerinden devam ettirilen dayatma öğretmenlerin bu alanda yetersiz kalmasıyla çözülemez duruma gelmektedir. Başta okul psikolojik danışmanların/rehber öğretmenlerin sınıflarda ve okullarda homofobik ayrımcılığa karşı nasıl yaklaşım geliştirebilecekleri konusunda yetersiz kalmaları katılımcıların belirttiği önemli konulardan biriydi. Ayrıca rehberlik servislerinin meslek yönlendirme yaparken kadınlık ve erkeklik

rollerine göre meslek seçimine zorlaması, cinsiyetçi dil kullanması, aileyi yanlış yönlendirmesi de tartışılan önemli konular arasındaydı.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığın ortadan kaldırılması için CEDAW başta olmak üzere çeşitli uluslararası sözleşmeler ve yasal düzenlemeler vardır. Bunlar, ayrımcılıkla mücadelede son derece önemli düzenlemelerdir. Öğrencilerin nitelikli eğitim hakkı alabilmesi için okullardaki cinsiyetçi tutum ve davranışlarla mücadele etmek önemlidir. Eğitimde tüm bireylere eşit haklar, fırsatlar ve kaynaklara ulaşım sağlanmalıdır.

2. Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde bir komisyon kurularak eğitim sisteminde bulunan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılıklarını incelemelidir. Bu yönde alternatif eğitim politikaları üretmek öğretmenlere hizmetçi eğitim verilmelidir. Bu komisyonda alanlarında uzman kişiler görev almalıdır.

2. Çocuğun toplumsallaşmasında önemli yeri olan masal, çizgi film, reklam ve çocuk programlarının incelenmesi, deşifre edilmesi önemlidir.

3. Okul öncesinde kurulan oyun köşelerindeki cinsiyetçi bakış açısı kaldırılmalıdır.

4. Okul ve sınıf ortamından başlayan iki renk üzerine kurulan (pembe-mavi) bakış açısından kurtulunmalıdır.

5. Atasözleri ve deyimlerdeki cinsiyetçilik, yanlış bakış açıları sorgulanmalıdır.

6. Toplumdaki cinsiyetçi dilin okullarda kullanılmaması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

7. Başta okul psikolojik danışmanlarına/rehber öğretmenlere ve tüm öğretmenlere LGBT öğrencilere hak temelli nasıl destek olacaklarının bilgisi verilmelidir. Cinsiyetçi, dışlayıcı ifadelerden kaçınılmalı, kişi kendisini ifade etmediği sürece zorlanmamalıdır. Doğru

sağlıklı bilgi alabilecekleri STK'lara yönlendirilmelidir. (Daha detaylı bilgi için bkz. Şafak, 2013)

8. Okul toplumunda çalışan tüm bireylere cinsel kimlik, LGBT terimler ve tanımlar hakkında doğru ve bilimsel bilgiler verilmeli, yanlış bilinenler üzerinden ayrımcılık üretilmesi engellenmelidir.

9. Kılık, kıyafetlerde, oyunlarda, renklerde cinsiyetçi dayatmalardan uzaklaşılmalıdır.

10. Farklı yaş seviyelerinin gereksinimlerine uygun sınıf için ders uygulamalarıyla (insan hakları, ayrımcılık, homofobi, cinsel yönelim ayrımcılığı, dışlama, zorbalıkla başedebilme, çocuk hakları vb.) öğrencilerin kendilerini güvende hissetmeleri sağlanmalıdır.

11. Küçük yaşlarda verilen cinsel eğitimin içeriği tekrar gözden geçirilerek heteroseksüellik dışında da cinsel yönelimler olabileceğini anlatmalı ve diğer cinsel yönelimleri daha görünür hale getirilmelidir. Okullarda cinsel eğitim mesleğinde yeterli eğitimcilerle verilmeli ve ders olarak yer almalıdır.

12. Eğitimin, toplumdaki cins ayrımcılığına dair olumsuz ön yargıları etkileyebilmesi ve olumlu yönde değişimi sağlayabilmesi için, ders kitaplarında görsellerde ve metinlerde farklı rollere yer verilmelidir. Çekirdek aile dayatmasının sürdürülmesine son verilmeli, farklı aile yapıları örneklerde yer almalıdır. Bireyin hayatında aile kurmanın tek ve olmazsa olmaz koşul olarak sunulmasının da önüne geçecek önlemler alınmalıdır.

13. Okul öncesinden başlanmak üzere geleneksel cinsiyetçi eğitim yerine toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan ve bunu benimsetebilecek eğitim programları hazırlanmalıdır.

14. Eğitimciler toplumsal cinsiyet, LGBT tanım ve kavramlarla ilgili hizmet içi eğitimlerden geçmelidir.

15. LGBT öğrenciler ve çalışanlar için güvenli bir ortam sağlanmalıdır. Okulda yapılan uygulamalar LGBT öğrencilere ve çalışanlara yönelik akran zorbalığı ve tacizi önleyecek nitelikte olmalıdır.

16. Eğitim fakültelerinde toplumsal cinsiyet, LGBT tanım ve kavramlar, LGBT öğrencilere yönelik destek çalışmaları ile ilgili programlar düzenlenmelidir.

17. LGBT öğrencilere ve çalışanlara yönelik akran zorbalığı ve tacizle mücadele edilmeli, yaşam becerisi dersleri içerisinde sınıflarda uygulamalar yapılmalıdır.

18. Eğitim-Sen Türkiye tarafından imzalanmış olan ayrımcılığa karşı yasalarda özellikle eğitimle ilgili maddelerinin hayata geçirilmesi için mücadele etmelidir.

19. Eğitim sisteminin cinsiyetçi öğelerden arındırabilmek amacıyla Eğitim Sen, ilgili dernek ve STK'lar, Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak çalışmalar ve projeler üretmeli, bunların hayata geçirilmesi için yönlendirici olmalıdır.

20. LGBT çalışanlarına yönelik ayrımcı uygulamalar açığa çıkarılmalı LGBT öğrenci ve çalışanların talepleri savunulmalıdır.

21. İşyerinde ayrımcılığın bütün biçimlerini ortadan kaldırmak için mücadele verilmelidir.

22. Sendikalarda kadın ve erkek üyelere cinsiyete yönelik seminer, eğitim çalışmaları vb. yapılmalıdır.

23. Türkiye'nin üyesi olduğu Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temellerinde Ayrımcılıkla Mücadeleye Dair Önlemler ile ilgili CM/Rec (2010) 5 sayılı ve 31 Mart 2010 tarihli Tavsiye Kararı'na göre, üye devletler hem kamu sektöründe hem de özel sektörde iş ve meslek konularında cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temellerinde ayrımcılığa karşı etkili bir koruma sağlamak için uygun önlemlerin hayata geçirilmesini garanti altına almalıdır. (Avrupa Konseyi, Eylül 2011)

"Ülkemizde eşcinsellik hiçbir zaman 'suç' sayılmadı ve yasal olarak 'ceza' söz konusu olmadı. Ancak bu olumlu yasal durum, ne yazık ki eşcinsellere ayrımcılık yapılmadığı

anlamına gelmiyor. Birkaç yıl önce TCK'da yapılan değişiklikler sırasında, 'cinsel yönelim ayrımcılığının' da suç sayılması tartışıldı ancak 'cinsiyet ayrımcılığı'nın bunu da kapsadığı ileri sürülerek reddedildi. Sonuç olarak, yeni TCK da cinsel yönelim ayrımcılığını önlemek için yasal koruma sağlamıyor. Öte yandan bu gerekçe cinsellikle ilgili tanımlar konusundaki kavram kargaşasının yaygınlığını da gösteriyor. 'Bedensel cinsiyetimiz' doğuştan belirlenir. Hepimiz kadın ya da erkek cinsel organları ile doğarız. Tek istisna nadir görülen hermafroditlerdir. İlk çocukluk yaşlarında 'cinsel kimliğimiz' gelişir, "Ben kadını" ya da "Ben erkeğim" duygumuz oluşur. Bunun istisnası da gene nadir olan cinsel kimlik farklılıklarıdır. Ergenlikten itibaren de 'cinsel yönelimimiz' belirginleşir. Kendimize kendi cinsimizden birini cinsel eş olarak istiyorsak eşcinsel, karşı cinsten birini istiyorsak heteroseksüel, her ikisini de istiyorsak biseksüel oluruz. Bu üç cinsel yönelim de birbirine eşdeğerdir ve hiçbirisi psikiyatride, en az 30 yıldır hastalık ya da bozukluk olarak kabul edilmiyor. Ayrıca cinsellikle ilgili bu üç temel kavram, bedensel cinsiyet, cinsel kimlik ve cinsel yönelim, kişilerin istemli olarak seçtikleri değil, karşı karşıya kaldıkları durumlardır. Hiçbirimiz kadın ya da erkek olarak doğmayı seçemeyeceğimiz gibi, cinsel yönelimimizi de seçemeyiz. Eşcinsel yönelim, keyfi, ahlaki veya istemli bir seçim değildir, aynen heteroseksüel yönelim gibi bir durumdur." NESRİN YETKİN: Dr., psikiyatri uzm., CETAD (Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği) Başkanı

Sendika bu alanda yapılan ayrımcı uygulamaların takipçisi olmalıdır.

Son olarak, yaptığımız atölye çalışmalarımızdan elde ettiğimiz verilere, yapılan alan çalışmalarından edindiğimiz bilgilere göre bu alanda öğretmenlerin sınıflarında uygulayabilecekleri ders örnekleri hazırlandığını hatırlatalım. Bu çalışmanın devamında tüm öğretmenlere yönelik tanım ve kavramların da yer aldığı LGBT öğrencilerle çalışma yaparken dikkat etmeleri gereken önemli bilgileri içeren bir kılavuz hazırlanmaktadır. Ders örnekleri ve kılavuz, yazım aşamasında olduğu için ön rapordan sonra genel merkeze ulaştırılacaktır.

KAYNAKÇA

1. Ertürk, İ. Eğitimde Program Geliştirme, Meteksan Yayınları, Ankara, 1998, s. 12.
2. Yıldırım, E.(2013, 9 Nisan).Eğitim: Heteroseksüelliğin Fabrikası, Erişim tarihi 16.04.2013, <http://www.kaosgl.com>
3. Bora, A. (2012). Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. Ceyhan ve Çayır (Ed.),*Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık* (ss. 184-185). İstanbul: Bilgi Üniv.
4. Türkiye'nin Kadına Karşı Ayrımcılığı Önleme Komitesi'ne Sunduğu Altıncı Periyodik Rapor İçin STK Gölge Raporu, (2010) CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu ve TCK Kadın Platformu. Yayınlanmamış Rapor.

5. Şafak, Y.(2013). LGBT Öğrencileri Aile ve Okul Kısıncasına Karşı Nasıl Korunmalı!. Kaos GL, Ankara: Ayrıntı Basımevi.
6. Büyükacarolu, D.(2001, 13 Şubat). MELEK ÖZLEM SEZER: Pamuk Prenses masum mu?, Erişim tarihi 12.04.2013, <http://www.evrensel.net>
7. Tuncel, S., *Eğitimde Cinsel Kimlik Ayrımcılığına Son! Rapor Kitabı*, Kaos GL, Ankara, Mart 2010.
8. Bulgular ve Tavsiyeler Raporu, Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Projesi, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 2009.
9. Merkez Kadın Komisyonu, Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı, Eğitim Sen, Ankara 2009.
10. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temellerinde Ayrımcılıkla Mücadeleye Dair Önlemler ile ilgili Yayının İngilizce baskısı için: <http://book.coe.int>

2. BÖLÜM: ÖRNEK AKTİVİTELER

İyilik Bahçesi

Öğretmen öğrencilere şu soruları sorar:

- Ad takma, alay, etme, zorbalık iyi bir şey midir?
- Diğer öğrenciler size kaba/kötü davrandığında bu hoşunuza gidiyor mu?
- Başka öğrencilere kaba/kötü davranıyor musunuz?
- Herkes birbirine kibar, nazik, iyi davransaydı nasıl olurdu?
- Bunu nasıl başarabiliriz?

Öğretmen bunun nasıl olacağını diğer öğrencilere gösterebilmeleri için bir iyilik bahçesi yapacaklarını söyler. Bunun için öğrencilere renkli kağıtlardan hazırladığı çiçekleri dağıtabilir veya öğrencilerden kendi çiçeklerini yapmalarını isteyebilir. Son zamanlarda yaptıkları veya şahit oldukları iyilikleri veya birbirine nazik davranmanın neden önemli olduğunu renkli çiçeklerin üzerine çizmelerini veya yazmalarını ister. Öğrenciler bahçelerini dekore ettikten sonra okulun geri kalanıyla paylaşılır.

<https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&cad=rja&uact=8&ved=0CCoQFjAE&url=http%3A%2F%2Fglisen.org%2Fdownload%2Ffile%2FNDY5MQ%3D%3D&ei=K2gmVIPBNNHeaOCTgXA&usq=AFQjCNEUFV8low48dIqwrwolbRpw2JsYBA&sig2=115txOoEwK9tJbPysRhHWQ&bvm=bv.76247554,d.d2s>

Hepimiz Benzer Şekilde Farklıyız

Buradaki amaç öğretmen yüksek sesle farklı ilgi alanlarını dile getirdiğinde kısa zamanda farklı gruplar oluşturmak. Örneğin öğretmen "en sevdiğiniz renk" diye seslendiğinde sevdiği renk benzer olanların gruplar oluşturmaları (kırmızı sevenler, mavi sevenler, yeşil sevenler vb.). Öğretmen grubu aktif tutacak şekilde arka arakaya sorular sormalı ve sorular mümkün mertebe tüm öğrencileri kapsamalı.

Örnek sorular:

- En sevdiğiniz renk.
- En sevdiğiniz hayvan.
- Bu sabah kahvaltıda ne yediniz?
- Şu anda ne renk ayakkabı giyiyorsunuz?
- Ailenizde kaç kişi var?
- En sevdiğiniz ders.

Daha sonra öğrencilerin şu soruları önceden hazırlanmış küçük kartlara yazılı şekilde yanıtlamaları istenir:

- Sadece sana bakarak senin hakkında neleri bilemeyiz?
- En sevdiğin kitap ne?
- En olumlu kişilik özelliğın ne?
- Ayrımcılığa uğradığın kişisel bir deneyimin var mı?

Kartlar öğretmen tarafından toplanır, karıştırılır ve öğrencilere karışık şekilde dağıtılır. Öğrencilerden cevaplara bakarak ellerindeki kartın sahibini bulmaları istenir.

Tartışma Soruları:

- Ne kadar doğru tahminlerde buldunuz?
- Arkadaşlarınızla ilgili sizi şaşırtan bir bilgiyle karşılatınız mı?
- Biri hakkında varsayımda bulunmanın tehlikeleri nelerdir?
- Kalıpyargı nedir?
- Gruplar hakkında varsayımlarda bulunmak bizi neden kalıpyargılara götürür?
- Kalıpyargıların önüne geçmek için neler yapabiliriz?

Öğrenciler 4'e veya 5'e bölünür. Aşağıdaki sorular sorularak grup tartışması yapmaları istenir.

- Hiç birilerinin dini, ırkı, dili, ten rengi, cinsiyeti, cinsel yönelimi vb. nedenlerle ayrımcılığa maruz kaldığına şahit oldunuz mu?
- Sizce bu neden oluyor?
- Hiç etrafınızdaki diğer kişilerden farklı olduğunuz için ayrımcılığa maruz kaldınız mı, size ad takıldı mı, sizinle alay edildi mi? Nasıl hissettiniz? Ne yaptınız?

Sınıfı tekrar bir araya getirerek paylaşımlarını dile getirmeleri sağlanır.

<http://www.glsen.org/sites/default/files/HS%20Lesson-We%27re%20All%20Different%20Alike.pdf>

Boya Kalem Kutusu

Öğretmen öğrencilere 2'şer sayfa boş kağıt dağıtır. Sonrasında elindeki bir kutu boya kaleminden 1'er tane seçmesini ister. Her öğrencisinin sadece tek bir boya kalem seçme

hakkı vardır. Öğretmen öğrencilerin ellerindeki bu tek boya kalemi ile bir resim yapmalarını ister.

5 dakika sonra öğretmen öğrencilerin kendi boya kalemlerini çıkarmalarını ve diğer kağıda istedikleri renkleri kullanarak ikinci bir resim yapmalarını ister. İkinci resim de bittikten sonra öğrencilere şu soruları sorar:

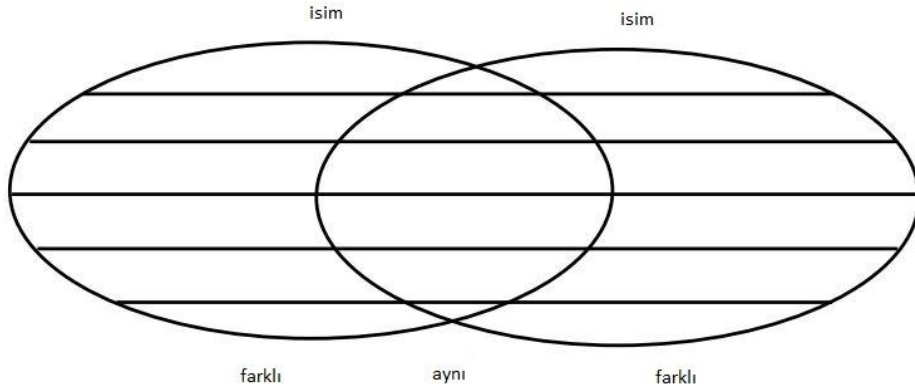
- Yaptığınız resimlerden hangisini daha çok sevdiniz?
- Neden?
- Hangi resmin evde, sınıfta veya okulda sergilenmesini istersiniz?

Öğretmen daha sonra sınıfa şu açıklamalarda bulunur: "Hepimiz aynı olsaydık dünya ne kadar sıkıcı bir yer olurdu, aynen elinizdeki tek renkle yapılmış resim gibi. Her boya kaleminin resme kattığı özel bir şeyler vardır; çimenler için yeşil, gökyüzü ve deniz için mavi, güneş için sarı... Dünyadaki çeşitlilik aynen sonsuz renkleri olan bir kutu boya kalemi gibidir. Bütün renkler birbirinden farklı olsa da aynı kutuda ahenk içindedir."

<http://www.tolerance.org/exchange/what-can-we-learn-box-crayons>

Venn Şeması

Öğretmen öğrencileri 2'şer kişilik gruplara ayırır ve her gruba aşağıdaki gibi birer venn şeması verir ve birbirleriyle konuşarak birlikte bu şemayı doldurmalarını ister.

<http://www.toddparr.com/imgs/fun/ToddParr-Ed-Guide.pdf>

3.BÖLÜM: CİNSEL YÖNELİM AYRIMCILIĞINA KARŞI ÖRNEK MODÜLLER

CİNSEL YÖNELİM AYRIMCILIĞI - MODÜL PLANI I

Kazanımlar

- 1- **Cinsel yönelime ilişkin heteroseksüel, homoseksüel, biseksüel gibi temel kavramları öğrenir.**
- 2- **Tarihsel süreç içinde farklı cinsel yönelimlere ilişkin farklı söylem biçimlerinin oluştuğunu fark eder.**
- 3- **Homofobinin nedenleri ve sonuçları üzerine düşünür.**
- 4- **Bir kimliğin tanımlanma ve tanınma (söylemler aracılığıyla) süreci üzerine düşünür.**

I. Hikâye Tamamlama, Sözlük Çalışması ve Tarihsel Arkaplan Araştırması (50 dk)

1. Katılımcılar 4-5 kişilik gruplara ayrılır. Gruplara ayırma işleminde rastgele bir sınıflamanın yapılması (örneği sırayla numara verilerek aynı numarayı taşıyanların gruplanması), birbirini tanımayan kişileri yan yana getireceği için düşünsel çeşitliliğe olanak sağlayacaktır.
2. Aşağıdaki hikâye katılımcılara okutularak ya da kolaylaştırıcı tarafından anlatılarak (kolaylaştırıcının tercihine kalmış) grupla paylaşılır. (5 dk)

Bir varmış bir yokmuş...

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde...

Develer tellal, pireler berber iken...

Ben annemin babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken...

İnsanların Anadolu'nun nice efsanelere gebe olduğunu bilip de bilmezden geldiği;

Gökyüzündeki tanrı ve tanrıçalara yalvardığı, sesini kimi zaman duyurduğu, kimi zaman duyurmadığı zamanlarmış...

Bugün tatil için gittiğimiz Bodrum, o zamanlar yemyeşil ormanlarla kaplı, denizin içindeki beyaz köpüklerin arasından yükselip, tanrıların insanlara armağan ettiği ama ona ulaşabilmesi için de önüne sarp dağları çıkardığı bir cennet parçasıymış...

İnsanların bu cennete ulaşabilmesi için türlü zorlukları aşması gerekirmiş...

Bu cennet parçasında yerden şifalı sular kaynarmış kendiliğinden. Bardakçı'daki su o kadar usul usul yeryüzüne ulaşmış ki, kaynağın hemen dibinde oluşan gölete şaşmamak elden gelmezmiş. O suyun, kayaları aşarak göletten denize doğru süzülüşü insanı hayretler içinde bırakmış. Mersin ve yaban sakızları yeşil renklerini cömertçe bu göletin sularına vermekten kendilerini alıkoyamazlarmış...

Tanrılar Bardakçı'yı koruması ve bakması için bir peri görevlendirmişler. Bu peri Artemis'in buyruğundaki bir dağ ya da orman perisi olmadığı için avlanmaz, zavallı hayvancıkları öldürmezmiş hiç. Avlanmadığı için, elinde ok ve yay taşımayan bu su perisi tüm gün Bardakçı gölünde yüzer, yıkanır, türkü söyler, etraftaki otları temizler, ağaçları budar, türlü çeşitli şifalı otlar ve çiçekler yetiştirmiş bu bereketli topraklarda. Perimiz, Bardakçı gölünün aynasında kendi güzelliğine şaşar, kahkahaları ile güneşli yamaçları çınlatmış. Suya daldığı zaman su olur, akar, yetiştirdiği çiçeklerle dağ yamacının canı olur, ağaçlara karışır, türküsü de salınan dalların yaprak fısıltısı haline gelirmiş.

Kahramanlarımızdan bir diğersinin öyküsünü anlatmak için onun doğumuna kadar dönsek iyi olacak.

Kimseyle sevişip birleşmeden; Gök'ü, Dağ'ları ve Deniz'i kendiliğinden yaratan Gaia, Uranos (Gök)ile evlenir.Uranos, tek egemen erkek olarak kalmak istediği için doğan çocuklarını toprak ananın (Gaia) bağrına sokup saklamakta onları gün ışına çıkartmamaktadır. Toprak ana durmadan şişmekte ve korkunç sancılarla kıvranmaktadır. Bu yüzden Gaia son titan olan oğlu Kronos'a bir tırpan verir, Kronos da tırpanla babasının hayalarını keser ve denize atar.

*"Dalgalı denize atar atmaz onları
Gittiler engine doğru uzun zaman.
Ak köpükler çıkıyordu tanrısal uzuvdan:
Bir kız türeyiverdi bu ak köpükten,
Önce kutsal Kyhera'ya uğradı bu kız,
Oradan da denizlerle çevrili Kıbrıs'a gitti.
Orada karaya çıktı güzeller güzeli tanrıça,
Yürüdükçe yeşil çimenler fişkiriyordu
Narin ayaklarını bastığı yerden.
Aphrodite dediler ona tanrılar ve insanlar,
Bir köpükten doğmuş olduğu için."*

Böyle anlatıyor Aphrodite'nin doğumunu büyük usta Hesiodos Thegonia'da.

Aphrodite ve Gaia'nın torunu Gökyüzünün ve insanların tanrısı Zeus'un yakışıklı ve ayağına çabuk oğlu Hermes bir gece büyük bir aşkla sevişirler. Ve bu aşktan nur topu gibi bir oğlan çocuğu meydana gelir. Hermaphroditos, annesinin ve babasının adlarından alır adını. Ergenlik çağına geldiğinde genç, yağız bir delikanlı olan Hermaphroditos'un,

kanı kaynamakta yerinde duramamaktadır. Hayatın anlamını aramak için uzun bir yolculuğa çıkar.

Geçilmesi en zor yerlerden geçip, serkeş bir hayat sürmeye devam ederken bir gün yolu Bodrum'daki Bardakçı gölüne düşer. Suyun berraklığını görür görmez üzerindeki çıkarıp suya dalar. Ve o an suyun içinde gölün Peri'si ile göz göze gelirler. İkisi birlikte gözlerini birbirlerinden ayırmaksızın suyun üzerine çıktıklarında, o an içlerine dolan sıcaklığın sonsuza kadar süreceğinden eminlermiş.

Yaşadığı bu aşk karşısında hayatın anlamını arama yolcuğunun burada, Bardakçı'da sona erdiğini o an anlamış Hermaphroditos. Bir tanrı ve bir peri el ele, yürek yüreğe verip bir aşkı büyütmeye başlamışlar Bardakçı'da.

Hermaphroditos annesi Aphrodite'e yazdığı mektuplarda yaşadığı aşkı anlatıp, çok mutlu olduğunu kelimelere sığdırmaya çalışıyormuş. Ama kelimelere bir türlü sığdıramadığı asıl şey; aşık olduğu kişinin bir peri olduğuymuş meğerse.

Nicedir oğlunu görmediği için hasretle yüreği yanan Aphrodit daha fazla dayanamayarak, oğlunun mutluluğunu gözleriyle görmek için yollara düşmüş.

Kazanımlar

- 5- **Cinsel yönelime ilişkin heteroseksüel, homoseksüel, biseksüel gibi temel kavramları öğrenir.**
- 6- **Tarihsel süreç içinde farklı cinsel yönelimlere ilişkin farklı söylem biçimlerinin oluştuğunu fark eder.**
- 7- **Homofobinin nedenleri ve sonuçları üzerine düşünür.**
- 8- **Bir kimliğin tanımlanma ve tanınma (söylemler aracılığıyla) süreci üzerine düşünür.**

1. Terim ve kavramların ele alınması, kullanımlarının değerlendirilmesi – I (15 dk)

Eteğimizdeki taşları dökmek: Cinsellik ve cinsel yönelime ilişkin akla hangi kavramların geldiği sorulur. Temel algıların ne olduğu da ele alınır. Not edilir.

2. Heteroseksüel olmayan eğilimlere yönelik farklı tarihsel ve coğrafi örneklerin ele alınması (25 dk)

Örnek metinler dağıtılır (EK 1). Verilen örneklerin hangi metinlerden/ tarihlerden olduğunun tahmin edilmesi istenir. (10 dk)

Grupların tahminleri alındıktan sonra doğru eşleşmelerin hangileri olduğu gösterilir. Tarihteki kırılmalar (Örn: Roma'dan Bizans'a geçiş) üzerine katılımcıların düşünmesi-tartışması sağlanır. (15 dk)

* Ortaçağdaki kırılmanın nedenleri, Avrupa ve Osmanlı deneyimlerinin farklılığı vb. meselelerin üzerinden tarihsel değişim ve coğrafi farklılaşma ele alınır. Metinlerin

cinselliği tanımlamadaki farklılıkları vurgulanır. Cinsellik kavrayışımızın değişmezliği, doğallığı sorgulanır.

3. Terim ve kavramların ele alınması, kullanımlarının değerlendirilmesi – II (30 dk)

a. Sözlük (EK 2) dağıtılmadan önce **norm ve normal** kavramları tartışmaya açılır. Önceki çalışma ile bağlantılı olarak normal tanımlarımızın tarihselliği, toplumsallığı vurgulanır. (5 dk)

b. Sözlük dağıtılır. 1. aşamada çıkan temel terimler ve kavramların (özellikle **heteroseksüellik, homoseksüellik, heteroseksizm, homofobi**) sözlükteki anlamları gözden geçirilir. Kafalarındaki tanımlarla örtüşüp örtüşmediği sorulur. (15 dk)

d. Sözlükteki **cinsellik** maddesi üzerinden **cinselliği tanımlayan dört unsurun** (biyolojik cinsiyet; toplumsal cinsiyet kimliği; sosyal cinsiyet rolü; cinsel yönelim) arasındaki ayrımlar ve ilişki üzerinde durulur. (10 dk)

*Cinselliğimizi belirleyen bir çok faktörün olduğu, yaşamdaki çok boyutluluğa karşın cinselliğe ait sınıflandırmalarımızın ikili karşıtlıklar halinde ve çok homojen biçimde kurulduğu vurgulanır. Bu sınıflandırma biçiminin nedenleri ve olası sonuçları kısaca tartışmaya açılır.

4. Animasyon izleme ve değerlendirme (50 dk)

Simpson's – "Homer's fobia" (22 dk)

- 1997 yılında yayınlanan Simpson's dizisinin Homer's Fobia isimli 8. Sezon 15. Bölümü izlenmeye başlanır. 7.5 dk. durdurularak Homer'in neden korktuğu sorusu tartışmaya açılır. Kolaylaştırıcı, tartışmayı "homofobinin sebepleri neler olabilir?" gibi sorularla yönlendirmelidir. Grup tarafından söylenenler listelenerek tahtaya yazılabilir. (5 dk)
- Dizi 11-12. Dakikalar arasında tekrar durdurularak biraz önce başlatılan tartışma derinleştirilir.

Sözlük çalışmalarıyla da ilişkilendirerek özellikle normallik, heteroseksizm, homofobi maddeleri üzerinden Homer'in korkusunun nedeni, normal kavramının ele alınışı, "Kendini belli etme" talebi, "Erkeklik tanımları" ve erkeklik üzerine abartılmış söylem üzerinde durulur. (10 dk)

"Devlet", "donanma" gibi vurguların neden yapıldığı sorulabilir. "Sertlik", "erkeklik", "kendini belli etme" vurguları üzerinden gidilebilir. Kolaylaştırıcı katılımcıların "queer" kavramına ilişkin neler bildiğini sorarak queer kuramdan kısaca bahsedebilir; eğer katılımcıların bu konuda bilgisi olduğu fark edilirse queer kurama ilişkin bir tartışmaya da girişilebilir.

c. Homer's Phobia'nın izlenmesi bittikten sonra (22. dk) gruplardan, Homer'ın John'un "eşcinsel kimliği"ni fark etmesiyle başlayan "korkma" duygusunun, filmin sonunda saygıya dönüşerek "seni olduğun gibi kabul ediyorum" demesine ve tekrar arabanın koltuğunda yan yana oturmalarına kadar geçen sürede yaşadığı duygu durumlarını basamak basamak listelemeleri istenir. Tüm grupların listeleri birleştirilerek ortak bir liste oluşturularak tahtaya yazılır. Burada filmin sonundaki (yaklaşık 20. 49 dk.) "eşcinsel efendim" gibi ifadelerle John'a itaat etme noktasına gelmeleri yani "güç" ve "normal" ilişkisi ya da "her eşcinsel bizi kurtarsa"ya gelen borçlanma ifadelerinin özürleri de tartışmaya açılabilir. Tektip düşünme biçimimizin dışlama ve aşağılama prosedürlerinde nasıl hayat bulduğu ve nasıl engellenebileceği konusu ele alınır. (10 dk)

EK 1:

Göksel Aphrodit'in yolundan gidense, hiç dişilik karışmamış, sadece erkekliği olan bir Tanrıya bağlanmış olur, (onun için yalnız delikanlıları sever), sonra daha eski olan bu Tanrı taşkınlığa da düşmez. Onun yolunda giden, yalnız erkek cinse çevrilir; doğuştan daha gürbüz, daha akıllı olan varlıkları sever... Gençleri yalnız akılları işlemeye başladığı çağda, yani sakalları biterken severler. Böyle yaparlar, çünkü niyetleri saf çocukları tuzağa düşürmek, sonra da hiçe sayıp başka sevgilere koşmak değil, onlarla ömür boyu beraber yaşamak, bir hayat ortaklığı kurmaktır.

Platon/Şölen

"Aman ana, ben bu gece bir düş gördüm. Bütün gücümle adamların arasından geçip ileri gittim. Orada gökyüzünün yıldızları birdenbire yere döküldüler. Göktası gibi yukardan aşağı üstüme düştü. Onu kaldırmak istedim. Bana ağır geldi, kımıldatmak istedim, kımıldatamadım. Uruk halkı oraya toplandı. Erkekler onun ayaklarını öptüler ve ben, o bir karıymış gibi, üzerinde ondan zevk aldım

Gilgamiş Destanı

"Sümer kadınlarının en önemli görevlerinden biri, mabetlerde rahibe olmaktı. Yirmiye yakın görevleri vardı. Bunların başında şarkıcılık, oyunculuk, fahişelik geliyordu. Mabetlerde seks kutsal sayılmış, hatta eşcinsellik de doğal görülmüştü."

Muazzez İlmiye Çiğ
Ortadoğu Uygarlık Mirası

2006

"6. yüzyıldan önce çıkan eşcinsellik karşıtı yasalara bakarsak, 342 yılında imparator Konstantin'in yüzyıllardır uygulanmayan ölüm cezasını yeniden yürürlüğe koyduğunu görürüz. Aynı yıl, o zamana dek yasal olarak kabul görmese de uygulaması yaygın olan "eşcinsel evlilikler" de yasaklanır. 390 yılında imparator Teodosius, erkek çocuklarının fahişe olarak satışını yasaklar, ama erkek fahişeliği Doğu Roma İmparatorluğu'nda 6. yüzyıla kadar yasal varlığını sürdürür, hatta devlet, erkek fahişelerden vergi almayı ihmal etmez."

J. Boswell, Christianity,
Social Tolerance and
Homosexuality, (Chicago:
the University of Chicago
Press, 1981)

"İmparator II.Leo'nun 741 yılında çıkarttığı Ekloga'dır. Bu yasaya göre, "aktif yahut pasif surette olsun, tabiata aykırı fiillerde bulunan kimseler, kılıç ile başları kesilerek ölüm

"Yaz olunca avradlara meylet, kışın oğlanlara ki, vücutça sağlam olasın. Zira oğlan teni sıcaktır. yazın iki sıcak biraraya gelirse

"...Kadın düşkünleri çoğaldı, delikanlı meraklıları azaldı. Oğlancılık sanki yere battı. İstanbul'da eskiden beri delikanlılara karşı olan aşk ve ilgi kızlara yöneldi. Sultan Üçüncü Ahmed zamanından beri devam eden Kâğıthane seyri daha fazla rağbet buldu. Gerek orada, gerek Bayezid Meydanı'nda arabalara işaret verme usulü başladı. Devletin önde gelenleri arasında kulamparalığıyla meşhur Kâmil ve Âli Paşalar (o devrin sadrazamları, yani başbakanları) ile onlara mensup olanlar kalmadı. Âli Paşa, yabancıların eleştirisinden çekinerek kulamparalığını gizlemeye çalışırdı."

"Yeni kanun bizlere homoseksüellik şüphesi olan kişileri 24 saat gözaltında tutma yetkisi veriyor... Homoseksüelliğin anti-sosyal eğilimlerden biri olmadığına inanmıyoruz. Böyle sapık düşünceleri ve eğilimleri olan kişilere karşı katı olmalıyız. Bu tür insanların sayısı her geçen gün artmakta... Bu yüzden biz, her yerde, özellikle büyük şehirlerde bu insanlara karşı kanunlar çıkaracağız.

"Eşcinselliğin Allah'tan geldiğinin, doğal olduğunun göz önüne alınması gerekir. Allah'ın gözünde insanlar dindarlıklarına göre değerlendirilirler"

"Nisa Suresi'nde kadın kadına ve erkek erkeğe her türlü fuhuş kötüleniyor ve cezalandırılıyor. Asıl olan, insanın insana onurunu koruyacak şekilde davranmasıdır. İnançın heteroseksüeli, eşcinseli olmaz."

"Bizim için insan, doğası ve düşleri onu nasıl yaptıysa öyledir. Onu olmak istediği gibi kabul ederiz."

"Devletin cinsel tercihi diye bir şey söz konusu olamaz ki, şahısların cinsel tercihi olur. Devlet, bu tarz tercihte bulunanların hakkını, hukukunu, canını, malını koruyacak güvenlik tedbirlerini alır. Onların saldırıya uğramasına, ezilmelerine, acı çekmelerine mani olur. Kur'an'da Lut Suresi vardır. "Kadınları bırakıp erkeklere mi gidiyorsunuz?" diye sorar. Böylesi bir cinsel eğilimi tasvip etmez. Malum, Lut Kavmi'ne misafirler gelir. Misafirlere, kavmin zenginlikten ummanması ilanı çelenleri tabii ceza olarak onları cinsel

A. Laiou, Arzu, Aşk ve Delilik: Bizanslıların Gözüyle Cinsel İlişkiler, Cogito

Emir Keykavus / Kabusnâme / 1082 Farsça ansiklopedik eser

Cevdet Paşa (devlet adamı, tarihçi) Mâruzât

Yıldırım Akbulut
(Eski İçişleri Bakanı)
1985

Prof. Siti Musdah Mulia
2007 yılından bu yana Barış İçin Din Endonezya Konferansı Başkanı

Prof. Dr. Beyza Bilgin
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yaşlı bir Kızılderi
Kay: Vanessa Baird / Cinsel Çeşitlilik/ 2001

İhsan Eliaçık (yazar)
Söz ve Adalet Dergisi Genel Yayın Yönetmeni

"Domuzlardan ve köpeklerden daha aşağılar."

Robert Mugabe

Zimbabve Devlet Başkanı

1980'den beri

4. Bölüm: Homofobi ve Ayrımcılığa Karşı Atölyeler

Homofobik ayrımcılık söz konusu olduğunda hepimiz çok rahat bir şekilde "ben homofobik değilim" deyip işin içinden sıyrılabiliyoruz. Ancak, homofobi diğer ayrımcılık türleri gibi "ben ... değilim" demekle kurtulabileceğimiz yada arınabileceğimiz bir ayrımcılık türü değil.

Cinselliğin bir tabu gibi görüldüğü, yaşanmasından geçtik konuşulmasının bir ayıplandığı bir toplumda eşcinsel, biseksüel ve trans varoluş üzerine konuşmanın kendisi cinsellikten bahsediliyormuş gibi algılanabiliyor. Bu da kişilerin bu konuyu konuşmaları önünde bir direnç olarak karşımıza çıkabiliyor.

Ayrımcılıkla mücadele ederken deneyimlediğimiz bir diğer konu ise, bu konuda duyarlık kazanan kişilerdeki kafa karışıklığı.. Farklı alanlarda toplumun farklı kesimlerinin ayrımcılığa uğradığının farkına varan katılımcılar "bütün" bu ayrımcılıklarla nasıl mücadele edeceklerini bilemediklerini dile getiriyorlar. Biz de bunun için "farklı kimlikler benzer ayrımcılıklar atölyesini" geliştirdik. Bu atölyeyi her uyguladığımız da bize atölye sonuçlarını değerlendiren katılımcılar şunu söylüyor, homofobik tutum, cinsiyetçilik, militarizm, ırkçılık, totariterlik, muhafazakarlık, üstün insan inancı birbirini besleyen ideolojiler ve bu ideolojilerden arınmanın tek bir yolu var, her hangi birine fazladan bir anlam yüklemeyen hepsine karşı hep birlikte mücadele etmek.

Bu kitap, homofobi ve ayrımcılıkla mücadele etmek isteyen insan hakları eğitimcileri için eğitici eğitimi kitabı niteliğini taşıyor. Bu kitabın hazırlanmasında katkılarından dolayı Uluslararası Af Örgütü Hollanda Şubesi'ne, Melek Göregenli'ye ve Ali Erol başta olmak üzere bütün Kaos GL çalışanlarına ve gönüllerine teşekkürler

Umut Güner

- 1) Neyi Ne Kadar Biliyoruz Atölyesi
- 2) Farklı Kimlikler Benzer Ayrımcılıklar Atölyesi
- 3) Eşcinsellikle İlgili Sıkça Sorulan Sorular

1) "Neyi Ne Kadar Biliyoruz Atölyesi"

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığı konusunda temel problemlerden biri bu konunun bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Eşcinsel, biseksüel ve trans varoluş biçimleri genelde doğrudan cinsellikle ilişkilendirilmekte, cinsellikte toplumsal yapı içinde konuşulan bir konu olmadığı için genelde insanlar kulaktan dolma bilgileri ile yetinmektedirler. Bu yüzden cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği alanındaki kavramların tanımını yapmak hedeflenmektedir. Ancak "bu budur" gibi bir sunum yapmak yerine atölye katılımcıların kavramları tartışmaları sağlanmalıdır.

Tartışmaya açılacak kavramlar, eşcinsel, homoseksüel, gey, lezbiyen, travesti, transeksüel, trans, queer, biseksüel, kadın, erkek, cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, cinsel tercih, ibne, interseks kavramları tartışması sağlanacak. Bu atölye için, 60 dakika gibi bir süre ayrılmalıdır.

CİNSEL YÖNELİM VE CİNSİYET KİMLİĞİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Bu bölüm için sayfa 7den 9a kadarki bölüme bakabilirsiniz

CİNSEL YÖNELİM VE EŞCİNSELLİK İLE İLGİLİ SORULAR VE YANITLAR

Cinsel yönelim nedir? Bir seçim midir? Terapiyle değiştirilebilir mi? Eşcinsellik bir zihinsel hastalık mıdır yoksa duygusal bir problem mi? Eşcinsellik gündeme geldiğinde hemen akla gelen bu ve benzeri pek çok soruya yanıt arıyorsanız işte size Amerikan Psikoloji Birliği ve Amerikan Psikiyatri Birliği'nin hazırladığı soru ve cevaplar...

Cinsel Yönelim nedir?

Cinsel yönelim, cinselliği oluşturan dört unsurdan biridir. Diğer üçünden belli bir cinsiyetteki (gender) bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimle ayrılır. Cinsellikle ilgili diğer üç unsur da biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet (gender) kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolojik duyum) ve sosyal cinsiyet rolü (eril ya da kadınsı davranışları belirleyen kültürel normlara uyum). Tanınmış üç cinsel yönelime göre; kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcinsellik, kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi karşıcinsellik, kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir.

Eşcinsel yönelimli bireyler kimi zaman "gey" (hem kadın hem erkekler için kullanılır) ya da "lezbiyen" (sadece kadınlar için) olarak adlandırılırlar.

Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını (self-concept) içerdiği için cinsel davranıştan farklıdır. Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de.

Bireyin Cinsel Yöneliminin nedenleri nelerdir?

Bilim insanları tarafından, bir bireyin cinsel yöneliminin nasıl geliştiği henüz anlaşılmamıştır. Farklı teoriler cinsel yönelimin nedenleri için farklı kaynaklar önermiştir; genetik ya da doğuştan gelen hormonal etkenler ve erken çocukluk döneminde yaşananlar gibi... (Buna karşın birçok bilim insanı, cinsel yönelimin erken yaşlarda biyolojik, psikolojik ve sosyal etkenlerin etkileşimiyle şekillendiği düşüncesini paylaşırlar.)

Cinsel Yönelim bir seçim midir?

Hayır. Çoğu insan için cinsel yönelim ergenlik döneminde (adolescence) hiçbir cinsel deneyim olmadan ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak, kimi bireyler cinsel yönelimlerini eşcinsellikten karşı cinselliğe çevirmek için yıllar boyunca hiçbir başarı elde edemediği uğraştıklarını ifade ederler. Bu nedenlerden dolayı psikologlar, cinsel yönelimi isteğe bağlı olarak değiştirilebilen bilinçli bir seçim olabileceğini düşünmezler.

Eşcinsellik bir zihinsel hastalık mıdır ya da duygusal bir problem midir?

Hayır. Psikologlar, psikiyatrlar ve diğer sağlık uzmanları, eşcinselliğin hastalık, zihinsel

bozukluk ya da duygusal bir problem olmadığında hemfikirdirler. Yapılan yansız araştırmalar eşcinsel yönelimle duygusal ya da sosyal problemler arasında herhangi bir bağın olmadığını göstermiştir.

Geçmişte eşcinsellik hakkında bilgi, terapi görmekte olan lezbiyen ve geylerden elde edildiği için toplum ve zihinsel hastalık uzmanları eşcinsellik ile ilgili taraflı ve gerçekdışı düşünceleri savundular. Ne zaman ki araştırmacılar terapi görmeyen lezbiyen ve geylerden gelen bilgileri değerlendirdiler, eşcinselliğin zihinsel bir hastalık olduğu görüşünün yanlış olduğunu anladılar.

Amerikan Psikiyatri Birliği 1973 yılında yeni araştırmaların önemini tüm zihinsel ve ruhsal hastalıkları içeren resmi el kitabından "homoseksüellik" terimini çıkartarak onayladı. 1975 yılında ise Amerikan Psikoloji Birliği bu değişikliği destekleyen bir karar çıkarttı. Kimi insanlar eşcinsel yönelim ile zihinsel hastalıklar arasında bir bağ kurarak onları hasta olarak damgalamaktadırlar. Bu iki birlik ise, tüm zihinsel ve ruhsal hastalık uzmanlarını, bunun gerçekdışı olduğunu ifade etmeleri konusunda uyarmaktadır. Eşcinselliğin bir zihinsel bozukluk olarak sınıflandırılmamasından bu yana, yapılan yeni araştırmaların bulgularıyla iki birlik tarafından bu düşünce güçlendirilmiştir.

Lezbiyen ve Geyler iyi ebeveyn olabilirler mi?

Evet. Eşcinsel ve heteroseksüel ebeveynlerce yetiştirilen çocukların karşılaştırıldığı çalışmalar sonucunda iki guruptaki çocuklar arasında zeka, psikolojik uyum, sosyal uyum, arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurma, toplumsal cinsiyet rol kimliklerin gelişimi ya da cinsel yönelimin gelişimi bakımından hiçbir fark bulunmamıştır.

Eşcinsellikle ilgili bir diğer stereotip de eşcinsel erkeklerin çocuklara cinsel taciz etme eğilimlerinin heteroseksüel erkeklerden daha fazla olduğu düşüncesidir. Eşcinsellerin, heteroseksüellerden daha çok, çocuklara cinsel tacizde buldukları hakkında hiçbir kanıt yoktur.

Neden kimi lezbiyen ve geyler cinsel yönelimlerini başkalarına açıklıyorlar?

Çünkü bu yönlerini diğerleriyle paylaşmak, zihinsel sağlıkları için önemlidir. Lezbiyen ve geyler için açılma olarak tanımlanan kimlik gelişimi sürecinin psikolojik uyumla (adjustment) sıkı bir bağlantısı vardır. Gey ve lezbiyen kimliği ne kadar olumlu olursa, kişinin zihinsel sağlığı ve kendine güveni de o kadar iyi olacaktır.

Kimi gey ve lezbiyenler için açılma (coming- out) süreci neden zordur?

Yanlış stereotipler ve önyargılar lezbiyen ve geyler için açılma sürecini duygusal problemlerin yaşanabildiği zorlu bir süreç haline getiriyor. Lezbiyen ve geyler, kendi cinslerinin çekiciliğinin farkına varmaya başladıklarında kendilerini farklı ve yalnız hissederler. Ayrıca aile, arkadaşlar, çalışma arkadaşları ve dinsel kurumlar tarafından reddedilme olasılığı da korkutucudur.

Bunlara ek olarak, eşcinseller ayrımcılığın ve şiddetin de daima hedefi olmuşlardır. Şiddetin ve ayrımcılığın tehdidi de gey ve lezbiyenlerin gelişiminin önünde önemli bir engeldir. 1989'da yapılan (ABD) bir ulusal araştırmada geylerin %5'inin, lezbiyenlerin ise %10'unun gey ve lezbiyen olmalarıyla ilişkili olarak fiziksel saldırıya ve tecavüze uğradığı, %47'sinin ise yaşamları sürecinde ayrımcılığa maruz kaldıkları saptandı. (Diğer araştırmalar da buna benzer yüksek oranda ayrımcılığı ve şiddeti saptamışlardır.)

Lezbiyen ve geylere karşılaştıkları önyargılar ve ayrımcılıkla mücadelelerinde yardım etmek için ne yapılabilir?

Lezbiyen ve geylere karşı olumlu bir tavır benimseyenlerin çoğu bir ya da daha çok gey ve lezbiyen tanıdıklarını söylerler. Bu yüzden, psikologlar bir grup olarak gey ve lezbiyenlere karşı olumsuz tavrın onlarla birebir yaşanılanlardan değil stereotiplerden ve önyargılardan kaynaklandığını düşünürler.

Bununla birlikte, diğler azınlık gruplarında olduğu gibi ayrımcılığa ve şiddete karşı korunma çok önemlidir. Bazı eyaletler kişinin cinsel yönelimini temel alan şiddeti farklı olana karşı duyulan nefretin doğurduğu suçlar olarak görürler ve sekiz Amerikan eyaletinde cinsel ayrımcılığa karşı yasalar uygulanmaktadır.

Terapi ile cinsel yönelim değiştirilebilir mi?

Hayır. Her ne kadar eşcinsel eğilim zihinsel bir hastalık olmasa ve lezbiyen ve geylerin heteroseksüelliğe dönüştürme çabasında herhangi bir bilimsel bulgu bulunmasa da, bazı bireyler kendi cinsel yönelimlerini ya da başka bireylerinkini (çocukları için terapi talepleri olan aileler gibi) değiştirmek isteyebilirler. Bu çeşit terapiyi üstlenen kimi terapistler danışanlarının cinsel yönelimlerini (eşcinsellikten heteroseksüelliğe) değiştirdiklerini rapor etmişlerdir. Bu raporlarda yapılan inceleme sonucunda şüphe uyandıran faktörler bulunmuştur: Bu iddiaların birçoğu zihinsel sağlık araştırmacılarından değil, cinsel yönelime ideolojik açıdan bakan organizasyonlardan gelmiştir. Ayrıca tedavi süreci ve sonuçlarının da belgelendirilmesi yetersizdir. Bunun yanında danışanın tedavi sonrası durumunun gözlem süresi de çok kısadır.

1990 yılında Amerikan Psikoloji Birliği dönüşüm terapilerinin sonuç vermediğine tam aksine yarardan çok zarar verdiğini bilimsel kanıtlarla bildirmiştir. Bireyin cinsel eğiliminin değiştirilmesi, cinsel davranışlarının değiştirilmesinden ibaret değildir. Çünkü, bu tür bir terapi kişinin duygusal ve cinsel dünyasını, duygularını değiştirmeyi, kişinin kendilik kavramını ve sosyal kimliğinin tekrar yapılandırılmasını gerektirecektir. Bazı zihinsel sağlık uzmanlarının cinsel yönelimi dönüştürme çabasında olmalarına karşın; diğerleri, hastalık olmayan ve kişinin kimliği için çok önemli olan bu kişisel özelliği değiştirme çabasının etiğini sorgulamaktadırlar.

Terapi talebinde bulunan her gey ve lezbiyen cinsel yönelimlerini değiştirmek istememektedir. Gey ve lezbiyenler açılmak ve önyargılar, ayrımcılık ve şiddetle baş etmek için psikolojik yardım talebinde bulunuyorlar.

Sözde "Değişim Terapileri" hakkında ne söylenebilir?

Sözde "değişim terapi"lerini üstlenen bazı terapistler müşterilerinin cinsel yönelimlerini "homoseksüel"den "heteroseksüel"e değiştirebileceklerini bildirmektedirler. Bu bildirilerin yakın incelemeleri yine de göstermektedir ki birkaç faktör bu bildirilerin kuşku içerdiğini ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, bu tür argümanları savunan organizasyonlar eşcinselliği reddeden ideolojik bakış açısına sahiptirler.

Ayrıca, bu tür argümanların kalitesiz olduğu belgelenmiştir; örneğin, tedavi sonuçları zaman içinde takip edilmemiş ve raporlandırılmamıştır ki bu zihinsel müdahalelerin geçerliliği için bir standart oluşturmaktadır. Amerikan Psikiyatri Birliği, bu tür terapilerden ve bunun katılımcılar üzerine olası etkilerinden endişelenmektedir. Birliğin temsilciler meclisi 1997 de bir önerge yayınlayarak homofobi tedavilerine karşı olduğunu ve bireyin önyargısız tedavisine ve kendi iradesiyle tedavi edilmesi gerekliliğini doğrulamıştır. Fakat değişim terapileri ile cinsel yönelimini değiştirmeye çalışan bireyler tedavi süresince terapinin profesyonelce, tarafsız ve önyargısız bir ortamda yapılacağını beklemektedir.

Birçok eşcinselin başarılı ve mutlu yaşıyor olmasına rağmen, bazı eşcinsel ve biseksüel bireyler aile üyelerinin veya dini grupların baskılarına uğradıkları için cinsel yönelimlerini terapilerle değiştirme arayışı içindedirler. Gerçek şudur ki, eşcinsellik bir hastalık değildir. Bu nedenle tedavi gerektirmemektedir ve değişebilen bir şey de değildir. Bununla birlikte, psikolojik yardım alan gey, lezbiyen ve biseksüel bireylerin tümünün cinsel yönelimlerini değiştirmek istedikleri söylenemez. Gey, lezbiyen ve biseksüel bireyler dışı açılma sürecinde, önyargılarla savaşmada ve heteroseksüel bireylerin günlük hayatta yaşadıkları sorunları aşmak için profesyonel yardıma başvurumaktadırlar.

Toplum için eşcinsellik hakkında daha çok eğitim görmek neden önemlidir?

İnsanların cinsel yönelimler ve eşcinsellik hakkında eğitilmesi eşcinsellik karşıtı

önyargıların azalmasını sağlayacaktır. Eşcinsellik hakkında doğru bilgiler özellikle kendi cinsel kimlikleriyle çatışma içinde bulunan genç insanlar için önemlidir. Bu bilgilere ulaşmakla kişinin cinsel yöneliminin etkilenmesi gibi bir endişe ya da korku geçersizdir.

LGBT BİREYLERE YÖNELİK AYRIMCILIK İDEOLOJİLERİ

Heteronormativite: Heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelim olarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes heteroseksüelmiş gibi kabul edilmesidir. İnsanların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmasını; cinsel ilişkilerin/evliliklerin sadece ve sadece karşı cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceğini ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünüdür.

Heteroseksizm: Heteroseksüelliği bir zorunluluk olarak gören ve biricik varoluş biçimi olarak dayatan heteroseksizm bir tür ırkçılıktır. Kadınlara yönelik ayrımcılık olan seksizmin (cinsiyetçilik), heteroseksüel olmayanlara yönelik halidir.

Heteroseksizm doğal, normal, üstün ve kabul edilir olan cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu öne süren; heteroseksüel olmayan her türlü davranış, kimlik veya ilişkiyi damgalayan, reddeden ve aşağılayan ideolojik sistem anlamına gelmektedir.

Bugüne kadar toplumda yerleşmiş, kalıplaşmış olan kadın ve erkek rollerine uymayan, bir anlamda genelden "farklı" olarak görülen eşcinsel bireyler bu anlayış çerçevesinde fiziksel, duygusal ve psikolojik saldırılara maruz kalmaktadır.

Eşcinsel bireylerin toplumsal hayatta mağdur oldukları en önemli alanlardan birisi de kuşkusuz sağlık sektörüdür. Temel insan haklarından olan sağlık hakkını kullanmak için sağlık kuruluşlarına başvuran ve sağlık çalışanlarıyla iletişime geçen eşcinseller, hem kurumsal yapının özelliklerine (resmi sınıflama sistemleri, sağlık geri ödeme sistemleri) hem de sağlık çalışanlarının eşcinselliğe yönelik ayrımcı bilgi, tutum ve davranışlarına maruz kalmaktadırlar.

Eşcinsellik 1973 yılında psikiyatrik bir hastalık olmaktan çıkartılmış olsa da, hekimlerin eşcinselliğe ve eşcinsellere olan bakış açıları, tutum ve davranışlarında bu denli keskin değişimler olmamıştır. Olasılıkla eşcinsellikle ilgili yargı ve düşünceleri şekillendiren etkenlerin sadece tıbbi olmayışı; bu yargı ve düşüncelerin dini inanışlar, politik inançlar, kültürel yapı, kişisel özellikler, stereotipler gibi birçok etken tarafından etkileniyor olması buna yol açmaktadır.

Heteroseksist: Heteroseksizmi savunan kişidir. Heteroseksüellik dışında hiçbir varoluşu kabul etmez ve heteroseksüel olmayanlara şiddete varan fizik ya da psikolojik terör uygular. Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin eşit vatandaşlık hakkını tanımayan heteroseksist sitem, LGBT'lerin başta yaşam, ifade ve örgütlenme hakkı olmak üzere temel insan haklarını güvenceye alıp korumaya yanaşmamaktadır.

Transfobi: Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen seksüel ve toplumsal rollere uymayarak cinsiyetini yeniden inşa etme sürecindeki kişilere karşı bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Terim, travesti ve transseksüellere yönelik önyargı ve nefret sonucunda ortaya çıkan ayrımcılığı anlatır.

Geyfobi: Gey kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Lezfobi: Lezbiyen kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Bifobi: Biseksüel kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi: Bu terim, eşcinsellere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Lezbiyen, gey, biseksüel veya trans kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi günümüzde cinsel yönelimi heteroseksüel olmayan kişilere karşı ayrımcılığı ifade etmek için kullanılan genel bir terim olmakla birlikte "geyfobi", "lezfobi", "bifobi" ve "transfobi" gibi farklı biçimlerde de kendisini gösterebilmekte ve ifade edilmektedir.

Cinsel yönelim ve cinsel davranışların XIX. yüzyıl sonundan başlayarak tıp disiplini kapsamında sağlık ve hastalık boyutlarıyla değerlendirilmeye başlanması çok sayıda yeni soruna neden olmuştur.

O zamana dek günah ve suç kavramları üzerinden ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan eşcinseller, bu kez tedavi uygulamalarının nesnesi haline getirilmiş ve örselenmişlerdir.

1970'li yıllardan sonra eşcinselliğin hastalık kategorisi olmaktan çıkarılması önceki dönemlerde yapılan tedavi çabalarının olumsuz etkilerinin daha nesnel değerlendirilebilmesini sağlamıştır. Eşcinselleri "heteroseksüel yapma" olarak tanımlanabilecek onarım ve dönüştürme tedavilerinin hem eşcinseller hem de bu tedavileri uygulamak zorunda kalan hekimlerde olumsuz etkilere neden olduğu bilinmektedir.

Eşcinselliğin hastalık olarak değerlendirilmesi, tıpkı şizofreni ve benzeri ağır psikiyatrik hastalıklara yakalanmış bireylerin maruz kaldıkları "stigmatizasyon"a onların da hedef olmasını ve toplumda ayrımcılığa uğramalarına yol açmıştır. Bu ayrımcılık, başta homofobi olmak üzere değişik adlandırmalarla tanımlanmaya çalışılmıştır. Eşcinsellere ve eşcinselliğe karşı olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları anlatmak amacıyla temel olarak üç terim kullanılmaktadır; homofobi, homonegativizm ve heteroseksizm.

Homofobi kavramını ilk kez, Amerikalı bir klinik psikolog olan George Weinberg, 1972'de yayınladığı "Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel" adlı çalışmasında kullanmıştır. George Weinberg, kavramı, heteroseksüellerden farklı bir cinsel yönelimi olanlara dair akıl dışı bir korku olarak tanımlamaktadır.

LGBT'lere yönelik olumsuz, korkulu veya nefret dolu tutum ve davranışları ifade etmekte kullanılan homofobi yaygın şekilde kullanılan bir terim olmakla birlikte birkaç nedenden dolayı eleştirilmektedir. Her ne kadar heteroseksüellerin LGBT karşıtı önyargılarını ifade etse de, bu tutumun klinik anlamda "fobi" olmadığı ve bu kişilerin diğer fobilerdeki gibi fobiyle ilişkili fizyolojik reaksiyonları yaşamadıkları gösterilmiştir. Ayrıca terimin içindeki -fobi sözcüğü nedeniyle, bireysel ve klinik bir durum akla gelmekte ve bu nedenle de eşcinsellere karşı olan önyargıların kültürel ideolojilerden köken alan sosyal bir fenomen oluşuna vurgu yapılmamaktadır.

Heteroseksist ideolojinin bir ürünü olarak homofobi, heteroseksüel olmayan kişilerin kimliklerinin yok edilmesi veya gizli kalmasını dayatmaktadır. Homofobi, bir gruba sahip oldukları kimlikleri nedeniyle yöneltilen her türlü ayrımcılık, olumsuz davranış ve tutumu içerir. Homofobi heteroseksüel ve eşcinsel kişilerde farklı derecelerde bulunabilir. Homofobi toplumsal olarak beslenen cinsiyetçi politik bir tutumdur. Heteroseksüel olmayan kimliklerin gizlenmesi talebi cinsel bir pratiğin gizlenmesiyle sınırlı değildir. Kişilerin kendilerini sahte bir kimlikle heteroseksüel olarak takdimi beklenir. Bu kendini

inkâra dayanan, benlik duygusunu olumsuz etkileyen değerler anlayışının hâkim olduğu toplumlarda yetişen eşcinsel kişilerde erken yaşlardan, sıklıkla önergenlikten itibaren, kendi cinsine yakınlık duyma korkusu taşır ve homofobik anlayışı içselleştirebilir.

Eşcinsellerin içinde yaşadıkları toplumlarda karşılaştıkları ayrımcılık, önyargılar ve kalıp yargılar özellikle eşcinsellerin, cinsel kimliklerini gizlemeden görünür olmayı daha çok tercih etmeleriyle neredeyse doğru orantılı olarak giderek artan homofobi, sadece eşcinsellerin değil, adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunu haline geliyor.

2) "Farklı Kimlikler Benzer Ayrımcılıklar Atölyesi"

Homofobi ve transfobik ayrımcılığın diğer ayrımcılık türleri ile ilişkisini deşifre etmek ve farklı kimliklerin benzer ayrımcılıklar yaşadıklarını görünür kılmak amacıyla bu atölyeyi yapılandırdık. Bu atölye Kaos GL ve Toplum Gönüllüleri Vakfı ile birlikte yürütülen "Homofobi ve Ayrımcılık Projesi" kapsamında geliştirildi. Maksimum 20 kişinin katılımı tavsiye edilir.

"Türkiye'de sizce hangi gruplar ayrımcılığa ve insan hakları ihlallerine uğruyorlar?" sorusu ile atölyenin birinci bölümü başlar. Katılımcılar beyin fırtınası şeklinde bu sorulara yanıt vermeleri istenir. Grubun aklına gelmeyen ancak ayrımcılığa uğradığını bildiğimiz grupları atölye katılımcılarına hatırlatacak nitelikte sorular sorabiliriz? "Başörtülü kadınların kamu sektöründe çalışmasına izin verilmiyor, siz bu ayrımcılık mı?" diye grubun tartışmasını sağlayabilirsiniz.

İkinci aşamada, Türkiye'de ayrımcılığa uğrayan gruplardan katılımcı sayısına oranla 2-5 grup seçebiliriz. Bu grupları seçerken özellikle katılımcıların ideolojik olarak önyargılı olabileceği gruplara ağırlık verilebilir. Genelde tartışmalar, LGBT bireyler, Aleviler, Kürtler, gibi gruplar üzerinden ilerlenmesi tavsiye edilebilir.

Katılımcılardan bu gruplardan birini seçmeleri ve bu grup katılımcıların, 0-15, 15-25 ve 25 yaş üstü, özellikle, eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, mal hizmetlere ve sosyal hizmetlere erişim hakkında karşılaşılabilecekleri ayrımcılıkları yazmaları istenecek. (bunun için 20 dakika ile yarım saat arasında bir süre veriliyor)

Sonrasında, bu dört grubun çalışmalarını sunum yapması istenecek. Bu sunumlar doğrultusunda, benzer ayrımcılıkların altı çizilecek. Ayrımcılık alanları hakkında özellikle "doğrudan ayrımcılık", "dolaylı ayrımcılık", "mağdurlaştırma", "yalnızlaştırma" anlatılacak. Bütün alanlarda farklı grupların benzer ayrımcılık yaşadıklarının altı çizilecek.

Toplam bu atölye için üç saate kadar zaman ayrılması gerekmektedir.

İNSAN HAKLARI ve AYRIMCILIKLA İLGİLİ TERİMLER VE TANIMLAR

İnsan Hakları: İnsan hakları milliyet, ikamet, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, ulus ya da etnik köken, renk, din, dil, engellilik, yaş ya da herhangi bir diğer statüsüne bakmaksızın tüm insan varlığına ait olan hakları ifade eder. İnsan hakları herkesi sadece yaşam bakımından değil, aynı zamanda onur bakımından da eşit olduğunu ileri sürer. İnsan hakları aynı zamanda belli koşulların ve kaynakların onurlu bir yaşamı sürdürebilmek için zorunlu olduğunu ifade eder. Bu haklar evrensel, devredilemez, birbiriyle ilgili, birbiriyle bağlantılı ve bölünmezdir. İnsan hakları başta İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi olmak üzere pek çok uluslararası ve bölgesel insan hakları sözleşmesiyle garanti altına alınmıştır.

Ayrımcılık: BM İnsan Hakları Komitesinin Genel Yorumu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kararları ve Avrupa Birliğinin Ayrımcılığa Karşı Yönergeleri birlikte düşünüldüğünde, "ayrımcılık" terimi, ayırma, dışlama, kısıtlama veya ırk, renk, cinsiyet,

cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, dil, din, etnik, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasını ve kullanılmasını engelleyecek veya tanınmasını ve kullanılmasını sınırlandıracak ayrımcılığı kast etmektedir.

Ayrımcılık iki türdür: Doğrudan ve Dolaylı Ayrımcılık

Doğrudan Ayrımcılık: Doğrudan ayrımcılık ırksal ya da etnik köken ya da inançları, engellilik, cinsiyet, yaş ya da cinsel yönelim veya benzer nitelikteki herhangi bir diğer konumları nedeniyle bir kişi ya da grubun daha az lehinde ya da onlara zarar verici muamele olduğunda gerçekleşmektedir. Bu haliyle doğrudan ayrımcılık, bir kişiye, yasaklanan ayrımcılık nedenlerinden herhangi birisiyle karşılaştırılabilir benzer durumlarda muamele edildiğinden, edilmiş olduğundan veya edileceğinden daha az elverişli davranmaktır. Başka bir deyişle doğrudan ayrımcılık belli kategoride olan kişilere, objektif ve makul bir sebep olmaksızın veya meşru bir amaç gözetmek veyahut da gözetilen amaçla yapılan muamele arasında orantılılık ilişkisi bulunmaksızın, farklı muamelede bulunmaktır.

Dolaylı Ayrımcılık: Ayrımcılık gündelik hayatın gerçekliği içinde sıklıkla çok fazla göze çarpmayan biçimlerde meydana gelir. Bu nedenle, dolaylı ayrımcılık da ayrımcılıkla ilgili mevzuat kapsamında ele alınmaktadır. Dolaylı ayrımcılık bir koşul, bir ölçüt ya da bir uygulama görünüşte tarafsız olmasına karşın, yasal bir amaç tarafından nesnel olarak meşrulaştırılmaksızın, ırk ya da etnik köken ya da inanç, engellilik, cinsiyet, yaş ya da cinsel yönelime mensup kişiler için dezavantaj oluşturduğunda meydana gelir.

Eşitlik: Ayrımcılığa karşı temel kavram eşitlik kavramıdır. Eşitliğe yönelik iki genel kavramsal yaklaşım vardır: Şekli Eşitlik, Maddi Eşitlik. Bu yaklaşımlar hem ulusal hem de uluslararası hukukta eşitlik ve ayrımcılığa uğramama hakkına açık bir şekilde karşılık gelmektedir.

Şekli eşitlik: Temel bir düşünceye atıfta bulunur: Benzer koşullardaki bireylere benzer şekilde davranılmalıdır. Şekli eşitlik, genişliğine bakmaksızın benzerliğin görüntüsüne dayalı eşit muameleye odaklanır. Benzer durumlardaki bireylere farklı muamelede bulunma amacıyla hareket eden yasalar ve uygulamalar doğrudan ayrımcılıkla sonuçlanır. Yapısal faktörler, eşit muamele olmaksızın ya da doğrudan ayrımcılık önlenmeksizin belli grupların toplumun gerisine düşmesine neden olabilirler. Bu yüzden, kendi başına uygulandığında ve benzerlikler kadar farklılıklar da göz önüne alınmadığında muamelenin tutarlılığı eşitliğin genel amacına erişmeyi sağlamakta yetersiz kalır.

Maddi Eşitlik: Maddi eşitlik farklı durumlardaki bireylere farklı muamele yapılması gerektiğine atıfta bulunur. Gerçek eşitlik iki farklı düşünceyi kapsar – sonuçların eşitliği ve fırsat eşitliği.

“Sonuçların eşitliği”, alınan önlemler kapsamında ortaya çıkan sonuçların eşit olmasını gerektirir. Sonuçların eşitliği görünüşte aynı muamelede bulunmanın, geçmişte ya da devam eden ayrımcılık ve farklılıklardan dolayı uygulamadaki eşitsizliği güçlendireceğini kabul eder. Bu yaklaşım kapsamında, önlemlerin amaçları kadar etkilerinin de göz önünde bulundurulması gerekir.

“Fırsat eşitliği” hukukun farklı başlangıç konumlarını göz önüne alarak, arzu ettikleri faydayı kazanmalarına yönelik, tüm bireylerin eşit fırsatlara sahip olmasını sağlayabileceği görüşünü savunur. Fırsat eşitliği eşit şans sağlamayı hedefler ancak eşit sonuçlar hedeflemez. Fırsat eşitliği kavramı modern hukukta en sık kullanılan eşitlik kavramıdır. Bu durum muhtemelen kavramın serbest piyasa ekonomisiyle uyumlu olmasından kaynaklanmaktadır. Kişisel haklara ilişkin kanunlar piyasaya katılmayan için kapılar açmak yoluyla temsil edilmeyen ya da zarar görebilir gruplar lehine fırsat eşitliği temin ederler.

Önyargı: Bir grup veya grubun üyelerine karşı, genelde negatif bir ön değerlendirme olarak tanımlanır. Psikolojide genelde kullanıldığı şekliyle önyargı, sadece bir fikir ya da inanç üzerine bir beyanat değil, horgörme, sevmeme ve nefret gibi duyguları içeren bir tutumdur.

Kalıp Yargılar: Kalıp yargılar (stereotip) bir grubun üyeleri hakkında genellemeler - ya da daha çok aşırı genelleme anlamına gelir. Önyargıda olduğu gibi bu genellemeler de bazen olumlu olabilir ancak çoğunlukla olumsuz ve değişime karşı dirençlidirler.

Damgalama: Sosyal bilimlerde kişinin toplumsal kişiliğini olumsuz yönde etkileyen bir etiket; kişinin toplum tarafından reddedilmesine yol açan fiziksel veya davranışsal özellikleridir. Fiziksel engel, zekâ geriliği, sabıka, ruh hastalığından dolayı tedavi görmüş olma, farklı bir ırka, dine, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine sahip olma vb. buna birer örnektir. Damgalama, ayrımcılık, tecrit edilme, öz-imağın ve öz-saygının yara alması gibi çeşitli ekonomik, sosyal ve ruhsal sonuçlara yol açabilmektedir.

Taciz: Taciz, yıldırıcı, düşmanca, alçaltıcı, utandırıcı ya da saldırganca bir çevre yaratma ve kişinin onurunu ihlal etme amacıyla ya da etkisiyle gerçekleşen istenmeyen bir davranışın meydana gelmesi olarak tanımlanabilir.

Mağdurlaştırma: Mağdurlaştırma, eşitlik ya da ayrımcılığa uğramama hakkı ilkeleri dâhil olmak üzere, hukuki ilkeleri yürürlüğe koyma çabalarını misilleme eyleminde bulunan bir örgüt ya da bir kişi tarafından gerçekleştirilen olumsuz eylemler olarak tanımlanabilir.

Pozitif ya da Onarıcı Eylem: Aynı zamanda özel tedbirler olarak da bilinir; daha önce dezavantajlı hale gelmiş grupların lehine, tersine tercihler sağlayarak geçmişte yapılmış olan da dâhil olmak üzere mevcut ayrımcılığın etkilerini telafi etmek için bir hükümet ya da özel kurum tarafından alınan önleyici tedbirlerdir. Bu tür tercihli muamele hukuki eşitlik fikri ile çelişir. Pek çok uluslararası belge devletlere bir yükümlülük dayatmaksızın açıkça pozitif eyleme izin verir.

Makul Yerleştirme (ya da düzenleme) genel olarak nitelikli bir kişinin başvuracağı, temel işlevleri yerine getireceği ve eşit yarar ve ayrıcalıklardan faydalanacağı bir işe, bir iş uygulamasına, çalışma ortamına ya da bir mevki kapsamındaki usullere ya da durumlara yönelik değişiklik yapmak ya da adaptasyon sağlamaktır. Bu farklı yerleştirme ihtiyacı sıklıkla engellilik bağlamında ortaya çıkar.

3) "Sıkça Sorulan Sorular Atölyesi"

LGBT bireylerle ilgili ayrımcılığı konuşulur hale getirmenin en önemli araçlarından biri insanların zihinlerindeki sorulara yer verilecek bir ortamı oluşturulması hedefleniyor. Bu atölyede ortaya bir kutu koyarak işe başlıyoruz. Sonrasında katılımcılara renkli kağıtlar vererek LGBT mevzuuna ilişkin sormak istedikleri her türlü soruyu cevaplayacağımızı hatırlatıyoruz. Katılımcıların çekimser kalabileceğini düşündüğümüz ve tartışılmasını istediğimiz bazı soruları yazmalarını isteyebiliriz. Sonra kutudan soruları katılımcıların alıp okumasını istiyoruz. Bu soruları belli başlık altında tasnifleyip cevaplamaya başlıyoruz. Bu atölye farklı toplumsal kesmlere uygulanabilir nitelikte ve on seneye aşkın bir süredir uygulanıyor. Şimdiye kadar gelen sorular ve yanıtları

Cinsel yönelim nedir?

Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimi ifade eder. Cinselliği oluşturan dört unsurdan biridir. Cinsellikle ilgili diğer üç unsur ise; Biyolojik cinsiyet,

Toplumsal cinsiyet kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolojik duyum)
Toplumsal cinsiyet rolüdür (eril ya da dişil davranışları belirleyen kültürel normlara uyum).

Tanımlanmış üç cinsel yönelim ise;

- Kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcinsellik,
- Kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi heteroseksüellik,
- Kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir.

Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını içerdđi için cinsel davranıştan farklıdır. Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de. Cinsel tercih terimi sıkça cinsel yönelim terimi yerine kullanılmaktadır. Cinsel tercih; bireyin tercih edebileceğini, istek ve seçim arasında bir ilişkidir.

Cinsel yönelim bir seçim midir?

Hayır. Cinsel yönelim birçok insanda henüz cinselliği yaşamamışken, ergenliğin ilk dönemlerinde ortaya çıkar. Bazı insanlar uzun süre eşcinselliğini heteroseksüelliğe dönüştürmeye çok çalıştığını fakat başarısız olduğunu belirtmiştir. Bu sebeplerden dolayı psikologlar cinsel yönelimin birçok insan için, istediğinde değiştirebileceği bilinçli bir seçim olmadığı görüşündedirler.

"Eşcinsellik bir tercih midir?" "Tercih ve yönelim kelimeleri arasındaki fark nedir?",
"Homoseksüellik bir tercih mi içten gelen bir duygu mu?", "Bu bir tercih mi? Yani bunu siz bir şeyler hissederek sonradan mı tercih ettiniz, yoksa doğuştan bir şey mi?",
"Eşcinsel olma bireysel özgür irade eylemi gerçekleşiyor? Yoksa fiziksel, yani tanrısal bir ritimle gerçekleşen bireysel özellik mi?",

Eşcinsellik bir tercih değil, yönelimdir. Tercih iradi bir şekilde yapılır. Örneğin vejeteryan olup olmamayı tercih edebilirsiniz ya da öğlen yemeğinde simit-ayran ile geçiştirmek ile ev yemekleri yapan bir lokantaya gitmek arasında tercih yapabilirsiniz. Bir sabah aniden uyanıp "ben bugün kendi cinsimi arzulayayım" diyebileceğiniz bir durum değil eşcinsellik. Cinsel yönelim konusunda tercih yapamazsınız. Sadece, eşcinselliğinizi yaşayıp yaşamamayı tercih edebilirsiniz.

Çoğu insan için cinsel yönelim, ergenlik döneminde hiçbir cinsel deneyim olmadan ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak, kimi bireyler cinsel yönelimlerini eşcinsellikten karşı cinselliğe çevirmek için yıllar boyunca hiçbir başarı elde edemediğn uğraştıklarını ifade ederler. Bu nedenlerden dolayı psikologlar, cinsel yönelimi isteğe bağlı olarak değiştirilebilen bilinçli bir seçim olabileceğini düşünmezler.

"Tercih" yaklaşımı ise, bize eşcinsellerin uğradıkları ayrımcılıkları meşrulaştırma zemini veriyor. Çok iyi niyetli gibi görünen "o senin cinsel tercihin" sözü, aslında dışlamayı da getiriyor. "tercih etmeseydiniz, işsiz kalmazdınız", "her tercihin bir bedeli vardır" gibi eşcinsellere yönelik ayrımcılığı meşrulaştıran bir yaklaşım sergilenebiliyor.

"Heteroseksüel olmadığınızı nerden biliyorsunuz?", "Eşcinsel olduğuna karar veren bir birey heteroseksüel olmadığını keşfederek mi yoksa en baştan bilerek mi kendini tanıyor?",
"Karşı cinsten biriyle bir ilişki yaşadığınızda daha çok hoşlanabileceğiniz ihtimalini düşündünüz mü?"

Heteroseksüellik o kadar egemen bir şekilde hayatın her alanını düzenliyor ki, bir eşcinsel kendi cinsel yönelimini sorgularken de çoğu zaman merkeze heteroseksüelliği olarak sorgulamasına başlıyor. Bu soruyla eşcinsellerin heteroseksüel olup olmadıkları sorgulanırken, tersinden heteroseksüeller hiçbir zaman cinsel yönelimlerini sorgulama gereği duymuyorlar. Çünkü "norm olan"ın heteroseksüellik olduğu öğretildiği için norm üzerinden bir sorgulama ve kendimizi tanımlamamız isteniyor.

Eşcinsellik bir ruh hastalığı veya duygusal sorun mudur?

Hayır. Psikologlar, psikiyatrlar ve diğer ruh sağlığı uzmanları eşcinselliğin bir hastalık, ruhsal bozukluk veya duygusal sorun olmadığına karar verdiler. Son 35 yılda yapılan daha objektif çalışmalar bize eşcinselliğin duygusal veya sosyal sorunlarla ilgisi olmadığını göstermiştir. Eşcinsellik geçmişte bir hastalık olarak görölüyordu, çünkü ruh sağlığı uzmanlarının ve toplumun eşcinsellik konusunda önyargılı bilgileri vardı. Bunun sebebi de

birçok çalışmanın sadece terapideki eşcinselleri kapsamasıydı. Hâlbuki araştırmacılar terapide olmayan eşcinselleri araştırdığında eşcinselliğin bir ruh hastalığı olmadığı anlaşıldı. 1973'te Amerikan Psikiyatri Derneği yapılan yeni araştırmaları önemli buldu ve eşcinsellik terimini ruhsal ve duygusal bozukluklar listesinden çıkardı. 1975'te de Amerikan Psikoloji Derneği de bunu destekleyen kararlar aldı. Her iki dernek de eşcinsellik ile hastalık ilişkilendirilmesini sonlandırmak amacıyla ruh sağlığı uzmanlarını uyardı. Bu karar yapılan yeni araştırmalarla her iki kurum tarafından tekrar onaylandı. Türkiye'den de bahsedilmeli. Türkiye'deki psikiyatri de hastalık kategorisinden çıkarılmış halini, yani DSM 4'ü kullanıyor.

Eşcinseller iyi birer ebeveyn olabilir mi?

Evet. Heteroseksüel ve eşcinsel bireylerin yetiştirdiği çocuklar üzerine yapılan araştırmalarda karşılaştırılan çocuklar arasında zekâ durumu, psikolojik ve sosyal durum, arkadaş ortamındaki popülerlik, toplumsal cinsiyet rol kimliği gelişimi ya da cinsel yönelim oluşumu açısından hiçbir gelişimsel fark görülmemiştir. Eşcinseller hakkında diğer bir yanlış inanç da eşcinsel erkeklerin, çocuklara heteroseksüel erkeklerden daha çok cinsel tacizde bulunduğuudur. Eşcinsellerin çocuklara sarkıntılık etmeye heteroseksüellerden daha yatkın olduklarına dair hiçbir kanıt yoktur.

Neden bazı eşcinseller için 'cinsel yönelimlerini dışa vurmak' zordur?

Eşcinsellerin üzerlerindeki tektipleştirme ve mazur olmayan önyargılar sebebiyle, açılmak, eşcinsellere duygusal rahatsızlık veren zorlu bir süreç haline gelebilmektedir. Eşcinsel bireyler hemcinslerinden hoşlandıklarını anladıklarında kendilerini 'farklı' ve 'yalnız' hissederler. Açıldıklarında da aile, arkadaş, iş arkadaşı ya da dini kurumlar tarafından reddedilmekten korkabilirler. Şiddet ve ayrımcılık tehdidi, eşcinsel bireylerin cinsel yönelimleri konusunda açılmalarına engeldir. 1989'daki ulusal bir araştırma, eşcinsel oldukları için erkeklerin %5'inin, kadınların da %10'unun küfre ve fiziksel şiddete, toplamın %47'sinin de ayrımcılığa maruz kaldığını raporlamıştır. Diğer araştırmalar da yüksek oranlarda şiddet ve ayrımcılığın varlığını belirtiyor.

Eşcinsellerin kendilerine karşı olan önyargı ve ayrımcılığı yenmelerinde nasıl yardımcı olunabilir?

Eşcinsellere karşı olumlu düşüncelere sahip kişiler, en az bir eşcinsel bireyi yakından tanıdıklarını belirtiyorlar. Bu sebeple psikologlar, eşcinsel gruba yönelik olumsuz tutumun sebebinin eşcinsellerle yaşanmış herhangi bir olayla oluşmadığına, stereotipler(kalıp yargılar) ve önyargılarla oluştuğuna inanıyorlar. Diğer azınlıklarda da olduğu gibi şiddet ve ayrımcılıktan korunmak çok önemlidir. Örneğin, ABD'de bazı eyaletler cinsel yönelim sebebiyle bir kişiye saldırmayı 'nefret suçu' sayıyor ve sekiz eyaletin de cinsel yönelim ayrımcılığına karşı yasaları bulunuyor. Türkiye'de ise maalesef cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığı engelleyici ve LGBTT bireyleri koruyucu bir yasal düzenleme yok. Bunun için LGBTT örgütlerin kampanyaları sürüyor ve herkesin desteği bekleniyor. Bunun yanında, eşcinsellere yönelik önyargı ve ayrımcılığı yenmenin yolu, bireysel olarak da etrafımızı bilinçlendirmeye ve doğru bilgilendirmeye özen göstermek olabilir.

Terapiyle cinsel yönelim değişebilir mi?

Hayır. Eşcinsel yönelimin bir hastalık olmamasına ve eşcinsel bireyleri heteroseksüel bireylere dönüştürmenin hiçbir bilimsel gerekçesi olmamasına rağmen, bazı bireyler kendilerinin ya da başkasının(örneğin çocuklarının) cinsel yönelimini değiştirme arayışı içine girebilirler. Böyle bir terapi yapan bazı terapistler hastalarının cinsel yönelimini değiştirdiklerini (eşcinselden heteroseksüele) raporlamışlardır. Yakından ve detaylı inceleme bu raporların pek çok yönden şüphe yarattığını gösteriyor: pek çok yargı ruh sağlığı uzmanlarından çok cinsel yönelim hakkında ideolojik fikirlere sahip olan kurumlar tarafından öne sürülmüş; tedaviler ve getirileri zayıf belgelerle kanıtlanmış ve tedaviden sonraki hasta takip süresi çok kısa tutulmuş. 1990'da Amerikan Psikoloji Derneği, değiştirme terapisinin işe yararlılığı konusunda hiçbir bilimsel bulgunun olmadığını ve bu terapinin yarardan çok zarar verdiğini belirtmiştir. Bir kişinin cinsel yönelimini değiştirmek

sadece cinselliğini değiştirme meselesi değildir; o kişinin duygusal, romantik ve cinsel hislerini, ayrıca sosyal kimliğini ve 6znelliğini değiştirmeyi gerektirir. Bazı ruh sağlığı ilgilileri cinsel yönelimi değiştirmeye yeltense de diğerleri, hastalık olmayan ve tamamen insanın kişiliğine ait bu 6zelliğini değiştirme denemelerinin etik olup olmadığını tartişıyorlar. Eşcinsellerin hepsi cinsel yönelimlerini değiştirecek terapiye ihtiyaç duymuyor. Eşcinseller de herhangi biri gibi herhangi bir sebepten tedavi isteyebilir. Bununla birlikte ağılmayla ilgili yardım veya 6nyargı, şiddet ve ayrımcılıkla baş etmeyle ilgili psikolojik destek isteyebilirler.

“Bir insan eşcinsel olduğunu nasıl ve ne zaman anlar?”, “Bu durumu ilk nasıl fark ettiniz?”, “Eşcinsellik belli bir yaştan sonra ortaya çıkabilir mi?”, “Eşcinsel olduğunuzu fark ettikten sonra neler hissettiniz?”, “İlk olarak cinsel yönelim nasıl fark edilir?”, “Fark ettiğinizde ne yaptınız?”, “Eşcinsel olduğunuz ilk siz mi çevreniz mi fark etti?”

Her eşcinsel biriciktir. Her eşcinselin kendini keşfetme süreci farklıdır. Bir eşcinsel kendini bildi bileli eşcinsel olduğunun farkında olabilir, bir başka eşcinsel bunu ergenlik yıllarında, bir başkası üniversite yıllarında veyahut emeklilik yıllarında fark edebilir. Nasıl anlar meselesine gelecek olursak, hemcinsine aşık olabilir, rüyalarında hemcinsiyle yakınlaştığını görebilir, karşı cinse seksüel, duygusal anlamda bir şey hissetmeyebilir. Yani, genel bir anlama şekli ve zamanı yoktur, kişiden kişiye değişiklik gösterir. Kişi eşcinsel yada biseksüel olduğunu fark etmesi ile kabul etmesi eş zamanlı olmayabilir. Kişi cinsel yönelimini kabul etmek istemeyebilir, inkar edebilir. Yada cinsel yönelimini dış bir nedene bağlayabilir, “arkadaş çevresi”, “yetiştirme tarzı” gibi bahaneler bulabilir. Sonraki aşamalar da ise kabul etme sürecine ulaşır ve cinsel yönelimi sosyal yaşamının bir parçası haline getirebilir ya da bunu sadece cinsellik düzeyinde yaşamayı tercih edebilir.

Cinsel yönelimin fark edilmesi, kabul edilmesi ve yaşanmaya başlaması bir süreç işidir. Dışarıdan kişilerin hal ve hareketlerinden, konuşma tarzından, arkadaşlık ilişkiler üzerinden yada “karşı cinsten sevgilisi” olmaması halinden cinsel yönelimi konusunda tahmin de bulunulamaz. Ayrıca cinsel yöneliminin bir kimlik olarak sahiplenilmesi tamamen kişisel bir meseledir. Bu yüzden dışarıdan “tanı” koymak, “adlandırmak” homofobinin farklı bir seyridir.

Kabullenmek zor mu?

Eşcinselliğini fark etmek ile kabul etmek aynı zaman diliminde gerçekleşeceği gibi farklı zaman diliminde gerekleşeebilir. Eşcinsel bir birey, toplum baskısından, homofobiden kaynaklı olarak cinsel yönelimini kabul etmeyebilir, bu kişinin cinsel yönelimini fark etmediği anlamına gelmez. Kabul etmek bu anlamda kişiden kişiye değişen bir durumdur. Yani her eşcinsel için farklı olabilir.

Hayatında hiç karşı cinsle birlikte oldun mu ki?

Eşcinsel erkek ve kadınların, karşı cinsleri ile “henüz” birlikte olmadıkları için eşcinsel oldukları düşünceinden hareketle sorulan sorulardan biridir. Bir bireyin cinsel yönelimi, biriyle birlikte olup olmadığıyla değil, karşı cinse veya kendi cinsine dönük olup olmadığı ile belirlenir. Her iki cinse dönük olma durumu da söz konusudur(biseksüellik).

Karşı cinsi ile birlikte olan kadın ve erkek eşcinseller de vardır. Ailenin bu kadar baskın olduğu heteroseksist bir toplumda, kadın ve erkekler aileleri tarafından evlenmeye zorlanmaktadırlar. Özellikle, kadınların eşcinsel yönelimlerinden dolayı rızaları dışında bir erkekle evlendirilmeleri çok yaygındır.

Heteroseksüel bir bireye nasıl “hiç kendi cinsinden biriyle birlikte oldun mu” sorusu sorulmaya gerek duyulmuyorsa, eşcinsel bireyler için de aynı şekilde bu soruya gerek duyulmaması gerekir.

“Mutsuz bir ailede mi büyüdünüz?”, “Eşcinsellik neden var?”, “Eşcinselliğin ortaya çıkmasındaki etkenler neler?”, “Eşcinsel biyolojik bir şey mi?”, “Eşcinsellik hormonal bir şey mi?”, “Eşcinsellik sizce bir ayrıcalık mı, neden?”, “Eşcinsellik doğuştan mıdır, yoksa çevresel fakt6rler ile daha sonra mı ortaya çıkar?”,

“Eşcinsellik yetiştirme tarzından kaynaklanmıyor. Neden bunu seçer insan?”, “**Yetiştirme koşulları, hormonal vb. gibi bir sebepten dolayı mı tercih ediliyor?**”, “Eşcinselliğin tarihi nereden geliyor?”, “Ailenizde örnek oluşturan durumlar var mı?”

“Eşcinselliğin mutlaka bir nedeni vardır ve bu neden de bize dayatılan standart mutlu çekirdek ailedeki bir aksaklıktan kaynaklanıyordur” yaklaşımıyla sorulmuş bir soru. Mutsuz bir ailede çocukların hepsi neden eşcinsel olmuyor, ya da mutlu bir ailede çocukların hepsi neden heteroseksüel olmuyor?

Eşcinselliğinizin nedenini araştırdınız mı?

Eşcinselliğin nedeni, iki yüzyılı aşkın bir süredir araştırılıyor. Bir olgu'nun nedenini merak etme ihtiyacımız, onu değiştirme isteğimizle şekillenir. Eşcinselliğin nedenini bulmaya ilişkin hiçbir araştırma bugün, “eşcinselliğin nedeni budur” diyemiyor. “Heteroseksüelliğin nedenini” değil de “eşcinselliğin nedenini” araştırma çabası, bizim eşcinselliği “normal olmayan, doğal olmayan” bir olgu olarak algıladığımız sonucunu çıkarır.

Eşcinsellik genetik mi, çevresel mi, yoksa psikolojik mi?

Eşcinselliğin nedenine ilişkin yapılan hiçbir araştırma eşcinselliğin, heteroseksüelliğin, biseksüelliğin nedenini açıklayamamaktadır. Pozitif bilimler, açıklayamadıkları olgular için “çoklu neden” kuramı ile hareket etmektedirler. Yani eşcinselliğin, biseksüelliğin, heteroseksüelliğin nedeni genetik, çevresel, psikolojik vs. olabilir ya da hiç biri olmayabilir. Ancak bizim sorgulamamız gereken, eşcinselliğin nedeni değil, eşcinselliği bir nedene bağlama ihtiyacı duyuyor olmamızdır.

Küçükken tacize/tecavüze mi uğradınız?

Eşcinselliğin normal bir yönelim olmadığı, mutlaka kötü bir deneyim sonrasında ortaya çıktığına ilişkin yaygın düşüncenin arkasında, eşcinsel erkek ve kadınların küçükken tecavüze veya tacize uğradığı, bu yüzden eşcinsel olduğuna inanmak yatar. Cinsel yönelimi neyin belirlediği ya da bir şeyin belirleyip belirlemediği bugün için bilinmiyor. Ancak bu alanda yapılan araştırmalar, eşcinselliğin, biseksüelliğin, heteroseksüelliğin nedeni içerisinde taciz ve tecavüz olduğu konusunda bir bilgi vermemektedir.

Eşcinsellik hastalık mı? Bulaşır mı?

Eşcinsellik bir hastalık değildir. Ancak 1860'lı yıllarda eşcinsellik, ilk kez “homoseksüellik” sözcüğü ile anılarak hastalık olarak değerlendirilmiştir. 1973'de Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı-IV (DSM-IV) ile eşcinselliği hastalık kategorisinden çıkarmış ve heteroseksüellik gibi bir cinsel yönelim olduğunu beyan etmiştir. 1992 yılında da, Dünya Sağlık Örgütü'nün mental hastalıklar listesinden eşcinsellik çıkarılmıştır. Dolayısıyla eşcinsellik, hastalık olmadığından bulaşıcı da değildir.

Eşcinselliğin tedavisi var mı?

Bir hastalık olmadığı için tedavisi de yoktur. Ancak hastalık olduğu düşünülmesi döneminde, uzun yıllar boyunca elektro şok, tiksindirme terapileri gibi tedavi yöntemleri uygulanmıştır. Bu müdahaleler, eşcinsel bireylerin cinsellik duygularını öldürmeye yönelik insancıl olmaktan uzak girişimler olarak değerlendirilmektedir. Bugün halen eşcinselliği tedavi etmeye çalışan doktorlar suç işlemektedirler.

Bu konuda hiçbir psikolog ya da psikiyatra gittiniz mi?

Bu soru, eşcinselliğin psikolojik bir hastalık ve eşcinsellerin de psikolojileri bozuk bireyler olduğu yanlış bilgisinden kaynaklanır. Bir eşcinsel birey, sırf eşcinsel olduğu için ruh sağlığı uzmanlarından yardım almak zorunda değildir. Ancak homofobinin ve eşcinsellere yönelik şiddetin bu kadar yaygın olduğu bir toplumda eşcinsel bireyler, cinsel yönelimleri nedeniyle yaşadıkları sorunlar nedeniyle ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlardan yardım isteyebilmektedirler. Ancak ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar da eşcinsellere yönelik homofobik tavırlar sergileyebilir. Bu tür uygulamalarla karşılaşıldığında, Türkiye Psikiyatri Birliği'ne bildirilmesi halinde, doktor aleyhine soruşturma açılır.

Her şeyi tatmış insanlar hayatında farklılık olsun diye, doyumsuzluktan eşcinselliğe yöneliyor... Siz neden eşcinsel oldunuz?

Bu soru eşcinselliğin nedenine ilişkin bir önyargının uzantısıdır. Cinsel yönelimler ve kimliklerin oluşumu konusunda farklı çevreler farklı önyargılar geliştirebilirler. Örneğin eşcinselliği kapitalizmin artığı olarak değerlendirenler de, yoksulların tek eğlencesi olarak tanımlayanlar da, zenginlerin hafta sonu hobisi olarak yorumlayanlar da vardır. Aslında her grup, eşcinselliği kendi grubunun dışında bir varoluş olarak tanımlama isteği içindedir. Bu, "eşcinsellik öteki grupların içinde olabilir, ancak bizim içimizde olamaz" yaklaşımı ile bağlantılıdır. Eşcinseller toplumun her kesiminde ve her grubun içinde olabilirler. Sadece belli bir meslek grubuna, etnik gruba, yaş grubuna, sınıfa ait olarak kategorilendirilemezler.

Tarihimizde böyle bir şey yok. Avrupa'dan mı yayıldı acaba?

Tarih araştırmaları gösteriyor ki insanlık tarihi boyunca eşcinsellik hep vardı. Toplumdan topluma, tarihten tarihe, coğrafyadan coğrafyaya farklılık göstermekle birlikte eşcinsel varoluş tarihin her döneminde ve her kültürde yaşanırdı. Örneğin Osmanlı divan edebiyatı eşcinsel aşk üzerine yazılmış eserlerle doludur.

"Eşcinsellik Avrupa'dan yayıldı" yaklaşımı, eşcinselliği "biz"e ait bir olgu olarak kabul etmeme, "öteki" içinde varolabilecek bir olgu olarak görme eğilimi ile şekillenen bir yaklaşımdır.

Doğada eşcinsellik yok, doğanın dengesini bozmaz mı bu?

Doğada birçok farklı canlı türünde eşcinselliğin olduğu araştırmalarla kanıtlanmıştır. Dolayısıyla, eşcinselliğin doğanın dengesini bozduğu düşüncesi büyük bir yanılgıdır; eşcinsellik doğaya ait bir gerçekliktir. Eşcinselliğin insan soyunun sonunu getireceğine yönelik komplo teorisi de, cehaletten kaynaklanır. Örneğin, Türkiye'de 1940'lı yıllardan beri yürütülen aile planlamasının insanların daha az üremelerine yönelik politikasının, Türkiye'de yaşayan insanların soyunu tüketiceğine inanmak ne kadar akıl dışı ise, bireylerin eşcinsel yönelime sahip olmalarının üremeyi durduracağından korkmak da o kadar akıl dışıdır. Bunun yanında bilimsel alanda yapılan araştırmalar sayesinde, bir erkek ile bir kadının cinsel birleşmesi dışında da, bireylerin çocuk sahibi olmalarını sağlayacak teknolojiye ulaşılmıştır. Son dönemde, iki kadının bir erkeğe ihtiyaç duymadan üreyebilmesini sağlayan bilimsel deneyler de gerçekleştirilmiş ve başarıya ulaşılmıştır. Bir bireyin cinsel yönelimi, doğanın dengesini bozmaz. Bu dengeyi bozan, küresel ısınma ve çevre kirliliğidir ki bunun nedeni de eşcinseller değildir.

Eşcinsellik günah mı?

Eşcinsellik üzerinden yapılan tartışmalarda kutsal kitaplarda yer alan bazı bölümlerden bahsedilmektedir. Bu konu farklı dinlerde farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Eşcinselliğin yasaklandığını savunan yorumların yanında, bu yasaklamanın rıza dışında gerçekleşen ilişkilere yönelik olduğunu savunan yorumlar da mevcuttur. Direkt olarak kutsal kitapta eşcinsel yönelimin günah olarak tanımlandığı ve cezalandırılması gerektiğine dair bir cümle geçtiği konusunda uzlaşmaz söz konusu değildir. Eşcinselliği günah olarak değerlendiren dini otoriteler yanında, bir kişinin cinsel yöneliminin o kişiyi günahkar olarak tanımlamayacağı görüşü de, son dönemde bazı dini otoritelerce konu edinilen bir gündem olmuştur. Dinin eşcinselliğe ilişkin yorumları daha çok o toplumun dine yüklediği kültürel anlamlardan doğru ortaya çıkabilmektedir.

"Eşcinsellerin dini inancı var mıdır?", "3 semavi dine eşcinseller lanetlenmiştir. Eşcinseller bu konuda ne düşünüyor?", "Eşcinseller dinsiz midir?", "Homoseksüellik ile din çelişiyor mu?"

Toplumun her kesiminde eşcinseller var olduğuna göre, her çeşit dini inançtan eşcinseller de var olabilir.

Eşcinsel/biseksüel bireyler içinde Müslüman, Yahudi, Budist, Hıristiyan ya da başka bir dini inancı olanlar olabileceği gibi, agnostik, deist, ateist olanlar da vardır.

Eşcinsellik/biseksüellik cinsel yönelimleri ifade eder ve dinsel yönelimler, kişilerin cinsel yönelimleriyle doğrudan bağlantılı değildir. Doğal olarak dini inancı olan

eşcinsel/biseksüel bireyler de vardır, olmayan eşcinsel/biseksüel bireyler de. Burada yine önemli olan, cinsel yönelim üzerinden ortak paydası olan bir grubu diğer özellikler açısından da genelleme yaklaşımının yanlış olduğunun farkına varılması gerektiğidir.

Eşcinsellik suç mu?

Tarihin farklı dönemlerinde, farklı ülkelerde, eşcinsel bireyler sırf cinsel yönelim nedeniyle hapse atılmış, öldürülmüş, işkenceye maruz kalmışlardır. Örneğin, Almanya'daki Nazi döneminde eşcinsellik suç sayılmış ve soykırım eşcinsel bireylere de uygulanarak toplama kamplarında imha edilenler arasında eşcinsel bireyler de yer almıştır. Dünya'nın çeşitli ülkelerinde eşcinsellik hala suç sayılabiliyor ve para cezasından ölüm cezasına kadar çok çeşitli şekillerde cezalandırılabilir. Ancak eşcinsellik Türkiye'de suç değil. Yani eşcinselliği yasaklayan herhangi bir kanun maddesi bulunmuyor. Bunun yanında, cinsel yönelimi heteroseksüelden farklı olan bireyleri uğrayabilecekleri bir ayrımcılıktan koruyacak yasalar da henüz Türkiye'de mevcut değil. Bu nedenle, yasalardaki bazı boşluklar ya da yoruma açık "genel ahlak" gibi kavramlar homofobik yorumlamalarla eşcinsel bireylerin aleyhine uygulamalara yol açabiliyor ve eşcinsel bireyler sırf cinsel yönelimleri nedeniyle hukuksal süreçte ayrımcılığa uğrayabiliyorlar ve adil yargılanma hakları ellerinden alınabiliyor.

Askerlikten nasıl rapor alıyorsunuz? Gerçekten pembe tezkere veriyorlar mı?

Türk Silahlı Kuvvetleri, halen, Amerikan Psikiyatri Birliği'nin eşcinselliği hastalık olarak tanımlayan Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı'nın 2.sini, yani DSM-II'yi kullanıyor ve psikoseksüel bozukluk tanısı ile eşcinsel erkekleri askere almayabiliyor. Pembe tezkere diye bir şey yok. Ancak bir birey eşcinsel olduğu için rapor aldığı zaman, cinsel kimlik bozukluğu, ileri derecede psikoseksüel bozukluk gibi tanımlar konularak rapora bu şekilde yazılıyor. Rapor alma sürecinde, eşcinsel bireyleri mağdur edecek uygulamalar yaşanabiliyor.

Peki biseksüellik nedir? Bir geçiş süreci mi, kararsızlık mı, yoksa doyumsuzluk mu?

Biseksüellik, erkek ya da kadın, bir bireyin duygusal/cinsel olarak iki cinse de dönük olma halidir. Biseksüellik, eşcinsellik ve heteroseksüellik gibi bir cinsel yönelimdir. Biseksüel bir birey, her iki cinse de aynı ölçüde ilgi duymayabilir ve bu ilginin derecesi zaman içinde değişebilir. Biseksüel bireyler her iki cinsten hoşlanabildikleri için hem eşcinseller hem de heteroseksüeller tarafından kararsızlıkla, doyumsuzlukla suçlanırlar. Bunun gerçeklikle bir bağlantısı yoktur; yanlış bilgi ve önyargıdan kaynaklanır.

II. Çevre:

Neden eşcinsel/biseksüel olduğunuzu gizliyorsunuz?

Eşcinsel/biseksüel bir birey eğer isterse cinsel yönelimini kendi belirlediği insanlarla paylaşabilir. Eşcinsel/biseksüel erkek ve kadınlar kime, nasıl ve ne zaman açılacaklarına kendileri karar verebilirler.

Eşcinselliği gizliyor olmanın kişiden kişiye değişen nedenleri olmakla birlikte bunun temelinde yaşadığımız toplumun kültürü, dini, toplumsal yapısı yatmaktadır. Erkek egemen ve heteroseksist toplum yapısının hâkimiyetindeki geleneklerin, örflerin, adetlerin, dinin, mevcut yasaların barındırdığı homofobik yaklaşımlar ve bunların olası sonuçları bir araya geldiğinde, eşcinsel/biseksüel bireyler toplumdan dışlanmamak, aile ve çevre baskısına maruz kalmamak, işten atılmamak, ayrımcılıkla ve şiddetle baş etmek zorunda kalmamak adına cinsel yönelimlerini gizleme yoluna gidebilirler.

Eşcinsel/biseksüel bireyler için gizlenmek, basit ve genel bir tercih değil, zorunluluk olarak ortaya çıkabilmektedir.

Eşcinsel olduğunuzu herkese söylüyor musunuz?

Eşcinsellerin sürekli eşcinsel olduklarına vurgu yaptıklarına ilişkin ayrımcı bir yaklaşımdır. Nasıl heteroseksüeller heteroseksüel olduklarını herkese söyleme gereği duymuyorsa, eşcinseller/biseksüeller de cinsel yönelimlerini herkese ilan etmiyor, her yerde

haykırıyor. İnsan hakları mücadelesi veren eşcinsel/biseksüel bireyler, toplumun her kesiminde olduklarını göstermek ve ayrımcılıkla mücadele etmek için politik olarak açılmayı tercih edebilirler. Çünkü toplumun genelinde eşcinsellerin/biseksüellerin kendi hayat alanlarında olmadığına, kendilerinden uzakta bir yerlerde olduğuna ilişkin bir yanlış düşünce egemendir. Heteroseksüel olmak doğuştan gelen, olması gereken "normal" olan cinsel yönelim olarak görüldüğünden, eşcinsel/biseksüel olduğunu söylemenin elbette politik bir anlamı var. Çünkü bireyler eşcinselliğini/biseksüelliğini açıklamadığı ve sakladığı sürece toplumun zihnindeki "heteroseksüelliğin normal eşcinselliğin anormal olduğu" fikrini değiştirebilmek mümkün değil. Ayrıca heteroseksist dünyada, eşcinsel/biseksüel olduğunu söylemediğin sürece heteroseksüel sayılmaya devam ediliyorsun. Kim, sahip olmadığı gibi bir özelliği taşıyor gibi yapmaktan ve bu şekilde ikiyüzlü bir yaşamı sürdürmekten hoşlanabilir ki? Aksini iddia etmedikçe herkesin heteroseksüel varsayılması ayrımcılığın bir parçasıdır. Eşcinsel/biseksüel bireylerin gerçekleştirdiği bu zorunlu açılma durumu da, herkesin heteroseksüel varsayılmadığı bir dünya için ayrımcılıkla mücadelenin bir yoludur.

"Toplumsal baskı yaşamınızı nasıl etkiliyor?", "Ülkemizde hala önyargılı bakıldığı için askerlik bir sıkıntı oluşturuyor mu?", "Toplumdan olumsuz tepkiler aldığınızda neler hissediyorsunuz?", "Sokakta veya toplum içinde kendiniz rahat anlatabiliyor musunuz?", "Günlük hayatınızda, iş bulmada, sosyal hayata katılmakta ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?"

Toplumsal baskı, hayatın her alanında eşcinsel/biseksüel bireylerin yaşamlarını etkiliyor. Toplumsal baskının yarattığı en büyük etki, "kendin gibi" yaşayamıyor olmak. Birçok birey, baştan heteroseksüel varsayıldığı için açılmaya korkarak heteroseksüel rolü yapmak zorunda kalıyor ve toplumsal baskı yüzünden hiç istemeden evlenebiliyor, hoşlanmadıkları, istemedikleri bedenlerle ömür geçirmek zorunda kalabiliyor. Cinsel yönelimini saklamadan yaşamak isteyenleri ise, daha farklı sorunlar bekliyor. Aile ve arkadaşları kaybetme riski ile yüz yüze kalınıyor, sosyal ortamdan dışlanabiliyor, evde, okulda, kampüste, işyerinde, sokakta baskıya, sözlü/fiziksel şiddete ve ayrımcılığa maruz kalınabiliyor. Bu şiddete ve ayrımcılığa maruz kalma korkusuyla birçok eşcinsel/biseksüel birey cinsel yönelimlerini rahatça ifade edemiyor ve duygusal/cinsel ilişkilerini yaşayamıyor. Toplumsal baskıdan dolayı birçok eşcinselin kendisiyle barışması ve eşcinsel kimliğini kabul etmesi sancılı bir şekilde gerçekleşiyor.

Normal hayatınıza devam ederken karşılaştığınız en büyük sorun ne oldu?

Eşcinsel/biseksüel bireyleri tek bir grup olarak algılamamak gerekir. Her birey kendi gündelik hayatı içinde, çevresindeki koşullara göre değişen çok çeşitli ve farklı sorunlarla karşılaşabilir. Bir birey en büyük sorunu ailesiyle yaşarken ve bir başka birey işyeri ile ilgili hayatı bir sorun yaşayabilir. Aslında sorunun başındaki "normal" kelimesinden yola çıkacak olursak, eşcinsel/biseksüel bir birey cinsel yönelimini saklamadığında, o bireyin "normal" hayatına devam etmesi pek mümkün görünmüyor. Başta en önemli sorun en yakınından, aileden ve yakın çevreden başlarken, bu sorunun aşılması halinde başka büyük sorunlarla mücadele etmek gerekiyor.

Farklı olduğunuz için kendinizi şanssız ve mutsuz hissediyor musunuz?

Eşcinsel/biseksüel cinsel yönelimleri farklı olarak nitelendirmek, heteroseksüelliği merkeze alan bir yaklaşımdır. Üç farklı cinsel yönelim vardır: eşcinsellik, biseksüellik ve heteroseksüellik. Cinsel yönelimi, bireyin kimliğinin bir parçasıdır. Bu noktada, şanssız ve mutsuz hissedilecek durumlar, bu parçanız nedeniyle şanssız ve mutluluğunuz elinizden alındığında ortaya çıkmaktadır. Toplumun homofobisinden kaynaklı olarak eşcinsel/biseksüel kadın ve erkekler ayrımcılığa maruz kaldığında ve insan hakları ihlallerine uğradıklarında yaşatılanlar onları mutsuzluğa itmektir.

Keşke heteroseksüel olsaydım dediğiniz oluyor mu?

Bu, bireyin cinsel yönelimini kabullenmesi, özgüveni ve bilinciyle bağlantılı olarak değişkenlik gösterebilir. Eşcinsellik hakkındaki bilgi eksikliğinden dolayı bunun bir hastalık, günah ya da suç olduğunu düşünen bireylerin dile getirebilecekleri bir cümle

olabilmektedir. Eşcinsel olduğu için sorun yaşayan bireyler hayatın farklı evrelerinde, keşke eşcinsel olmasaydım diyebilirler. Ancak bu bireyin yaşadığı sorunların içeriğiyle de ilgili bir duruma işaret eder. Bu soru da heteronormatif bir yaklaşımla sorulmuştur. Heteroseksüel olmayı dilemek yerine, eşcinsel/biseksüel olmanın bir zulüm olmaktan çıkması için mücadele etmek de bir seçenektir.

Kendinize nasıl hitap edilmesinden hoşlanıyorsunuz?

Kimse herhangi bir özelliğinin aşağılanmasını istemez. Dolayısıyla eşcinselliği aşağılayan, küfür amaçlı kullanılan kelimelerin hitap şekli haline getirilmemesi gerekir. Erkek eşcinselliğini ifade eden gey, kadın eşcinselliğini ifade eden lezbiyen kelimesi ve erkek ve kadınlar için her iki cinsiyete ilgiyi ifade eden biseksüel kelimesi cinsel yönelimlerin tanımlanmasında yeterli ve doğru kullanımlardır. Homoseksüel kelimesi hastalık olarak tanımlandığı için bu kelimenin kullanımı da homofobik bir yaklaşımı işaret edebilir. Bunun yerine, homoseksüel kelimesinin birebir Türkçe karşılığı olan eşcinsel kelimesi tercih edilmektedir.

İbne deyince rahatsız oluyor musunuz?

İbne kelimesi, gündelik dilde eşcinsel varoluşu aşağılayan bir içerikte küfür, hakaret etmek için kullanıldığından, günümüzde rahatsız edici bir hitap şeklidir. Eşcinsellerin uğradıkları ayrımcılık ve insan hakları ihlalleriyle, yok sayılmayla ve aşağılanmayla mücadele ederken, bu tür küfürleştirilmiş sözcükleri kullanmıyoruz. Düz anlamıyla "ibne" sözcüğü, eşcinsel erkek kavramını karşılarsa da, "ibnelik etmek" deyiminin de işaret ettiği olumsuz anlamları kastederek yerleşmiş hali nedeniyle genel olarak tercih edilir bir tanımlama değildir. Kavramları öz anlamlarına döndürmek ve küfür olarak kullanımından uzaklaştırmak amacıyla tersine çevirerek cinsel yönelimlerini ifade etmek için bu sözcüğü politik olarak benimseyen eşcinsel bireyler de vardır.

Benim ailemde ya da çevremde hiç eşcinsel yok. Bir insanın eşcinsel olduğu nasıl anlaşılır?

Bu algı, başlı başına herkesin heteroseksüel sayılmasından kaynaklanmaktadır. Ailemizdeki, çevremizdeki herkesin heteroseksüel olduğunu varsaydığımız için çevremizde hiç eşcinsel yokmuş gibi geliyor. Çünkü birçok insan tam da bu nedenle gizlenmeyi, sessiz kalmayı seçiyor. Bir bireyin cinsel yönelimini, ancak o birey bunu yansıtmak ve paylaşmak isterse bilebiliriz. Eşcinsellik fiziksel bir özür ya da kusur olmadığından, bir bireyin dış görünüşüne bakarak cinsel yönelimi hakkında doğru bir bilgiye ulaşamayız. Yani, eşcinsellik görünüşten, hareketlerden belli olmaz. Bu bir cinsel yönelimdir ve kişinin iç dünyasıyla ilgilidir. Toplumdaki genel yargının aksine, erkeklerin efemine, kadınların erkeksi olması eşcinsellik belirtisi değildir. Toplumsal kadınlık ve erkeklik rollerinin dışında kalan kadın ve erkeklerin eşcinsel olduğunun varsayılması, erkeksi olmayan erkeklerin ve kadınsı olmayan kadınların eşcinsel olduğu ön kabulü, bu ikili cinsiyet rolleri beklentisinin her koşulda karşılanacağı yanlış inanisinden beslenir. Oysa kadınsılık ve erkeksilik her iki biyolojik cinsiyette de bir arada var olabileceği gibi, birinden biri baskın da olabilir ve bu, cinsel yönelimi belirleyici bir unsur değildir. Aslında burada, "birinin cinsel yönelimini neden merak ederiz?" sorusunu sormak gerekir. Eğer karşımızdaki bireye karşı duygusal/cinsel bir ilgimiz yok ise, onun cinsel yönelimini merak etmemizin de bir anlamı yoktur.

İnsanlar neden eşcinselliği şaka boyutuna taşıyor? Örneğin, erkeklerin arasında 'gey' lik, kızlar arasında 'lezbiyen' lik şakaları yapılıyor.

Ötekileştirme araçlarından biri olarak mizah, her toplumda ön yargıları besleyen, stereotipler yaratarak ayrımcılığı meşrulaştırmanın araçlarından biri olmuştur. Dil, ayrımcılığın kurulduğu ve yerleştiği alanlardan biridir. Hiçbir şaka sadece şakadan ibaret değildir. Bu yüzden eşcinselliği karikatürize edilmesinin homofobik bir tavır olduğunu unutmamak gerekir. Eşcinselliğin şaka konusu olması, "norm" olmayan bir durumun yakaştırma olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Hayata bir daha gelseydim eşcinsel olarak mı gelmek isterdim yoksa?, Böyle olmaktan pişmanlık duyup 'keşke' dediğiniz oldu mu hiç?

Sorun eşcinsel olmak değil, sorun eşcinselliği yasaklayan, ayrımcılık yapan ideolojide.. bir daha dünyaya gelsek, ayrımcı olmayan, herkesin eşit ve özgür bir şekilde barış içinde yaşadığı bir dünyaya gelmek isterdik.. burada sorgulanması gereken cinsel yönelimimiz değil, toplumsal yapının ataerkil, heteronormatif yapısından kaynaklı yaşanan sorunlardır. Eşcinsel olduğumuz için pişmanlık duyulacak bir durum değil, "keşke" diyoruz tabii ki, "keşke, herkesin eşit ve özgürce yaşadığı bir dünya olsa", "keşke, insanlar cinsiyetleri, cinsel yönelimleri, cinsel kimlikleri, ırkları, dinleri, renkleri yada her hangi bir nedenle şiddete, ayrımcılığa mahrum kalmasa" gibi keşkelerimiz var. Uzun lafın kısısı keşkelerimiz cinsel yönelimimize ilişkin değil, toplumsal yapının daha eşitlikçi ve özgürlükçü kurulabilmesine ilişkin...

III: Aile:

Aile kurmak konusunda ne düşünüyorsunuz?

Aile kurmak, anne-baba-çocuk şeklinde bir çekirdek aile oluşturmak olarak tanımlandığında eşcinsel birlikteliğini sürdürmek isteyen bir birey için, bir dayatma olmaktan öteye gidemez; toplumsal baskı ile evlenmek zorunda bırakılan ya da zorla evlendirilen eşcinsel bireyleri düşünecek olursak. Eğer iki kişinin yasalar önündeki evliliğinden bahsedecek olursak da, eşcinsel birlikteliklerin Türkiye'de yasallaşmamış olmasından dolayı, en azından Türkiye için bunun mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Bunun dışında, geleneksel aile tanımlamalarının dışında, sevdikleriyle kendi ailesini kurmak isteyen ya da bir aile kurmayı hiç düşünmeyen eşcinsel bireyler vardır elbette. Burada da cinsel yönelimin bu anlamdaki tercihi belirlemede doğrudan rol oynamadığını düşünerek, bütün eşcinsel bireyler için tek bir yanıt olmadığını görmek gerekir.

"Çocuk sahibi olmak istiyor musunuz?", "Bir gün çocuk sahibi olmak isterseniz?", "Çocuğunuz olması için bir kadınla evlenir miydiniz? Bu konuya asla mı dersiniz yoksa?"

Çocuk sahibi olmak isteyen ve istemeyen heteroseksüeller gibi eşcinseller de vardır. Çocuk sahibi olmanın yöntemi, erkek ve kadından oluşan bir çiftin cinsel birleşmesine indirgenmediğinde, bu sorunun yanıtının da tek olmayacağı aşikardır. Eşcinsel kadın ve erkekler pek tabii ki anne ve baba olmak isteyebilirler. Çocuk sahibi olmak isteyen pek çok eşcinsel birey, kendilerinin maruz kaldığı ayrımcılık ve şiddete, eşcinsel ebeveynleri olması nedeniyle çocuklarının da maruz kalacağı endişesini taşımaktadır. Eşcinsel ebeveyni olan çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar, eşcinsel ebeveyni olan çocuklar ile heteroseksüel ebeveyni olan çocuklar arasında bir farklılık tespit etmemiştir.

Evli eşcinseller var mı?

Hemcinsi ile mi karşı cinsi ile mi evli olunduğuna bağlı olarak bu sorunun iki yanıtı var. Eşcinsel evliliklerini yasal olarak tanıyan bazı ülkelerde aynı kadın-erkek evliliklerinde olduğu gibi tüm haklara (miras, vaset vs.) sahip olunabiliyor ve bu ülkelerde hemcinsi ile evli eşcinseller var. Türkiye ise, henüz böyle bir birliktelik yasal olarak onaylamadığı için, ancak kendi aralarında birlikteliklerini gayri çevrelerine ilan eden ve hayat arkadaşlığı kurarak birlikte yaşayan eşcinsel çiftler var. Karşı cinsle evlilik yapan eşcinseller ise, her yerde olabileceği gibi, Türkiye'de çok yaygın. Aileleri tarafından zorla evlendirilen kadın ve erkek eşcinseller yanında, toplumsal baskıdan kurtulmak için paravan evlilik yaparak eşcinselliğini gizli olarak yaşayan eşcinsel bireyler var.

Evlat edinmek istiyor musunuz?

Çocuk sahibi olmak sorusunda bahsedildiği gibi, cinsel yönelim, anne ve baba olma istediğinden tamamen ayrı bir duygudur. Heteroseksüellerin hepsi için anne-baba olmak istiyorlar gibi bir genelleme yapılamayacağı gibi eşcinsel kadın ve erkekler içinde yapılmaz. Evlat edinmek isteyen eşcinsel erkek ve kadınlar vardır ve eşcinsel bireylerin ve eşcinsel çiftlerin sırf cinsel yönelimleri nedeniyle böyle bir haktan mahrum bırakılmaları

bir insan hakları ihlalidir. Bazı ülkelerde eşcinsel çiftlerin evlat edinme hakkı vardır. Türkiye’de ise, bunu sınırlayan somut bir yasa olmamasına karşın, eşcinsel birlikteliklerin yasalarca tanınmıyor olması, bu konuda da bireyleri bu haktan mahrum bırakmaktadır.

Evlenmek istiyor musunuz?

Bu sorunun yanıtı da her eşcinsel birey için cinsel yöneliminden bağımsız olarak değişkenlik gösterecektir. Farklı ülkelerde eşcinsel birliktelikleri kayıt altına almanın farklı yolları vardır ve bu haktan yararlanmak isteyen ve istemeyen bireyler her zaman olmuştur, olacaktır. Eşcinsellerin sırf cinsel yönelimleri nedeniyle evlenememeleri bir insan hakları ihlalidir. Çünkü, birliktelikleri yasalar önünde tanınmasını isteyen ama bu haktan yararlanamayan çiftler, bir çok hukuksal getiriden de yoksun kalmaktadır. Çocuk sahibi olma, miras, yakınlık derecesi gereken yerlerde(hastane, hapisane gibi) partnerinin yanında olabilmek vb.

“Ailelerin yaklaşımı nasıl?”, “İlk öğrendiklerinde nasıl tepki verdiler?”, “Aileniz bu durumu nasıl karşıladı?”, “Babanızın annenizin bu durum öğrendiğinde tavrı ne oldu? Dışlandığınızı hissediyor musunuz?”

Aileler birbirinden farklı tepki verebilmektedirler. Olumsuz olarak düşünüldüğünde, kendilerini suçlayabilirler, inkar edebilirler, eşcinsel evladı ile görüşmek istemeyebilirler, çocuklarının eşcinselliğini tamamen yok sayabilirler. Olumlu yaklaşımlara baktığımızda ise, eşcinsel hareketin de kazandığı ivme ile eşcinselliğin ve eşcinsel haklarının daha görünür hale gelmesinin de katkısıyla, artık birçok ailenin, çocuklarının eşcinsel olması durumu ile barışıp, çocuklarına destek olmaya başlamış olduğuna tanık olmaktayız. Lambdaistanbul Aile grubu olan Listag çalışmalarına devam ediyor, Onur Yürüyüşünde eşcinsel, biseksüel ve trans evlatlarına sahip çıktıklarını göstermek için bizimle birlikte yürüyorlar.

Ailende başka eşcinsel var mı?

Eşcinseller, dış görünüşten, konuşmasından, hareketlerinden anlaşılamayacağı için ailemizde, sosyal çevremizde, işyerimizde eşcinsel olup olmadığını bilemeyiz. Bize açık olan eşcinselleri bilebiliriz sadece doğal olarak. Ailesinde annesi, babası, kardeşinin eşcinsel olduğunu bilenler olduğu gibi, yakın akrabaları eşcinsel olan eşcinsel bireyler de vardır.

Eşcinsellik biseksüellik dediğimiz kavramları ben kişinin ruhuyla bedeninin uyuşmaması, kendi ruhunu, kendi bedenine yakıştırmaması olarak düşünüyorum. Bunu fark eden aileler küçük yaşta çocuklarını bundan alıkoyamazlar mı? Ya da bu fark edilmeyecek bir şey mi küçük yaşta?

Eşcinsellik, hal-davranışlardan, oynadığı oyunlardan anlaşılabilecek bir durum değildir. Ne kadar erken fark etsek o kadar çabuk kurtarırız diye bakacağımız bir hastalık, kötü alışkanlık değildir. Eşcinselliği tedavi etmeye, eşcinsel bireyleri değiştirmeye zorlayan bütün müdahaleler eşcinsel bireyin hayatını zorlaştırmak ve onarılamaz yaralar açmanın ve mutsuz bir birey yetiştirmenin ötesinde bir şeye yol açmaz.

Erkeklik – kadınlık rolleri cinsel yönelimlerden bağımsız toplumsal rollerdir ve zaman ve mekan içerisinde farklılık gösterebilirler. Eşcinsel bireylerin anlaşılabileceği toplumsal kodlar, roller yoktur.

Bir gün kızımın lezbiyen ya da oğlumun gey olduğunu öğrenirsem nasıl bir tepki vermeli, hangi yolu izlemeliyim?

Öncelikli olarak, çocuklarınızın hal ve hareketlerinden cinsel yönelimini anlamanız mümkün değildir. Öncelikli olarak çocuğunuzla ilişkinizi dedektiflik üzerinden kurmamanız gerekir.

İkinci olarak çocuğunuzun, davranışlarından doğru cinsel yöneliminizi fark etmeniz mümkün değil. En fazla davranışlarını yorumlayabilirsiniz. Ancak cinsel yönelim bir kimliğin parçasıdır ve bunu sahiplenmesi ile ortaya çıkar. Çocuğunuz ister eşcinsel, biseksüel, heteroseksüel yada trans olsun yada olmasın, eşcinselliğin, heterosekselliğin

normak bir cinsel yönelim olduğu, onun ne olursa olsun çocuğunuz olduğunu ve sizin için değerli olduğunu hissettirmeniz ve eşit ve özgür bir ilişki kurabilirsiniz.

Toplumsal roller ve eşcinsellik...

Erkekler ve kadınlara bakış açısı nasıldır? Bir parkta elele bir kadın bir erkek gördüğünüzde ne hissediyorsunuz?

Heteroseksüellik günümüz toplumlarında egemen cinsel yönelim olarak gündelik hayatımızı belirliyor ve herkese heteroseksüelmiş muamelesi yapılıyor. Eşcinsel ve biseksüel kadın ve erkekler olarak, heteroseksüellikle ve heteroseksüel kadın- erkeklerle bir derdimiz yok. Heteroseksüellik ve eşcinsellik birbirinin zıt olan, birbirinden kopuk, bağımsız cinsel yönelimler değil ve eşcinsel erkek ve kadınlar da toplum içerisinde yaşıyorlar.

Eşcinsel olan bireylerin konuşma tarzı neden inceliyor?

Eşcinsel erkeklere ilişkin bir soru. Ancak biyolojik özelliklerle kişinin cinsel yönelimi belirlenemez. Toplumsal roller, kadın ve erkeklerden beklenen rollerdir ve bu rollere uymayan kişileri eşcinsel olarak kodlamamak, adlandırmamak gerekir. Ses tonundan, vücut hareketlerinden insanların eşcinsel olduğu anlaşılır.

Homofobik insanların genelde içten içten gizli eşcinsel olduğu söylenir. Ne kadar doğrudur? Siz de böyle bir durum oldu mu?

Toplumsal yapı, herkesi, bütün toplumu, bütün toplumsal ilişkiler homofobik bir hale getiriyor. Tabii ki bütün bu ilişki ağlarında yetişen eşcinsel, biseksüel erkek ve kadınlar da homofobik olabilirler ve homofobiyeleri yüzleşmeleri gerekebilir. Ancak bütün homofobiklerin "gizli" eşcinsel olduğunu söylemek, eşcinsellere yönelik şiddetin toplumsal bir sorun değil, eşcinseller arasında bir sorun olduğunu kabul etmek anlamına gelebilir.

Eşcinsellerde de kadın birey gibi namus olgusu var mı?

Namus kavramı, kadına özgü bir kavram değildir. Namustan kasıt bekaret ise bekaret kavramının ataerkil toplumsal yapının kadın bedenine müdahalesi ve kadının özgürlüğünü kısıtlaması olarak yorumluyoruz. Ama pek tabii ki, kadınların kendi beden algısı ve beden bütünlüğüne ilişkin algısı olduğu gibi eşcinsel kadın ve erkeklerinde beden algısı vardır.

Eşcinsel olmak demek hem cinsine her dakika sarkmak demek değil ama böyle bir inanış var. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Eşcinsel erkeklerin, sürekli cinsel tacizde bulunduğu algısı, heteroseksüel erkeklerin eşcinsel erkekleri tehdit olarak algılamasından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden de eşcinsel erkeklerin davranışları genel de hem cinsine salkma olarak değerlendirilebilmektedir. Bu tamamen bir ön yargıdır. Zaten eşcinsel erkekleri davranışlarından tanımak ve adlandırmak mümkün değildir. Ayrıca eşcinsel erkeklerin de heteroseksüel kadın ve erkekler gibi beğenileri kişiden kişiye değişmektedir. Nasıl ki bütün heteroseksüel erkekler bütün kadınlardan hoşlanmıyorsa, bütün eşcinsel erkekler de bütün erkeklerden hoşlanmazlar.

Aşk ve Cinsellik algısı:

Partnerinizle nasıl tanışıyorsunuz?

Partnerlerimizle heteroseksüellerin tanıştığı her yerde tanışabiliyoruz. Bunun yanında özellikle eşcinsellik sosyal yaşamın dışına itildiği için birbirimizi bulmamız daha zor oluyor. Özellikle eşcinsel ve biseksüel kadınların birbirlerini bulması ve iletişim kurması erkek eşcinsellere nazaran daha zor. Erkek eşcinsellerin birbirlerini bulabilecekleri sosyal mekanlar daha fazla.

Siz de aşk yaşıyor musunuz?

Eşcinsellik, duygusal/cinsel olarak kişinin hem cinsinden hoşlanma halidir. Heteroseksüel cinsel yönelimdeki bireylerin aşk yaşıyor olması gibi, eşcinsel ve biseksüel cinsel yönelime sahip bireyler de aşk yaşarlar. Doğal olarak da insana özgü bütün duyguları eşcinseller de biseksüeller de heteroseksüeller de yaşarlar. Eşcinsel ve biseksüel cinsel yönelimlerin salt sekse indirgenmesi, heteroseksizmin kendi dışındaki cinsel yönelimleri aşağı görmesi ve dışlamasından ileri gelir.

Yıldırım Türker'den,

"eşcinsel bir aşk, her aşk kadar özel, her aşk kadar biricik, dünyaya tutulduğunda her aşk kadar kimsesiz ve bu toplumsal koşullarda biraz daha savaştır. her aşk, göze aldıklarının toplamıdır. eşcinsel aşk, bu anlamda başlıbaşına bir göze alma, cüret etme hanesine yazılabilir. bunun dışında aşklarımızı yalınkat, toplu olarak gözetlenebilir, bir kaç sözcükle hemen anlaşılabilir kılmayı amaçlayan düzcinselliğin hegemonyası zaten eşcinsel olalım, düzcinsel olalım, hepimizi kurutmakta değil mi?"

...

bir erkek, bir erkeği; bir kadın, bir kadını sever. kuracağımız ikinci cümle mutlaka politik olacaktır."

Eşcinseller neden bu kadar sekse düşkün?

Eşcinsellerin sekse düşkün olduklarına ilişkin bilimsel hiçbir veri yoktur. Bu, tamamen eşcinsellere yönelik bir önyargıdan kaynaklanmaktadır.

Heteroseksüeller için cinselliğin olmadığı hal sorunlu olarak kabul edilmekte iken eşcinsellerin cinselliği düşünüyor olmasının sorun olarak görülmesi, eşcinsellerin cinsellik alanında maruz kaldıkları ayrımcılığın bir göstergesidir.

Eşcinsellerle cinsel ilişkiye giren herkes eşcinsel mi olur?

Cinsel edim ve cinsel yönelim birbirlerinden tamamen farklı konulardır. Örneğin zorla evlendirilen eşcinsel kadın ve erkeklerin cinsel yönelimi konusunda bir değişiklik olmadığı gibi, eşcinsellerle cinsel ilişkiye giren herkes de eşcinsel olmaz. Birey, kendi cinsel yönelimini nasıl adlandırıyorsa o esastır.

Cinsel ihtiyaçlarınızı karşılıyor musunuz? Evetse nasıl?

Eşcinsel erkek ve kadınlar büyükşehirler dışında birbirlerini bulmakta halen zorlanıyorlar. Bunun yanında eşcinsel cinselliği heteroseksüel cinselliği gibi kutsanmadığı için eşcinsel erkek ve kadınlar birbirlerini bulmakta zorluk çekebiliyorlar. Toplumda herkes aksini iddia etmedikçe heteroseksüel varsayıldığından ve dış görünüşünden bir bireyin eşcinsel/biseksüel olduğu anlaşılmadığından sevgililik ilişkisi kurmak ve toplumsal baskılara göğüs gererek bunu sürdürmek kolay olmuyor.

Bunun yanında ataerkilliğin kadınlar üzerinde bu kadar acımasız olduğu bir toplumda, bir kadının aile evinden çıkma gerekçesi iş, okul ve evlenme ile mümkün olabiliyor. Bu nedenle, sosyalleşme ve sevgili bulma/cinsel ihtiyaçlarını karşılama anlamında erkeklere oranla daha kısıtlı oluyorlar. Bir kadın eşcinsel/biseksüel kendi gibi bir eşcinsel/biseksüel kadını bulamayabiliyor ve yalnızlığa mahkum kalabiliyor... Cinselliğin tabu halinin kadınlara çifte tabu olarak yansıdığı gerçeğinden de hareketle, konuşmaları bile ayıp görülen bir konuda eylemleri hiç de rahat olamıyor.

Erkek eşcinseller ise, ev dışı mekanlarda da birbirlerini rahatlıkla bulabiliyorlar. Ancak Elbette, aseksüel olmayan her cinsel yönelimden birey gibi eşcinsel/biseksüel bireyler de cinsel ihtiyaçlarını karşılayabilir.

Anal ilişkide pasif olan acı çekmekten mi hoşlanıyor?

Öncelikli olarak anal ilişkinin sadece eşcinsel erkeklere özel bir cinsel ilişki türü olmadığını bilmesi gerekir. Heteroseksüel çiftlerde de anal ilişki yaşanmaktadır. Anal ilişki sırasında acı çeken insanlar olabileceği gibi bundan acı çekmeden hoşlananlar da olabilir.

Aktif olanlar eşcinsel değil mi?

Eşcinselliği anlamaya çalışırken, toplumsal cinsiyetin heteroseksüelliğe yüklediği kodlarla anlamaya, çözmeye çalışıyoruz ki bu, heteroseksüel ilişkileri kısıtlayan ve sınırlayan bir kodlamadır aynı zamanda. Heteroseksüel ilişkide kadının pasif, erkeğin aktif olduğu

yönünde bir ön kabul vardır. Yataktaki pozisyon üzerinden aktif, pasif gibi yüklemeler yapılamaz. Bir kişi eğer hem cinsine, fiziksel, duygusal ve cinsel anlamda bir şey hissediyorsa o kişi eşcinseldir. Bir kişinin cinsel ilişkiye girip girmediği ya da cinsel ilişkideki pozisyonu üzerinden eşcinsel, heteroseksüel, biseksüel olduğuna karar verilemez.

Erkek eşcinseller iktidarsız mıdır?

Erkek eşcinsel olmak, cinsel bir sorununuzun ya da eksikliğiniz olması anlamına gelmez. Erkek eşcinseller iktidarsızdır çıkarımı yanlıştır. Heterosesüelliği merkeze koyan bir anlayışla sorulan bir sorudur.

Pedofili eşcinsellerde neden daha yaygın?

Pedofili başlı başına başka bir konudur. Eşcinsellik ve pedofili farklı konulardır. Pedofilinin eşcinseller arasında daha fazla yaygın olduğuna ilişkin hiçbir araştırma yoktur. Bu tamamen eşcinsellere yönelik önyargılı düşünce ve tutumların ürünüdür.

"Eşcinsellikte cinsel taciz ne anlama geliyor?", "Eşcinsellikte birliktelik sadece cinsellik üzerine mi kurulu? Psikolojide eşcinseller hakkında genel tanım şöyledir: küçük yaşta cinsel istismara uğrayanlar ergenlik döneminde eşcinselliği tercih eder. Bu gerçekte böyle midir?"

Toplumda farklı görülme, bakışların sizi sorgular şekilde olması hayatınızı ilişkilerini nasıl etkiliyor?"

Eşcinsel birliktelikler sadece cinsellik üzerine kurulu olabilir de olmayabilir de... Heteroseksüel çiftler de nasıl bir genelleme yapılamayacaksa, eşcinsel çiftler konusunda da birliktelikleri konusunda genelleme yapılamaz. Eşcinselliğin nedeni küçükken uğradığı taciz değildir. Toplum baskısı, eşcinsel ve biseksüel kadın ve erkeklerin cinsel yönelimleri ile barışmaları ve kimliklerini kurmaları noktasında olumsuz yönde etkilemektedir.

Cinsiyetinizden memnun değil misiniz? Karşı cinse mi özeniyorsunuz?

Eşcinsel erkek ve kadınların kendi beden algılarına ilişkin bir sorunları yoktur. Eşcinsellik, erkek olarak erkeğe, kadın olarak bir kadına duygusal, zihinsel ve cinsel yönelim halidir. Yani eşcinsel erkekler kadın, eşcinsel kadınlar erkek olmak istemezler.

"Her erkeğe ilgi duyar mısınız?", "Cinsel ilişkide tatmin olma durumu", "Girdiğiniz ilişkilerdeki tatmin duygusundan mı bu tercihi seçtiniz?"

Eşcinsel erkeklerin, bütün erkeklerden hoşlanacağı gibi bir yanılsama vardır. Eşcinsel erkekler de heteroseksüel kadın ve erkekler gibi hoşlandıkları tipler farklılık gösterir, her eşcinsel erkek bütün erkeklerden, her eşcinsel/biseksüel kadın da bütün kadınlardan hoşlanır algısı tamamen bir önyargıdan ibarettir. ve eşcinselliğin tehdit olarak algılanmasına neden olmaktadır. Eşcinselliğin nedeni, duygusal yada cinsel tatminsizlik yada doyumsuzluk değildir.

"Eşcinsellikte cinsel deneyimin yeri ne?"

Eşcinsellik söz konusunda olduğun da egemen olan yönelim heteroseksüellikten farklı olarak cinsel deneyim aranır. Bir kişinin kendi cinsiyetle birlikte olmadan eşcinsel olamayacağı yada karşı cinse birlikte olmadan eşcinsel olduğundan emin olmaması gerektiği vurgulanır. Ancak cinsel yönelimin tanımından da anlaşılacağı üzere cinsel yönelimin arzu, duygunun hangi cinse yöneldiği ile ilgilidir. Aktif cinsel yaşantı üzerinden cinsel yönelim tarifi yapılamaz. Eşcinsellikte de heteroseksüellik de olduğu gibi yönelimin bir parçasıdır cinsellik.

"Sevgililik ilişkisinde cinsiyet rolleri var mı?", "İlişkide biri kadın biri erkek rolünü mü üstlenir?", "Kadın ve erkek birlikteliklerinde, erkek daha koruyucu kadın ise daha anaç ve daha çok sevmeye ihtiyaç olmalıdır. Toplumun bize biçtiği erkek ve kadın rolleri bu birliktelikte yaşarlar. Eşcinsellerde böyle bir rol var mı? Yani kendilerin kadın ya da erkek olarak mı hissediyorlar?", "Eşcinsel ilişkilerde baskın olan taraf ile olmayan taraf nasıl belli oluyor?"

Sevgililik ilişkisinde cinsiyet rolleri ilişkiye göre değişebilir. Bu ilişki içindeki bireylere göre değişir, cinsel yönelimle değil, kişilerin kendi tercihleri ile ilgilidir. Heteroseksüel ilişkilerde de, eşcinsel ilişkilerde de bu ikili toplumsal cinsiyet rolleri paylaşabileceği gibi, bunların geçişkenliği ya da belirsizliği de mümkündür. Bazı ilişkilerde cinsiyet rolleri olabilir bazı ilişkilerde de olmayabilir.

V. Kadın eşcinsellere özel:

Lezbiyenler erkeklerden nefret mi eder?

Elbette hayır. Bir kadının erkeklere aşık olmaması, erkekleri tamamen hayatından soyutladığı anlamına gelmez. Lezbiyenlik, erkek düşmanlığı demek değildir. Bir kadın erkeklerden soğuduğu ya da nefret ettiği için lezbiyen değildir. Bu düşünce, kadın eşcinselliğinin, ancak erkeklerle yaşanan kötü bir deneyim nedeniyle var olabileceğini savunan cinsiyetçi bakış açısının ürünüdür.

Feminist olduğun için mi lezbiyensin?

Lezbiyenlikle feminizm arasında doğrudan bir ilişki yok. Nice lezbiyen feminist değil, nice feminist de lezbiyen değil. Sonuç olarak, her lezbiyen feminist, her feminist de lezbiyen değildir. Ancak, feminizm toplumsal cinsiyeti sorguladığı için cinsel yönelimden kaynaklanan toplumsal durumları da sorgular ve eşcinsel bireyler için politik bir perspektif olarak benimsenebilmektedir.

Kadın kadına sevgililik ilişkisinde de aktif-pasif roller benimseniyor mu?

Aktiflik-pasiflik değerlendirmesi, kimin altta kimin üstte, kimin arkada kimin önde, kimin güçlü kimin zayıf olduğuyla ilişkilendirilip yorumlanmakta, bu da erkek-kadın ilişkilerinde de sanki zorunluymuş gibi gösterilen ikili kısır cinsiyet rollerini dayatmaktadır. Bunun yanında cinsel edimdeki çeşitlilik açısından bakıldığında, kadın kadına ilişkilerde de her cinsel yönelimdeki ilişkide olabilecek çeşitlilikler mevcut olabilir; iki kadının ne istediği ile ilişkili olarak ortaya çıkar. Klasik aktif-pasif rollerinin olmadığı ilişkiler de vardır, olduğu ilişkiler de olabilir.

Kadınlar çirkin oldukları için mi lezbiyen olur? (Güzel kadınsın, niye lezbiyen oldun?)

Lezbiyenlerin/biseksüel kadınların estetik anlayışı yok mu? Erkekler mi sadece güzellikten anlar? Bu bir yönelimdir, güzellikle çirkinlikle ilgisi yok. Çirkin kadını erkekler istemiyorsa kadınlar niye istesin? Bu düşünce, "lezbiyen=erkek bulamamış kadın" bakışıdır ve aşağılayıcıdır. Bir kadının başka bir kadını isteme ona aşık olma iradesi ve potansiyelini yok sayarak kadını iradesiz kılan "erkekçe" bir yaklaşımdır.

Neden evlenmeyi düşünmüyorsun, kendine göre bir erkek mi bulamadın?

Bu soru da yine, bir kadının ancak, erkekler tarafından beğenilmemesi ya da hiçbir erkeği beğenmemesi durumunda, kadınlara yöneleceği varsayımından hareket eden heteroseksit bir yaklaşımdan beslenir. Eşcinsel kadınlar evlenmeyi düşünmez diye bir genelleme de yanlış olur. Düşünen de vardır düşünmeyen de, bir kadınla evlenmeyi düşünen de vardır; hiç evlenmek istemeyen de.

İki kadın o işi nasıl yaparlar ki? Penissiz nasıl oluyor?

Olur... Seks, partnerlerin özelidir ve kişiler içlerinden nasıl geliyorsa öyle yaşarlar. Zorlama ve baskı olmaksızın karşılıklı yaşanan her şey güzeldir, seks de öyle. İki kadının penis olmadan zevk alamayacağı düşüncesi, iki kadın arasındaki ilişkiyi ciddiye almayan, kendine rakip olarak gören heteroseksist ataerki sistemin ürettiği asılsız düşüncelerden biridir. 'Gerçek' cinsellik için illa ki bir penis gerektiği heteroseksist koşullarımızdan birisi. İki kadının birbirini hissetmesi ya da cinsel doyuma ulaşabilmeleri için penise ihtiyaçları yoktur.

Lezbiyenler toplumda daha çok seviliyor. Kadın eşcinsellik daha kolay onay almıyor belki ama daha estetik duruyor. Neden?

Lezbiyenlik toplumda sevilmiyor, kadın cinselliği sadece erkek pornografisine hizmet ettiği için lezbiyenlik de erkek pornografisine malzeme ediliyor. Bunun yanında erkek eşcinselliğinin estetik olmaması durumu ise tamamen homofobik heteronormatif yapının yanılmasıdır. Yüz yıllar boyunca erkek eşcinselliği estetik bir şekilde sunuldu, Vatikan'ın duvarlarını bile homo-erotik erkek ilişkinin resmedildiğini görüyoruz. Ancak toplumsal yapı zaman içerisinde değiştiği için günümüzde estetik olmadığı söyleniyor.. ancak estetik kavramı da göreceli ve değişkendir, kişiden kişiye, zamandan zamana ve toplumdaki topluma değişiklik gösterir.

Hemcinsimle bir kez sevişmiş olmam benim biseksüel veya eşcinsel olduğumu gösterir mi? Yoksa başka ölçütler de mi gereklidir?

Cinsel edim ve cinsel yönelim birbirinden farklı olgulardır. Kişiler cinsel yönelimlerinden bağımsız olarak hem cinsleri ile yahut karşı cinsle birlikte olabilirler, bu cinsel yönelimi etkilemez. Cinsel yönelim, duygusal, fizyolojik ve zihinsel olarak kişinin yöneldiği cinsle göre tanımlanır, cinsel yönelimi kimliğin bir parçası olarak kurmak kişinin iradesiyle karar vereceği bir olgudur.

Homofobi ve Transfobi Karşıtı Mücadele

Eşcinsel dernekleri neden var? Eşcinselliği özendirmeye mi çalışıyorsunuz?

Eşcinsel dernekleri, bireylerin bir araya gelmelerini, örgütlenmelerini sağlamak ve böylece uğradıkları ayrımcılık ve şiddetle mücadele edip, eşcinsel bireyleri güçlendirmek ve desteklemek için vardır. Türkiye'de olduğu gibi, dünyanın birçok ülkesinde, lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transeksüel (LGBT) bireylerin de bir araya gelip sosyalleşmeye ve ortak politikalar üretip hakları için mücadele etmeye ihtiyaçları vardır. Eşcinselliğe özendirilerek eşcinsel olunacağı düşüncesi, temelsiz ve gerçek dışıdır. Cinsel yönelim, özentisi yoluyla oluşmaz. Hayatları boyunca toplum tarafından sistematik olarak heteroseksüellik dayatıldığı ve özendirildiği halde cinsel yönelimi eşcinsel/biseksüel olan bireylerin var olması da bunun bir göstergesidir.

Eşcinsellik neden artıyor?

Eşcinsellik artmıyor, eşcinsel bireylerin görünürlüğü artıyor. Eşcinsel/biseksüel bireyler yaşadıkları sorunlarla mücadele etmeye başladıkça, daha çok eşcinsel bireyin farkındalığı artıyor ve toplum içerisinde cinsel yönelimlerini daha fazla gizleyip saklamamaya yöneliyorlar. Çünkü gizli kaldıklarında bu yok sayılma ve aşağılanmanın hiçbir zaman son bulmayacağına her gün yeniden şahit oluyorlar. Her ne kadar halen, gizli eşcinsellik çok yaygın olsa da, gün geçtikçe bilinçlenen ve haklarının gasp edilmesine sessiz kalmak istemeyen eşcinsel/biseksüel bireylerde artış oluyor. Doğal olarak da toplumda artan bu eşcinsel görünürlüğü, homofobik bir değerlendirme ile "eşcinsellikte artış" olarak algılanabiliyor. Bu artışa sayısal değil, eşcinsellerin insan hakları mücadelesinin artık daha görünür olması ve daha çok eşcinselin hayatını değiştirdiğinin bir göstergesi anlamında bir ileri adım olarak bakmak gerekir.

Ülkemizde devletin eşcinseller için yaptığı bir şey var mı? (zor durumda kaldıklarında koruma altına alınması ve bu tür imkânlar sağladığı yöntem veya yerler)

Devletin eşcinsel bireylere yönelik verdiği koruyucu her hangi bir sosyal hizmet bulunmamaktadır. Hatta, bütün vatandaşlara yönelik verdiği sosyal hizmetlere eşcinsel bireylerin erişiminin önünde ciddi engeller vardır.

Eşcinsellere uygulanan ötekileştirmenin kökü nedir?

Eşcinsellere yönelik ötekileştirmenin kökeninde ayrımcı ideoloji yatmaktadır. Ayrımcı ideolojiyi, milliyetçilik, militarizm, cinsiyetçilik, muhafazakarlık ve otoriterlik beslemektedir.

Geylerin, lezbiyenlerin heteroseksüellerden beklentileri nelerdir?

Öncelikli olarak, eşcinsellerin maruz kaldığı homofobi ve ayrımcılık sadece eşcinsellerin maruz kaldığı bir ayrımcılık türü değildir. Homofobiyle mücadele etmek bu anlamda sadece eşcinsellerin değil heteroseksüellerin de mücadele etmeleri gereken bir ayrımcılık türüdür. Eğer eşit ve özgür bir toplum ve dünya istiyorsak bütün ayrımcılıklara karşı birlikte mücadele etmeliyiz.

5. Bölüm: Ek Metinler

Akran Zorbalığını Önlemek İçin Bilgi Notu

Derneğimiz stopbullying.gov sitesinden Eğitimcilere yönelik hazırlanan "Akran Zorbalığını Önlemek İçin Tavsiyeleri" Türkçeye çevirdi.

Okullarda Zorbalığı Önlemek İçin...

Güvenli Bir Çevre Oluşturun

Güvenli ve destekleyici bir okul ortamı, zorbalığın önlenmesine yardımcı olabilir. Güvenlik sınıfta başlar. Ayrıca öğrenciler kafeteryada, kütüphanede, tuvaletlerde, serviste, okul bahçesinde, yani kampüsün her noktasında güvende olmalı ve kendilerini güvende hissetmelidir. Okuldaki herkes, zorbalığın kabul görmediği bir ortam yaratmak için beraberce çalışabilir.

- Güvenli ve destekleyici bir çevre oluşturun
- Sınıflarda zorbalığın önlenmesini sağlamak için çalışın
- Sınıf toplantıları düzenleyin

Güvenli ve Destekleyici bir Çevre Oluşturun

Genel anlamda okullar;

- Bütün öğrencileri hoş karşılayan kabul edici ve saygı gösterici bir kültür oluşturabilirler. Akranlarına, yetişkinlere ve okullarına karşı anlayışlı tutum sergileyen ve saygı gösteren öğrencileri ödüllendirin. Bu konuda "Olumlu Davranış Müdahaleleri ve Destekleri Teknik Yardım Merkezi" sizlere yardımcı olabilir.
- Öğrencilerin birbirleriyle güvenli etkileşimler kurmasını sağlayabilirler. Bina içinde ve dışında zorbalığın hâkim olduğu "sorunlu bölgeleri" gözlem altına alın. Duşlar, okul bahçesi, kafeterya gibi yetişkin takibinin olmadığı noktalarda öğrenciler daha yüksek oranda zorbalığa maruz kalma riskine sahip olabilirler.
- Okul çalışanlarının tamamının gönüllü olarak yardımlar sunmasını sağlayabilirler. Bütün çalışanlar zorbalığa karşı tetikte olup bu tür davranışlar için öğrencileri gözlemleyebilirler. Öğretmenler, servis şoförleri, kafeterya çalışanları, ofis çalışanları, okul hemşireleri ve diğer çalışanlar öğrencileri düzenli olarak görüp onlar üzerinde etki yaratan kişilerdir. Mesajı öğrencilere iletmenin en iyi yolu, daha çok yetişkinin saygı gösterme ve kabul etme hakkında konuşup saygılı ve sahiplenici tavırlar sergilemesidir. **Okul çalışanlarına zorbalığı engelleme konusunda eğitimler verin.**
- Sınıflarda saygı atmosferi oluşturabilirler. Bu, öğrencinin sınıf içi davranışının iyi idare edildiği anlamına gelir. İyi yönetilen sınıflar, zorbalığın gerçekleşme ihtimalinin en düşük olduğu sınıflardır.

Zorbalığı Engellemek için Sınıfları Kontrol Edin

Öğretmenler sınıflarda zorbalığın engellenmesine yardımcı olmak adına saygı, olumlu ilişkiler ve düzeni tanıtıp yaygınlaştırmak için aşağıdaki yolları tercih edebilirler:

- Temel kuralları belirleyin:
Öğrencilerin kendi saygı ve sorumluluk atmosferlerini yaratması adına öğrencilerle beraber bazı kurallar geliştirin.
Yapılmayacak olanı değil de yapılacak olanı belirtmek gibi olumlu ifadeler kullanın
- Kuralları sağlamlaştırın:
Birer rol model olun ve koyduğunuz kuralları aynen takip edin. Öğrencilere saygı gösterin ve onları başarılı olmaya cesaretlendirin.
Beklentilerinizi netleştirin. Taleplerinizi basit, doğrudan ve net/spesifik olarak ifade edin.

İyi davranışı ödüllendirin. Yanlış davranış için yaptığınız her bir eleştiriye karşılık iyi davranışları dört beş kez onaylayın/takdir edin.

Birebir geri dönüşler kullanın ve kimseyi herkesin içindeyken azarlamayın.

Öğrencilerin davranışlarını düzeltmesine yardım edin. Kuralları ihlâl etmenin ciddi sonuçlar ortaya çıkartacağını anlamalarına yardımcı olun: "Biliyorum bırakabilirsin (olumsuz davranışı) ve geri dönebilirsin (olumlu davranışa). Devam etmeyi seçersen, ortaya çıkacaktır (sonuç).

Sınıf toplantıları düzenleyin

Sınıf toplantıları öğrencilerin okulla ilgili akademik konular dışındaki meseleler hakkında konuşabilecekleri bir forum ortamı sağlar. Bu toplantılar öğretmenlerin okulda neler olduğu hakkında bilgi sahibi olmalarını ve öğrencilerin güvende ve destekleniyor hissetmelerine yardımcı olmalarını da sağlar.

Bu toplantılar en iyi, saygı kültürünün zaten kurulu olduğu sınıflarda sonuç verir. Sınıf toplantıları genellikle düzenli aralıklarla, kısa süreli olarak düzenlenir. Bu toplantılar öğrencinin bulunduğu sınıfta, evindeki odasında veya danışmanlık esnasında düzenlenebilir.

• Temel kuralları belirleyin. Çocuklar bütün konuları korku duymadan rahatça konuşabileceklerini hissetmelidir. Sınıf toplantıları, diğer kişilerle yaşanan kişisel çatışmaların veya dedikoduların tartışıldığı bir zaman dilimi değildir. **Mevcut sınıf kurallarını sağlamlaştırın.**

• Sohbeti siz başlatın. Zorbalık veya saygılı davranış gibi spesifik başlıklara odaklanın. Toplantılar bir grubun tamamına etki eden sorunları tanımlayıp bu sorunlara dikkat çekebilir. Anlatılacak hikâyeler kapsamlı olmalı ve öğrenciler arasında güven ve saygı ilişkisi kurulmasına önayak olmalıdır. Açık uçlu sorular veya cevaplar kullanın, örneğin:

Örnek olarak o hafta birisine yardımcı olan bir öğrenciden bahsedin.

İsim kullanmadan bir öğrencinin kendini kötü hissetmesini sağlayan diğer bir öğrenciden bahsedin.

Çevredeki diğer öğrenciler ne yaptılar? Sen ne yaptın? Farklı bir şey yapmış olmak ister miydin – neden evet veya neden hayır?

O olaya verilecek kusursuz karşılığın ne olacağını anlatabilir misin? Bunu yapmak ne kadar zor veya kolay olabilirdi? Neden?

Yetişkinler nasıl yardımcı olabilirler?

• Okulu olumlu bir öğrenme ortamı yapmanın herkesin görevi olduğu hatırlatmasıyla toplantıyı sonlandırın. Çocukları, bir zorbalığa tanık olmaları veya birisinin tehdit edildiğinden endişe duymaları halinde öğretmenlerle veya güvendikleri diğer yetişkinlerle konuşmaya teşvik edin.

• Gereken yerlerde izleyin. Öğrencinin vücut dilini ve tepkilerini takip edin. Eğer bir konu öğrenciyi fazla etkiliyormuş gibi görünürse o öğrenciyle o konuyu takip edin. Zorbalığa maruz kalan **öğrencileri desteklemek** için onlara sunulabilecek kaynakları öğrenin.

İşyerinde Zorbalık ve Mobinge Karşı Bilgi Notu

Zorbalığın hem çalışan hem de işyeri açısından önemli olumsuz sonuçları vardır. Zorbalık etik dışı, baskıcı ve iş ortamında kabul edilemez olması gereken bir tavidir.

Avrupa İş Güvenliği ve Sağlığı Ajansı'na göre işyerinde zorbalık "bir çalışana karşı geliştirilen onun sağlığı ve güvenliği için risk oluşturan; tekrarlanan ve mantıklı bir gerekçesi olmayan davranıştır". Bir başka deyişle zorbalık, çalışana mağdur eder, aşağılar, güçsüzleştirir veya tehdit eder.

İşyerinde zorbalık genelde herhangi bir gücün kötüye kullanımını içerir ve iktidar mücadeleleri kapsamında yaşanır. Mağdur olan kişiler, zorbalığı uygulayanlarla aralarındaki güç ilişkisi gibi nedenlerle kendilerini savunmada ve sorunlarını dile getirmede güçlük çekerler.

Türkiye'de "**okulda zorbalık**", "**akran zorbalığı**" ya da "**işyerinde zorbalık**" kavramları yeni yeni sözü edilmeye başlanan sorunsalları tarif eder. "**Mobbing**" terimi ise son yıllarda özellikle kadın hareketi tarafından pek çok kereler işaret edilmiş ve ele alınmıştır. Mobbing kaba hatlarıyla "**işyeri bağlamında psikolojik baskı, yıldırma, terör**" anlamına gelir.

Mobbing ile zorbalık (İng. *mobbing, bullying*) yakın motivasyonlardan beslenmek ve birbirine benzeşen durumları açıklamak ile birlikte farklı saldırganlık biçimlerini betimler.

Yabancı yazında bazen mobbinge "**işyeri zorbalığı**" ya da "**yetişkin zorbalığı**" dense de, uzmanlar mobbingi zorbalıktan aşağıdaki kriterler ışığında ayırma eğilimindedir.

-Mobbing, işyeri hiyerarşisinde çalışanlar, uzmanlar, danışmanlar ya da yöneticiler arasında rekabet etme veya verim elde etme araçlarından biri olarak ortaya çıkar. Zorbalığa kıyasla daha çok mesleki bilgiye, deneyime ve yetkiye dayalı, daha sistematik ve eleştirel bir karakter içerir.

-Mobbing bir öneriyi, sonucu ya da durumu kabul ettirmeye yönelik sistematik psikolojik şiddet içerir. İşyerindeki güç ilişkilerinin ve görev paylaşımının sağlıklı ve haksız bir dağıtılma-dengelenme durumu olarak benimsenmiş durumu olabilir.

-Terminolojiye göre zorbalık bir kişi tarafından bir başka kişiye, mobbing ise bir grup tarafından bir kişiye uygulanır.

-Mobbing genellikle güçlü, hünerli ve başarılı; zorbalık ise zayıf ve özgüveni düşük kişilere yönlendirilir.

-Zorbalık daha açık; mobbing ise daha örtük ve dolaylıdır.

-Mobbing liderlik veya liderliği etkilemek isteyen bir grup profesyonel ya da yönetici tarafından üstlenilir.

-Yönetimler genellikle zorbalık mağdurlarından yana dururken, mobbing durumunda bu tutum belirsizleşir veya tam tersi şekil alabilir.

-Mobbingi başlatan kişi, yani "elebaşı" saldırgan ortamdaki çekilmiş; direktifleri sahne arkasından veriyor olabilir.

-Mobbing işyeri kültürü haline geldiği ölçüde maruz bırakan ve bırakılan kişi sayısı artar. Göreceli olarak işyeri "düzgün" çalışıyor ya da "iş çıkartıyor" şeklinde algılanabilir.

- "Zorbalık" terimi akranlar ve genellikle de çocuklar arasındaki olaylar için kullanılır. Zorbalıkta, fiziksel şiddet mobbinge göre daha sık gözlemlenir; kendisini tekrarlamak ile birlikte daha az sistematiktir.

-Zorbalık bir kişinin grup içi kişisel çıkar elde etmek için başvurduğu yoldur. Bu çıkar sosyal, ekonomik, psikolojik olabilir.

İşyerinde zorbalığın nedenleri arasında şunlar sayılabilir:

- Kişiler arası anlaşmazlık, çekişme
- Kendisi içerisinde olmasa da mağdura yansıtılmış çekişmeli bir durum
- Sosyal kimlikler ve aidiyetler arası çatışma

İşyerinde zorbalığı artıran etmenler şunlardır:

- Görev çatışması, rol karmaşası, görev tanımlarının belirsiz olması
- Zorbalıkla mücadele etmeyen kurumsal kültür
- Eleştiriye kapalı kurumsal yapı ve kültür
- Güvencesiz istihdam
- Personel ve yönetim arasında ilişkilerin zayıf olması
- Personelin kendi arasındaki ilişkilerin güçsüz olması
- Aşırı düzeyde iş talep edilmesi

Zorbalığın bazı sonuçları şunlardır:

- Bireylerde psikik, fiziksel ve psikosomatik semptomlar; travma sonrası stres bozukluğu
- Düşük verimlilik
- İşyeri barışında zafiyet
- Güçlü ve sürdürülebilir kurumsal yapıların oluşumunda zafiyet

Zorbalığı önleme yöntemleri arasında şunlar sayılabilir:

- Herhangi bir zorbalık vakası söz konusu olduğunda erken harekete geçmek
- Çalışanlara işlerini nasıl yapacaklarına ilişkin seçenekler sunmak
- Sürekli tekrarlanan işlerin sayısını azaltmak
- Amaçlara ilişkin daha fazla bilgi vermek
- Liderlik biçimleri geliştirmek
- Görev tanımlarını ve yerine getirilmesi beklenen rolleri netleştirmek ve paylaşmak
- İşyerinde zorbalığın ne olduğuna ilişkin farkındalığı arttırmak
- Sorunu araştırmak, incelemek
- Hangi davranışın kabul edildiği ve edilmediğine ilişkin bir net bir politika belirlemek
- Standartların ve değerlerin bütün çalışanlarca benimsenmesini sağlamak
- Çalışanlar için bağımsız bir irtibat kişisi belirlemek (çalışanların sorunlarını iletebilecekleri ne çalışan tarafında ne de yönetici tarafında olan birini atamak)
- Zorbalığı önleme çalışmalarına çalışanları da dahil etmek

Her işverenin zorbalık ve taciz vakalarında nasıl davranılacağına ilişkin bir politikası olmalıdır. En iyi işyerlerinde bile nadir de olsa zorbalık, ayrımcılık ve taciz vakaları ile karşılaşılır; ancak iyi işyeri, bu tür vakalar karşısında nasıl bir tutum sergileneceğine ilişkin hâlihazırda planı olmalıdır.

İşyeri atmosferi zorbalığa karşı toleranssız olmalıdır. Ayrıca işyerindeki herkesi zorbalık karşıtı faaliyetlerin planlanmasına ve hayata geçirilmesine dâhil etmek de iyidir. Bunun yanı sıra karşılaşılan bütün zorbalık vakalarını kayda geçirmek önemlidir.

Zorbalık Karşıtı Mücadele İçin İki Örnek: İsveç ve Finlandiya

İsveç'te "zorbalık" sözcüğünün sorunu ifade etmek için zayıf kaldığı düşünülmüştür. Bu nedenle bu meselenin şiddetini vurgulamak için "saldırgan davranış", "taciz" veya "ayrımcılık" kavramları kullanılmaktadır.

İsveç Eşitlik Ombudsmanı tacize ve saldırgan davranışa ilişkin materyaller yayımlamaktadır.

Tacize veya ayrımcılığa yol açabilecek yapılar, kurallar, tutumlar ve davranışlar değiştirilmelidir.

Ombudsman (Türkiye'de Kamu Denetçisi) çalışma yaşamında duruma ilişkin raporları düzenli olarak günceller ve saldırgan davranışa karşı hangi yöntemlerin en etkili yöntemler olduğu üzerine araştırmalar yapar.

Bir araştırmaya göre Björkqvist (2001) iş yerinde saldırgan davranışı üç aşamaya ayırır:

- 1- Dolaylı saldırı ve asılsız söylenti çıkarmak; dedikodu
2. Sözlü tartışmalar yaratmak

3. Mağdurun sosyal olarak zayıflatılması, dışlanması

İsveç'te yapılan çalışmalar tek bir eylemin durumu temelden değiştiremeyeceğini; daha ziyade işyerinde bilinçli ve sistematik değişikliklerin görünür, sezilebilir etkiler yaratabileceğini göstermiştir. Saldırgan davranışı önlemede şu üç faktörün hayati önemde olduğu tespit edilmiştir:

- Çalışanlara sorunların konuşulduğu toplantılara katılma şansı (sorunların ele alındığı süreçlere katılım şansı) verilmesi
- Çalışanların iş yaşamlarına ilişkin sorunların ele alındığı süreçleri etkileme şansının olması
- İletişime açık ve dinleyen bir liderlik nosyonu ile liderliği güçlendirmek ve netleştirmek. Lider aynı zamanda iş yerinde memnuniyetsizlik yaratan durumların olduğuna dair işaretler alır almaz harekete geçmelidir.

Finlandiya İş Sağlığı Enstitüsü zorbalığın nasıl engelleneceğine ve işyerinde zorbalık veya diğer saldırgan tutumlar gözlemlendiğinde nasıl davranılacağına ilişkin bazı öneriler getirmiştir:

-Her işyeri bir mobbing vakası olduğunda nasıl davranılacağına ilişkin bir plana sahip olmalıdır.

Mobbinge uğrayan bir kişi için söz konusu plan şu şekilde olabilir:

- Rahatsız olunan uygunsuz davranışı bu davranışı sergileyen kişiyle konuşun.
- Size göre zorbalık olan davranışı söyleyin ve nasıl hissettiğinizi anlatın ve karşınızdaki kişiden özür dilemesini isteyin
- İhtiyaç duyarsanız bir meslektaşınızın da konuşma sırasında yanınızda olmasını sağlayın.
- Yöneticinize bu konuyu tartışmak istediğinizi söyleyin.
- Zorbalığı uygulayan kişi sizin üstünüz ya da yöneticinizse onun üstüne durumu bildirin.

İşyeri atmosferini daha iyi hale getirmenin aşağıdakiler gibi bazı yolları vardır.

- Yöneticiler ve çalışanlar arasında bilgi akışının sağlanması
- İşyeri atmosferinin açık ve ilham verici olması
- İnsanların sorunlarından bahsetmekten çekinmemeleri için engelsiz iş birliğinin olması
- Çalışanların kendi işleri üzerinde etkisinin/tasarrufunun olması
- Yönetimin değişime açık ve hazırlıklı olması
- İş yükünün ne çok ağır ne de çok hafif olması

Zorbalık karşıtı kampanya planlanması örneği

1. Amaçları belirle
 - *Açık ve net bir mesaj formüle et.
 - *Kampanyayı yapılandır.
 - *Kampanyadan sonra sonuçları değerlendir.
2. Bir başlık seç/belirle, seçtiğin başlık
 - *Akılda kalıcı.
 - *Hatırlaması kolay.
 - *Anlaşılması kolay olsun.
3. Hedef kitleni belirle
 - *Örneğin, genç bir hedef kitlesine ulaşmanın en iyi yolu onlara internet üzerinden/internette var olan ağları kullanarak ulaşmaktır.
4. Zamanlama
 - *Ne kadar zamanın olduğunu belirle.

- *Hedef kitlene etkili bir yöntemle ulaşmak için ne kadar zamana ihtiyacın olacağını belirle.
- 5. Coğrafik alan
 - *Hedef kitlenin nerede olduğunu ve onlara nasıl ulaşacağını düşün.
- 6. Mesaj
 - *Mesajını basitçe özetle.
 - *Destekleyici bir mesaj ekle (örneğin, zorbalık depresyonu arttırır gibi).
- 7. Kampanyayı markalaştır
 - *Mesajının hedef kitleyle ilgili olmasını sağla, hedef kitlenin daha genç olan kesimi için daha sempatik bir ton benimse.
- 8. Hedef kitleye ulaşmak.
 - *El ilanları, posterler.
 - *Reklam/tanıtım.
 - *Basın.
 - *Broşürler.
 - *Bültenler.
 - *Seminerler.
 - *İşyeri ziyaretleri.
 - *Sergiler.
- 9. Beklenen sonuçları belirlemek.
 - * Anketlerle, görüşmelerle... sonuçları değerlendir.

11 Ekim Dünya Kız Çocuklar Günü için Ortak Bildirimiz

2011 yılının son günlerinde Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu, 66/70 sayılı kararıyla 11 Ekim tarihini, tüm dünyada kız çocuklarının haklarına ve karşılaştıkları sorunlara dikkat çekmek amacıyla Dünya Kız Çocuklar Günü olarak ilan etti. Dünya Kız Çocuklar Günü, kız çocuklarının toplumsal konumlarının güçlendirilmesinin desteklenmesi ve temel insan haklarına uygun koşullarda yaşamalarının sağlanmasına olan ihtiyaç üzerine odaklanıyor.

Çocuğun insan haklarına inanan, 11 Ekim'in bir bayram değil, bir mücadele günü olduğunu bilen, bu özel günde kız çocuklarının maruz kaldığı şiddet türlerine dikkat çekmek isteyen ağ ve platformlar olarak bir araya geldik. Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı, Çocuğa Yönelik Ticari Cinsel Sömürü ile Mücadele Ağı, Çocuk Gelinlere Hayır Ulusal Platformu, Çocuk Alanında Çalışan Avukatlar Ağı ve Birleşmiş Milletler Cinsiyet Eşitliği Tematik Grubu olarak 11 Ekim Dünya Kız Çocuklar Günü'nü kız çocuklarının haklarına saygı duyulması ve bu hakların hayata geçirilmesi için bir mücadele günü olarak görüyoruz ve herkes tarafından da aynı şekilde görülmesini istiyoruz.

Çünkü...

Dünyada her 10 kız çocuktan biri cinsel şiddete maruz kalıyor (UNICEF). Türkiye'de ergen kız çocukları ve genç kadınların yüzde 11'i, 15 yaşına gelmeden partnerleri dışında bir kişi tarafından kendi iradeleri dışında cinsel ilişkiye zorlanıyor. 15-24 yaşları arasında bu oran yüzde 6. Aynı yaş grubunda 'eşleri' tarafından cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı yüzde 14 (Kadına Karşı Şiddet Araştırması-2008). Bugün dünya genelinde 18 yaşından önce evlilik yapmış 700 milyon kadının 250 milyonu 15 yaşından önce evlendirilmiş (UNICEF). Türkiye'de 2013 yılında evlenen kadınların yüzde 24'ü 16-19 yaşları arasında (TÜİK). Mevsimlik tarım işçisi olarak çalıştırılan kız çocukların yüzde 64'ü aynı zamanda ailedeki küçük çocukların bakımından da sorumlu (Kalkınma Atölyesi Kooperatifi-2014).

Bizler, erken/zorla evlendirilen kız çocuklarının, Suriyeli ve diğer mülteci ve sığınmacı kız çocuklarının, Roman kız çocuklarının, zihinsel ve fiziksel engelli kız çocuklarının, LGBTİ

çocukların ve mevsimlik tarım göçünden etkilenen kız çocuklarının özel koruma önlemleriyle desteklenmesi gerektiğini hatırlatıyoruz. Kız çocuklarının kolluk kuvvetlerine başvurduklarında sorumluların cezalandırılmasıyla ilgili haklarının korunması gerektiğine dikkat çekiyoruz. Enstest gibi tabu sayılan istismar biçimlerinin önlenmesi için etkin ve gerçekçi sosyal politikalara ihtiyaç duyuyoruz. Çatışmalı ortamlarda kız çocuklarının taciz ve tecavüze karşı her zamankinden daha korunmasız olduklarını biliyoruz.

Özellikle ergenlik çağındaki kız çocuklarının gelişimine yatırım yaparak, sömürü, istismar ve ihmalden uzak, şiddetsiz bir ortam yaratarak, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarıyla güçlendirilmiş bir toplumu destekliyoruz.

Çünkü...

Çocuklarını geleceği olarak gören bir ülkenin, o gelecekte kız çocuklarını da hesaba katarak plan ve programlar geliştirmesini, bu potansiyeli doğru değerlendirmesini ekonomik ve insani gelişimin 'olmazsa olmazı' olarak görüyoruz.

Anayasa, İstanbul Sözleşmesi ve diğer uluslararası çocuk ve kadın hakları sözleşmelerinin etkin bir şekilde uygulanması bekleniyor. Türkiye'nin ulusal ve uluslararası yükümlülüklerini etkin bir şekilde hayata geçirmeyi hızlandırmasının yararlı olacağı değerlendiriliyor. Bu bağlamda;

Ergen kız ve oğlan çocukların toplumsal cinsiyet, cinsel sağlık, üreme sağlığı ve bu konulardaki haklarının okullarda ve diğer ortamlarda çocuklara ve ailelerine öğretilmesi, Çocuklara, özellikle kız çocuklara şiddet suçuna karşı sıfır tolerans için bu tür suç işleyenlerin cezasız kalmaması için mücadeleyi, Şiddet yaşamış ya da şiddete tanık olmuş çocukların korunması ve desteklenmesi, Erken ve zorla yaptırılan evlilikler, cinsel taciz, cinsel şiddet, namus bahanesiyle işlenmiş suçlar için bireysel ve toplu şikayet mekanizmalarının kurulması,

Biri sadece çocuğa şiddet diğeri sadece kadına şiddet konularında olmak üzere ayrı ayrı yardım/destek hatlarının açılması, buralarda görevlendirilecek personelin STK'ların deneyim ve birikimlerinden de yararlanılarak eğitilmesi, Çocuk ve yetişkin erkeklerin toplumsal cinsiyet ve şiddetsiz çatışma çözümü konusunda eğitilmelerini gerektiği öngörülmüyor.

Kız çocuklarının şiddetten korunması, haklarının tanınması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin her alanda sağlanması için erkeklerin de bu mücadelede rolünün çok önemli olduğuna işaret eden Birleşmiş Milletler, bu yıl, 11 Ekim Dünya Kız Çocuklar Günü'nün temasını "Şiddet döngüsünü kırmak için kız çocukları güçlendirelim" olarak belirledi.

Biz dört STK ağı ve BM kuruluşları olarak, bu yönde atılacak adımları izlemeye devam edeceğimizi, özgün çalışmalarımızla kız çocuklarının insan haklarına toplumun/herkesin dikkatini çekmeyi sürdüreceğimizi duyuruyor ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin bu konudaki uluslararası yükümlülüklerini yerine getirme ve toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştıracak etkin politikalar geliştirmesi yönündeki çabalarını devletin ilgili kurumları ile bilgi ve deneyimlerimizi paylaşarak destekleyeceğimizi bildiririz.

Kız çocuklarının cinsiyet kimlikleri ve çocuk olmaları nedeniyle karşı karşıya kaldıkları şiddet, kabul edilebilir değildir. Bu sorun önlenemez ve önlenmelidir. Ve bu mücadele yalnızca kadınların ve çocukların değil, erkeklerin de mücadelesidir. Yeryüzü eşitliğin ve adaletin yurdu oluncaya dek!

Okullarda LGBT Öğrenciler ve Aileleri ile Çalışmada Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

"Ellerine oje sürmüş bir erkek öğrenciye bunun yanlış olduğunu söylemek ve bir erkeğin yapması gerekenleri öğretmek, bir eğitimci olarak benim görevimdir. Zorla da olsa öğretirim. Sizin çocuğunuz böyle olsa, siz kabul eder miydiniz? Ben bunu kabul edemem."

Bu cümleler, bir çalışma sırasında, bilimsel perspektif yerine, kendi sosyal ve kültürel kodlarıyla hareket eden bir öğretmen tarafından sarf edilmiştir. Bu bakış açısı, eğitim sisteminde, öğretmek eyleminin değil, eğip biçimlendirerek tekleştirmenin maçlanmasının, öğrencilerin birer özne değil nesne olarak görülmesinin ve elbette ki homofobik yaklaşımın doğal sonucudur. Eğitim alanında çalışanların, içinde buldukları toplumun hâkim norm ve değerlerinden etkilenmesi ve kişisel bakış açılarının kendilerine özgü olması kabul edilir bir durumdur. Ancak bir öğretmenin, karşısındaki öğrencinin adına düşünüp karar vermesi ya da onu eğip bükerek kendisine/çoğunluğa benzetmeye çalışması insan hakkı ihlalidir.

Bir öğretmenin insan haklarını yok sayan bir tutum sergilemesi, mesleğe ait ahlaki kurallara da riayet edilmediği ve edilmeyeceği anlamına gelmektedir. Çünkü mesleklerin özelliklerine göre oluşturulan ahlaki kurallar, temelini insan haklarından almaktadır. Elbette ki çocuklara, her bir gelişim dönemini güçlenmiş bir biçimde tamamlayabilmeleri amacıyla bir öğretmen olarak destek vermeliyiz. Ancak bizler, bir yetişkin ve bir öğretmen olarak çocukların karşısında sahip olduğumuz bilişsel donanımın getirdiği gücü, olumlu yönde kullanmak sorumluluğunu da taşımaktayız. Gelişimsel özelliklerini dikkate alarak, bize göre doğru olanı değil, gerçekten var olanı göstererek kendini tanımasına, kendisinin ve başkalarının farklı yönlerini kabul etmesine, duygu ve düşüncelerini anlamlandırmasına yardımcı olmalı ve kendine olan saygısını güçlendirmek için desteklemeliyiz.

Bu desteği doğru bir şekilde sunabilmemizin tek yolu da herkesten önce bizim, cinsel kimlik, LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans) terimler ve tanımlar hakkında doğru ve insani bilgilere sahip olmamızdır.

ERGEN ÖĞRENCİ

Kişi içinde bulunduğu durumu tanımlamakta zorlanabilir ve bir karmaşa yaşayabilir. Yakın çevresinde kendini ifade edebileceği bir alan olmaması durumunda içedönük bir tutum sergileyebilir ve duygusal olarak yıpranabilir.

Ne yapılabilir?

Kendini anlama ve tanımlama süreci uzun sürebilir. Bu süreç içerisinde öğrenci adına öğrenciye dönük tanımlama yapmaktan kaçınılmalı, kendisi yaşadığı durumu ifade etmediği sürece ifade etmek zorunda bırakılmamalıdır. Eğer öğrenci konuyla ilgili bilgiye ihtiyaç duyduğunu ifade ederse bilimsel, yönlendirici olmayan açıklamalar yapılabilir. Öğrenciyi bu süreçte desteklemek, yönlendirici olmayan bir iletişim kurmak ve sürdürmek ve varsa, bulunduğu ortamdaki (sınıf vb) negatif yaklaşımları engellemek gerekmektedir.

Kendini net olarak ifade etse bile yaşadığı sosyal çevrede var olan LGBT kişilere yönelik negatif önyargı ve davranışlar nedeniyle kendini kabullenmekte ve kendine yönelik saygısını korumakta zorlanabilir.

Ne yapılabilir?

Öğretmen ile yaşanan düzenli ve destekleyici bir paylaşım kişiyi daha güçlü kılmaktadır. Destekleyici olmalı, yönlendirici olmayan bir iletişim kurulmalı, yaşadığı

duygusal/psikolojik sorunları ifade edebileceği ve böylelikle nefes alabileceği bir alan yaratılmalı. Kendi ne yönelik saygısını güçlendirici, özgüvenini geliştirici etkinlikler, kişisel gelişimini hızlandıracak çalışmalar yapılabilir.

LGBT öğrenci okul içinde kimliği nedeniyle öğretmenler tarafından dışlanabilir ya da akran zorbalığına, tacize maruz kalabilir. Tüm bunlar, kendini yalnız ve güvensiz hissetmesine, farklı sorunlar yaşamasına neden olabilir.

Ne yapılabilir?

Öğrencinin bulunduğu sınıfta Akran Zorbalığı, Toplumsal Cinsiyet, Ayrımcılık, Dışlama, İnsan Hakları vb. konulara yönelik farklı çalışmalar yapılabilir. Zorbalık yapan öğrencilerle ayrı bir çalışma yapılabilir. Öğretmenlere yönelik LGBT Öğrenciler ile ilgili bir eğitim düzenlenebilir. Öğrencinin zorluklarla başa çıkma becerisini güçlendirici bireysel çalışmalar yapılabilir.

Okulda dışlayıcı tutumlara ve zorbalığa maruz kalan LGBT öğrenciyi korumak ve gerekli önlemleri almak önceliklidir. Öğrencinin kendi sınıfındaki öğrenciler ve öğretmenlerden öğrenciyi zorbalıklardan koruma noktasında destek alınabilir.

ERGENİN AİLESİ

LGBT öğrenci, ailenin yapısı, kabullenmeme olasılığı vb. nedenlerden dolayı ailesine açıklama yapmamış olabilir. Bu durum kendini yalnız ve güvensiz hissetmesine neden olabilir.

Ne yapılabilir?

Böyle bir durumda aile ile görüşme yaparken öğrenci adına açıklama yapılmamalıdır. Öğrenci, ailesine açıklama yapmaya zorlanmamalıdır. Okulda öğrencinin yaşadığı herhangi bir sorun ile ilgili görüşüldüğünde aile, söz konusu sorunu çözebilecek ve öğrencinin kimliğine vurgu yapmayan önerilerle bilgilendirilmelidir. Eğer varsa, aile üyelerinden, LGBT öğrenciyi diğer aile bireylerine karşı destekleyebilecek kardeş, akraba vb. ile iletişime geçilebilir, çalışmalara dahil edilebilir.

Aile bir şekilde öğrenebilir. Kabullenmekte zorlanabilir. Öğrenciyi şiddet uygulayabilir ya da dışlama, evden kovma gibi davranışlar sergileyebilir.

Ne yapılabilir?

Ailenin kabullenmesi ve destek olması farklı nedenlerden dolayı zor olabilir. Öncelikli olarak aileyi doğru bilgilendirmek gerekir. LGBT kişiler ile ilgili bilimsel ve yönlendirici olmayan bilgiler verilmesine dikkat edilmelidir. Ailenin hemen kabullenmesini beklememek gereklidir. Bu süreç içerisinde aileye sürekli destek verilmelidir. Ailenin şiddet uygulamasını, dışlamasını engelleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların, ailenin, çocuğu kabullenmesi ve korumaya başlamasını sağlamaya dönük bir şekilde yürütülmesi gereklidir.

KÜÇÜK YAŞTAKİ ÇOCUKLARDA

Geleneksel rol modellerinden oldukça etkilenen küçük çocuklar, farklı olduğu için LGBT çocuğu dışlayabilir ya da zorbalık içeren davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle okul ve okuldaki sosyal çevre çocuk için korkutucu ve duygusal açıdan zorlayıcı bir hale gelebilir. Küçük yaşta çocuklar, kişiler arası ilişkiler alanında deneyim kazanmaya henüz başladığından bu dışlama ve zorbalıkla nasıl başa çıkabileceği konusunda gerekli donanıma sahip olmayabilir. Bu durum, çocuğun doğal gelişim sürecini olumsuz etkilediğinden içedönük bir tutum sergileyebilir ve duygusal olarak yıpranabilir.

Ne yapılabilir?

Çocukla yakın iletişim kurulmalı. Sahip olduğu özellikleri ya da davranışları vurgulamayan, koşulsuz kabul iletileri içeren bir iletişim biçimi olmasına dikkat edilmelidir.

Okulda karşılaştığı zorbalık ve dışlamalarla baş edebilmesini sağlayacak yaşam becerileri geliştirme çalışmaları yapılabilir. Çocuğun sınıfında Toplumsal Cinsiyet, Ayrımcılık, Dışlama, İnsan Hakları vb. konularda etkinlikler yapılabilir.

KÜÇÜK YAŞTAKİ ÇOCUĞUN AİLESİ

Küçük yaştaki çocuğun ailesi ile görüşürken hemen çocuk adına açıklama yapılmamalıdır. Eğer Ailenin çocuğa dönük farkındalık düzeyi yüksek değilse bu farkındalığı arttıracak çalışmalar yapılabilir. Aile, bir biçimde, çocuğun özelliklerine yönelik tanımlamaları kısmen yapıyorsa görüşmeler bu konu üzerinden yapılandırılabilir. Aileler, kabullenmekte zorlanabilirler. Her şeyden önemlisi büyük bir korku hissedebilirler. Çocuğun yaşı küçük olduğu için tedavi etme, yaşı ilerledikçe bu özelliklerini kaybedeceğine inanma, ev içinde çocuk için katı kurallar koyma, ceza vb. davranışlar sergileyebilirler.

Ne yapılabilir?

Öncelikli olarak aileyi doğru bilgilendirmek gerekir. LGBT kişiler ile ilgili bilimsel ve yönlendirici olmayan bilgiler verilmemesine dikkat edilmelidir. Ailenin hemen kabullenmesini beklememek gereklidir. Bu süreç içerisinde aileye sürekli destek verilmelidir. Ailenin şiddet uygulamasını, dışlamasını engelleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların, ailenin, çocuğu kabullenmesi ve korumaya başlamasını sağlamaya dönük bir şekilde yürütülmesi gereklidir.

REHBER ÖĞRETMEN/ SINIF-ŞUBE ÖĞRETMENİ'NE ÖNERİLER

Okulda LGBT öğrenci olsun ya da olmasın, öğretmen olarak kullanılan dile dikkat etmek gerekir. Cinsiyetçi, dışlayıcı ifadelerden kaçınmak, LGBT öğrenci ile ilgili öğretmenler odasında, sınıfta ya da herhangi bir yerde yapılan olumsuz, dışlayıcı şaka, lakap takma vb. durumlara müdahale etmek ve uygun bir biçimde tepki göstermek gerekir. LGBT öğrenci böyle bir durumla karşılaştığında öğretmenin hemen müdahale etmesi, öğrencinin kendini biraz daha güvende hissetmesine yardımcı olacaktır. Diğer öğrenciler açısından ise dışlayıcı olmayan kabullenici bir yaklaşıma şahit olmaları kendilerini sorgulamalarına yardımcı olacaktır. LGBT öğrencinin okulda karşılaştığı zorbalıklara ve tacize okul idaresi ve diğer öğretmenlerin de desteğini alarak hemen müdahale etmelidir. Bu konuyla ilgili öğretmenlere yönelik bir eğitim düzenlenebilir. Bu hem öğretmenlerin doğru bilgilenebilmesine ve dolayısı ile önyargılarının giderilmesine hem de öğrencinin sosyal destek alanının genişlemesine yardımcı olacaktır. Farklı Eğitim kademelerinde okuyan çocukların ihtiyaçları farklı olduğundan, çalışmaların bu ihtiyaçlar üzerinden şekillendirilmesi gerekir. Yapılan tüm çalışmalarda izleme ve süreklilik çok önemlidir. Çocuklarla yapılabilecek örnek çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

Ergen Çocuklar İçin:

Bireysel Görüşmelerin İçeriği

- Bilimsel bilgi verme ve LGBT STÖ'ne yönlendirme
- Özgüven ve özsaygı gelişimi
- Kişiler arası iletişim becerileri
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme
- Hayır diyebilme
- Zorbalıkla baş etme

Aile ile görüşmelerin içeriği

- Ailenin farkındalık düzeyini geliştirme
- Bilimsel bilgi verme ve LGBT STÖ'ne yönlendirme
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme
- Yetkin Ana-Baba tutumları geliştirme

Çocuğun Sınıfında Yapılabilecek Çalışmalar

- Grup Rehberliği etkinlikleri
- Zorbalıkla baş etme
- Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği
- Ayrımcılık
- İnsan Hakları

Küçük Yaştaki Çocuklar İçin:

Bireysel görüşmelerin içeriği

- Özgüven gelişimi
- Kişiler arası iletişim becerileri
- Hayır diyebilme
- İyi dokuma-Kötü dokunma eğitimi
- Zorbalıkla baş etme

Aile ile görüşmelerin içeriği

- Ailenin farkındalık düzeyini geliştirme
- Bilimsel bilgi verme ve LGBT STÖ'ne yönlendirme
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme
- Yetkin Ana-Baba tutumları geliştirme
- Çocuk gelişimi

Çocuğun Sınıfında Yapılabilecek Çalışmalar

- Grup Rehberliği etkinlikleri
- Zorbalıkla baş etme
- Kendini ve başkalarını tanıma, farklı özelliklerini kabul etme
- Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği
- Ayrımcılık
- İnsan Hakları

Yasemin ŞAFAK,
Psikolojik Danışman,
Kaos GL Danışma Kurulu
Eğitim Çalışma Grubu Üyesi